N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 16 februari 1894, kl. 8 e. m.

Utlåtande, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

(2:dra U. A.)

Ordinarie anslag.

Departementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli.

Ang. höjning af anslaget till amanuenser m. m. [1.]

1:o) I den till Riksdagen den 16 januari innevarande år aflåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t föreslagit, att det i staten för civildepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli upptagna anslag för amanuenser, vikariatsersättning och renskrifning m. m. måtte från dess nuvarande belopp, 15,000 kronor, höjas till 18,000 kronor eller med 3,000 kronor, hvarigenom alltså anslaget till civildepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli skulle i sin helhet ökas från 76,700 kronor till 79,700 kronor.

Till det vid propositionen fogade statsrådsprotokoll öfver civilärenden den 13 januari 1894 har föredragande departementschefen till en början erinrat, att i den af Riksdagen år 1878 fastställda staten för civildepartementets expedition upptagits ett anslag af 15,000 kronor till departementschefens förfogande för amanuenser, vikariatsersättning och renskrifning m. m., af hvilket anslag utgått dels kostnaderna för renskrifning, dels vikariatsersättningar under semester för departementets embets- och tjenstemän, dels ock fasta arfvoden åt en amanuens

å hvar af departementets fem byråer med 1,100 kronor till hvar, eller tillhopa 5,500 kronor, samt arfvode åt en amanuens, som anstälts till biträde åt registratorn, med 600 kronor. Det derefter återstående beloppet användes dels till gratifikationer åt de extra ordinarie tjenstemän i departementet, hvilka icke hade fasta arfvoden såsom amanuenser å byråerna, dels ock till ersättning, med 1 krona 50 öre om dagen, åt de extra ordinarie vaktmästare, hvilka turvis, en för hvarje dag, fullgjorde samma tjenstgöring, som fordrades af de ordinarie vaktmästarne.

Anslaget hade emellertid, fortsätter departementschefen, under de senare åren visat sig alltmera otillräckligt att bereda sist omförmälde extra ordinarie tjenstemän en efter deras arbete någorlunda afpassad godtgörelse. Detta förhållande vore beroende derpå att, i följd af den alltmer ökade tillströmningen af mål, utgifterna för renskrift betydligt stegrats. Medan renskrifningskostnaderna år 1879, eller det första året, som departementets nya stat tillämpades, utgjorde 1,930 kronor 22 öre, hade dessa kostnader uppgått år 1888 till 3,105 kronor, år 1889 till 3,609 kronor 56 öre, år 1890 till 3,121 kronor 50 öre, år 1891 till 3,223 kronor 89 öre, år 1892 till 3,530 kronor 95 öre och år 1893 till 3,942 kronor 25 öre, eller mer än dubbelt mot hvad dessa kostnader utgjorde år 1879. Då de fasta amanuensarfvodena för år uppginge tillsammans till 6,100 kronor, af hvilket belopp dock stundom någon ringa del kunde besparas i följd af innehafvarnes tjenstledighet, samt vikariatsersättningarna under semester årligen uppginge till 2,400 à 2,500 kronor, och ersättningarna till extra vaktmästare utgjorde omkring 450 kronor för år, insåges lätt att det belopp, som kunde användas till gratifikationer åt de extra ordinarie tjenstemännen, blefve jemförelsevis ringa. År 1879 kunde till dylika gratifikationer användas 3,700 kronor, men det för detta ändamål disponibla beloppet hade sedermera sjunkit, så att det år 1892 utgjorde blott 2,600 kronor och år 1893 allenast 2,125 kronor. Det högsta gratifikationsbeloppet utgjorde sistnämnda år 325 kronor och det lägsta 50 kronor. Medeltalet hade samma år varit 177 kronor.

Då i betraktande toges, att ifrågavarande extra ordinarie tjenstemän i allmänhet dagligen tjenstgjorde i departementet, syntes det departementschefen att den godtgörelse, som tilldelades dem, icke stode i skäligt förhållande till det arbete, de fullgjorde. Det kunde visserligen icke frågasättas att bereda dem full ersättning för deras arbete, men då deti måste ligga i departementets intresse, att ett antal yngre tjenstemän, utan att behöfva alltför mycket splittra sin verksamhet åt olika håll, egnade sig åt departementets tjenst, kunde det icke annat än

lända till men för departementet, om utväg saknades att åt dem af desse tjenstemän, hvilka ansåges förtjente att vid departementet fästas, bereda en någorlunda skälig godtgörelse.

Äfven de fasta arfvodena åt amanuenserna å departementets byråer ansåge departementschefen väl knappa i förhållande till den tjenstgöring, som ålåge desse tjenstemän och hvilken upptoge större delen af förmiddagen och dessutom merendels vore förenad med hemarbete. Dessa arfvoden vore också lägre än de, som åtnjötes inom andra statsdepartement. Så uppginge amanuensarfvodet i landtförsvarsdepartementet till 1,500 kronor samt i finans- och ecklesiastikdepartementen till 1,200 kronor. I sistnämnda departement åtnjöte derjemte äfven de med fast arfvode aflönade amanuenserna gratifikationer, hvilkas belopp sistlidna år vexlade mellan 110 och 190 kronor. Någon förhöjning af amanuensernas i civildepartementet arfvode syntes derför vara af omständigheterna påkallad.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt ansåge sig departementschefen ega skäl att föreslå en ökning af det till amanuenser, vikariatsersättning och renskrifning m. m. i civildepartementet nu anvisade anslagsbeloppet; och då antagligt vore, att kostnaderna för renskrifning fortfarande skulle i följd af målens tillväxt komma att stiga, syntes ökningen icke böra sättas lägre än till 3,000 kronor

Då den af departementschefen framlagda redogörelsen gifver vid handen, att ifrågavarande anslag under de senaste åren i allt större utsträckning tagits i anspråk för bestridande af kostnader för renskrifning, samt att i följd häraf den ersättning, som af anslaget kunnat beredas departementets extra ordinarie tjenstemän år för år nedgått, finner utskottet en förhöjning af anslaget vara af behofvet påkallad; men vid det förhållande att, enligt hvad departementschefen upplyst, sedan år 1879, då den för departementet gällande stat först tillämpades, de årliga renskrifningskostnaderna ökats med omkring 2,000 kronor, anser utskottet förhöjningen kunna för närvarande till nämnda belopp begränsas, då ju härigenom anslaget torde lemna tillgång att för godtgörelse åt departementets extra ordinarie tjenstemän förfoga öfver samma belopp, som vid statens fastställande varit för dem afsedt.

På grund häraf hemställer utskottet,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt af Riksdagen bifallas, att det i staten för civildepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli

upptagna anslag för amanuenser, vikariatsersättning och renskrifning m. m. från dess nuvarande belopp, 15,000 kronor, höjes till 17,000 kronor, eller med 2,000 kronor, samt att alltså anslaget till civildepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli i sin helhet ökas från 76,700 kronor till 78,700 kronor.

Statistiska centralbyrån.

Ang. höjning af anslaget till officiella statistiska trycket. [2.]

2:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att, för bestridande af kostnaderna för offentliggörande af statistiken rörande sparbanker och folkbanker samt för tryckning af blanketter till de från dessa banker till statistiska centralbyrån ingående redogörelser, det under denna anslagstitel uppförda reservationsanslaget till officiella statistiska trycket, 15,800 kronor, måtte höjas till 17,300 kronor, eller med 1,500 kronor, hvarigenom alltså anslaget till statistiska centralbyrån komme att ökas från 59,900 kronor till 61,400 kronor.

Departementschefen har i förevarande ämne till statsrådsprotokollet anfört, att sedan komiterade för afgifvande af förslag till förändrad lagstiftning för sparbanker m. m., till följd af det komiterade genom kongl. brefvet den 2 september 1892 lemnade uppdrag, med skrifvelse den 12 november samma år aflemnat förslag till formulär för de statistiska redogörelser, hvilka skulle afgifvas, jemlikt 16 § sista punkten i lagen angående sparbanker den 29 juli nämnda år, af sparbanksstyrelserna och, jemlikt 2 § 2 mom. i lagen af samma dag angående tillsyn å vissa så kallade folkbanker och med folkbanker jemförliga penningeinrättningar, af styrelserna för folkbankerna, hade statistiska tabellkommissionen uti häröfver afgifvit yttrande, med förmälan att kommissionen icke funnit något att erinra mot fastställelse af de föreslagna formulären, hemstält, att offentliggörandet af redogörelse för sparbanker och vissa folkbanker finge verkställas genom en sjelfständig publikation, som under särskild littera skulle intagas i serien »Bidrag till Sveriges officiella statistik». Efter det statistiska centralbyrån inkommit med yttrande af den 21 februari 1893 i fråga om beloppet af den kostnad, som kunde erfordras för sparbanksstatistikens offentliggörande på sätt i statistiska tabellkommissionens utlåtande blifvit ifrågasatt, hade Kongl. Maj:t genom beslut den 3 mars 1893 fastställt omförmälda

formulär till de statistiska redogörelser, som jemlikt förnämnda lagrum skulle af vederbörande styrelser afgifvas, äfvensom förordnat, bland annat, att nämnda redogörelser skulle insändas till Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som hade att ofördröjligen öfversända redogörelserna till statistiska centralbyrån; att sagda redogörelser skulle af statistiska centralbyrån bearbetas och genom centralbyråns försorg offentliggöras under särskild littera i serien »Bidrag till Sveriges officiella statistik»; samt att i fråga om nämnda publikations form och utdelning samt upplagans storlek skulle lända till efterrättelse de för utgifvandet af serien »Bidrag till Sveriges officiella statistik» meddelade allmänna föreskrifter.

Uti sitt ofvanberörda utlåtande hade statistiska centralbyrån beräknat kostnaden för offentliggörande af statistiken rörande sparbanker och folkbanker i en särskild littera i serien »Bidrag till Sveriges officiella statistik» uti en upplaga af 1,350 exemplar, deruti inbegripet den särskilda kostnad för behöfliga blanketter till de från sparbankerna och folkbankerna ingående redogörelser, som föranleddes af den beslutade nya anordningen i afseende å ifrågavarande statistiks offentliggörande, till 1,504 kronor 30 öre samt hemstält, att för bestridande af denna kostnad det nuvarande anslaget till det officiella statistiska trycket, 15,800 kronor, måtte höjas med i rundt tal 1,500 kronor.

Då Kongl. Maj:ts förevarande framställning ej gifvit anledning till någon utskottets erinran, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att, för bestridande af kostnaderna för offentliggörande af statistiken rörande sparbanker och folkbanker samt för tryckning af blanketter till de från dessa banker till statistiska centralbyrån ingående redogörelser, det under anslaget till statistiska centralbyrån uppförda reservationsanslaget till officiella statistiska trycket, 15,800 kronor, höjes till 17,300 kronor, eller med 1,500 kronor;

samt att alltså anslaget till statistiska centralbyrån ökas från 59,900 kronor till 61,400 kronor.

Landtmäteristaten.

Ang. 24 andre landtmätarelöners uteslutande från anslaget.

3:o) I anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och med åberopande af hvad angående anslag till rikets allmänna kartverk

[3.]

i punkten 4:o här nedan anföres, hemställer utskottet,

att, under förutsättning att Riksdagen bifaller utskottets hemställan i nedanstående punkt 4:o beträffande rikets allmänna kartverk, från anslaget till landtmäteristaten må uteslutas 24 andre landtmätarelöner, uppgående sammanlagdt till 21,600 kronor, samt anslaget följaktligen nedsättas från 108,800 kronor till 87,200 kronor.

Rikets allmänna kartverk.

Ang. anslag till rikets allmänna kartverk. [4.]

4:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för de ekonomiska och topografiska kartarbetenas fortsatta bedrifvande *dels* medgifva, att — med uteslutande ur riksstaten af den under sjette hufvudtiteln å ordinarie stat uppförda anslagstitel »rikets ekonomiska kartverk, *reservationsanslag*» tillika med det derunder anvisade anslag, 6,000 kronor — i stället må bland anslagen å riksstatens sjette hufvudtitel under anslagstitel »rikets allmänna kartverk», å ordinarie stat uppföras ett anslag å 178,600 kronor; *dels ock* godkänna hvad i fråga om arfvoden, reseersättningar och dylikt till de särskilda kartverkens personal blifvit i statsrådsprotokollet föreslaget.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 69) har herr *J. H. G. Fredholm* föreslagit, att, för den händelse den af Kongl. Maj:t föreslagna organisationen af rikets allmänna kartverk skulle af Riksdagen bifallas, det för kartverket i så fall erforderliga anslag måtte blifva uppfördt å fjerde i stället för å sjette hufvudtiteln.

Till statsrådsprotokollet har departementschefen erinrat, hurusom Kongl. Maj:t i den till Riksdagen år 1893 aflåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behof för innevarande år äskat *dels* under fjerde hufvudtiteln, för fortsättande af generalstabens topografiska arbeten, å extra stat ett anslag å 90,000 kronor *och dels* under sjette hufvudtiteln, utöfver det derå för rikets ekonomiska kartverk uppförda ordinarie anslag, 6,000 kronor, å extra stat till de ekonomisk-geografiska kartarbetena i Norrbottens län och de delar af Vesterbottens län, som vore belägna ofvan odlingsgränsen eller inginge i kartblad, tillhörande den under utgifning varande kartan öfver förstnämnda län, 31,000 kronor och för de ekonomiska kartarbetena i öfriga delar af riket 45,000 kronor, eller tillsammans 76,000 kronor. Riksdagen hade beviljat de belopp, som under sjette hufvudtiteln begärts, men af det under

fjerde hufvudtiteln äskade allenast en summa af 75,000 kronor; hvarförutom Riksdagen, i likhet med hvad under flera föregående år skett, medgifvit, att möjligen uppstående behållningar å de båda extra anslagen under sjette hufvudtiteln finge användas äfven till bestridande af utgifter för det topografiska kartverket.

I den skrifvelse af den 2 maj 1893, hvari Riksdagen för Kongl. Maj:t anmälde sitt beslut, hade Riksdagen vid behandlingen af frågan om anslaget till det *topografiska* kartverket anfört, att behofvet af ökade hjelpmedel för bedrifvande af särskildt vissa till det topografiska kartverket hörande arbeten väl synts Riksdagen vara till fullo ådagalagdt, men att Riksdagen med anledning deraf ansett sig böra ingå i undersökning, huruvida icke genom vidtagande af ändamålsenliga åtgärder beträffande anordningen af kartarbetena i deras helhet skulle kunna beredas möjlighet att, utan att öfverskrida summan af de till kartverken då utgående anslag och utan att träda de *ekonomiska* kartverkens speciella intresse för nära, tillgodose ifrågavarande behof; samt att såsom ett steg i sådan rigtning dervid för Riksdagen framstält sig ett återupptagande, ehuru i betydligt modifierad form, af den plan till de allmänna kartarbetenas bedrifvande, som Kongl. Maj:t i anledning af 1880 års Riksdags skrifvelse i ämnet framlagt för 1885 års Riksdag, men som då icke vunnit Riksdagens godkännande.

Enligt denna plan, skulle de ekonomiska och topografiska kartverken i afseende å personal och anslag sammanslås till ett enda kartverk, benämdt rikets allmänna kartverk, hvarjemte vederbörande anslag skulle något höjas och åtskilliga förenklingar vidtagas i arbetsmetoderna. Riksdagen förestälde sig att, om en närmare förening mellan de olika kartverken kunde åstadkommas så till vida, att dels de till dem utgående anslag sammanfördes till ett enda, hvilket af Kongl. Maj:t sedermera finge mellan de tre verken fördelas, dels ock de hinder, hvilka för närvarande i viss mån förefunnes för användande af ett verks personal för något af de andras behof, undanröjdes, härigenom skulle beredas afsevärda fördelar, och detta icke allenast för de topografiska, utan äfven för de ekonomiska kartarbetena. Olägenheten af att de till de allmänna kartarbetena anvisade anslagen vore till på förhand af Riksdagen bestämda belopp fördelade mellan de tre verken syntes Riksdagen tydligen framgå deraf, att verkens arbeten vore i vissa afseenden likartade och i andra åter af hvarandra beroende. Det närmare samarbete mellan verken, som skulle möjliggöras genom den af Riksdagen förordade anordningen, måste enligt Riksdagens förmenande vara egnadt att åstadkomma en minskning i åtskilliga ut-

giftsposter, hvarigenom åter ökade medel kunde blifva tillgängliga för tillgodoseende af sådana grenar af det allmänna kartläggningsarbetet, hvilka vid hvarje tidpunkt kunde anses företrädesvis deraf vara i behof. I afvaktan på att utredning och förslag i det ofvan angifna syftet blefve af Kongl. Maj:t för Riksdagen framlagdt, ansåge sig Riksdagen icke kunna medgifva någon förhöjning af anslaget till de topografiska arbetena.

Beträffande anslagen till *rikets ekonomiska kartverk* hade Riksdagen uti ifrågavarande skrifvelse af den 2 maj 1893 anmält, att hvad Kongl. Maj:t derutinnan för innevarande år äskat och föreslagit icke gifvit anledning till annan särskild erinran, än att Riksdagen, med afseende å innehållet af den i statsrådsprotokollet rörande sistberörda anslagstitel afgifna promemoria af afdelningschefen vid generalstabens topografiska afdelning, velat framhålla angelägenheten deraf att definitivt beslut snarast fattades, huruvida den ursprungligen allenast för Norrbottens län afsedda, enklare och i mindre skala försiggående ekonomiska kartläggningen skulle utsträckas längre söderut, än nu vore bestämdt, eller icke; och hade Riksdagen i detta hänseende föreställt sig att, med afseende ej mindre å ifrågavarande kartläggnings relativa billighet, än äfven derå att skalan och metoden syntes vara fullt tillfyllestgörande äfven för de inre, glest bebyggda delarne af mellersta Norrland samt möjligen äfven för vissa delar af södra Norrland och norra Svealand, samma kartläggning borde få fortgå icke obetydligt längre söderut, hvarigenom de för fullbordande af hela landets ekonomiska kartläggning erforderliga kostnaderna skulle nedbringas och till följd deraf, om nu utgående anslagsbehof fortfarande under en följd af år anvisades, denna kartläggning komma att fullbordas tidigare än man nu kunde beräkna.

Departementschefen har härefter redogjort för kartverkens förnämsta utvecklingsskeden och deras nuvarande ställning; och tillåter sig utskottet att till denna, å sid. 8—23 i statsrådsprotokollet intagna redogörelse hänvisa.

I anledning af Riksdagens anförda skrifvelse af den 2 maj 1893 hade, meddelar departementschefen vidare, utlåtanden till Kongl. Maj:t afgifvits dels af afdelningschefen vid generalstabens topografiska afdelning, dels ock af kommissionen för de allmänna kartarbetena.

I sitt berörda utlåtande hade afdelningschefen vid generalstabens topografiska afdelning till behandling upptagit de bestämmelser, som

uti ofvan omförmälda, för 1885 års Riksdag framlagda proposition blifvit föreslagna att vid det fortsatta bearbetandet af landets allmänna kartverk tillämpas; och hade afdelningschefen i anledning af dessa, i 11 särskilda punkter sammanfattade bestämmelser hufvudsakligast yttrat:

A) *beträffande skalorna* (punkterna 1—5 i 1885 års förslag):

Hvad *uppmätningsskalorna* beträffade, afsåge de då föreslagna bestämmelserna för *ekonomiska kartverket* att till och med 29:de bladvåden å den för generalstabens karta öfver Sverige gällande bladindelning skulle användas skalan 1 : 20,000 samt för *topografiska kartverket* att för redan i skalan 1 : 20,000 planmätta områden, i afseende å hvilka topografisk kartläggning icke egt rum, skulle ske höjdmätningar i skala 1 : 50,000 och för icke planmätta områden skulle ske fullständig uppmätning således äfven planmätning dels i skala 1 : 50,000 af kustlandet, som låge emellan 29:de bladvåden och södra gränsen af Norrbottens län, äfvensom för området kring de vigtigaste kommunikationslederna genom Jemtland och omkring Storsjön samt dels i skalan 1 : 100,000 för hela det öfriga området, med de undantag, som kunde befinnas nödiga för de delar af Vesterbottens läns fjelltrakter, der ingen afvittringsmätning egt rum.

I dessa grunder, hvilka sedan en följd af år, der deras användning ifrågakommit, faktiskt tillämpats, hade afdelningschefen ej att föreslå andra ändringar än sådana, som betingades deraf, att enligt hans åsigt *dels* mätningsskalor borde bestämmas ej allenast för hela landets topografiska kartläggning, utan äfven för hela landets *ekonomiska* kartläggning, *dels* den topografiska kartläggningen i den mindre skalan 1 : 100,000 borde utan olägenhet kunna utsträckas äfven öfver Vesterbottens läns kustland.

I fråga om den *ekonomiska* kartläggningen ansåge afdelningschefen:

att plankarta i skala 1 : 20,000 borde upprättas endast öfver Svea- och Götaland med undantag af Kopparbergs län;

att, i likhet med hvad hittills egt rum inom Norrbottens län, å karta i skalan 1 : 100,000 borde inrymmas såväl den topografiska beteckningen (ytformerna) som ock den ekonomiska (hemmansgränser, inegor m. m.) inom de delar af Norrland, hvilka vore så glest bebodda och odlade, att sådant kunde ske, utan att kartan blefve öfverlastad med beteckningar och derigenom otydlig; hvarvid, om denna dubbla beteckning äfven ej kunde införas å konceptkartorna inom *hela* det område, som vore föreslaget att topografiskt uppmätas i skalan 1 : 100,000, afdelningschefen ansåge, att sådant dock borde kunna ske ej

blott inom nästan hela Vesterbottens län, utan äfven inom vidsträckta, glest befolkade delar af de söder derom belägna norrländska länen och Kopparbergs län; samt

att för öfriga delar af landet, om särskild ekonomisk kartläggning öfver dem framdeles skulle ega rum, skalan 1 : 50,000 borde användas.

Beträffande den *topografiska* kartläggningen af Vesterbottens läns kustland, syntes det afdelningschefen, att detta område ej ur någon synpunkt kräfde utförligare kartläggning än den, som blifvit använd inom Norrbottens län, eller i skalan 1 : 100,000, helst en del redan blifvit i denna mindre skala uppmätt för fullbordande af kartan öfver sistnämnda län. Genom kartläggningen af ett område af 150 qvadratmil inom Vesterbottens kustland i skalan 1 : 100,000 i stället för i skalan 1 : 50,000 skulle kostnaden och tiden för fullbordandet af landets kartläggning ej obetydligt förminskas. Erfarenheten hade nemligen gifvit vid handen, att hvarje qvadratmil i den större skalan inom södra Sverige kräfde, med jemngod personal, ungefär fyra gånger så lång arbetstid och tre gånger så stor kostnad, som kartläggning i den mindre skalan af motsvarande ytvidd inom norra Sverige. Om den mindre skalan användes, skulle kartläggningen af hela Vesterbottens län kunna i ett sammanhang under de närmaste åren fullbordas, då åter, om länets nedom odlingsgränsen belägna del skulle uppmätas i två olika skalor, den nu pågående kartläggningen af fjell- och skogsbygden visserligen kunde inom några år väntas fullbordad, medan deremot den söderifrån fortgående mätningen i skalan 1 : 50,000 ej kunde nå Vesterbottens läns kustland förr än omkring 20 år härefter.

Hvad anginge den i andra punkten af 1885 års förslag intagna bestämmelse, att de *stomkartor*, som sammansattes till underlag för topografisk uppmätning af de delar af landet, hvilka icke blefve föremål för kartläggning i skalan 1 : 20,000, borde utarbetas med hänsyn till att äfven kunna läggas till grund för ekonomiska mätningars utförande, så förklarade afdelningschefen sig anse detta vara en synnerligen vigtig bestämmelse för undvikande af dubbelarbete, och just med hänsyn härtill ansåge afdelningschefen, att uppmätningsskalan nu borde fastställas för den ekonomiska kartläggningen äfven norr om 29:de bladvåden.

I afseende å *utgifningsskalorna* hade afdelningschefen erinrat, att i 1885 års förslag ifrågasatts, *att* (3:e punkten) den ekonomiska plankartan i 1 : 20,000 skulle utgifvas i oförminskad skala i färgtryck och med användning af något billigt reproduktionssätt; *att* (4:de punkten) utgifning af den topografiska kartan i skalan 1 : 100,000 skulle fort-

sättas efter oförändrad plan, men med användande af heliogravyr i stället för den gravyrmetod, som dittills begagnats, *och att* (5:te punkten) framdeles skulle bestämmas, huru öfvergången till de skalor, hvari kartorna öfver Norrbottens län utgåfves, skulle ordnas efter en med afseende på bladindelningen lämplig gräns.

Beträffande 3:e punkten hade afdelningschefen förklarat, att man ännu ej vore i stånd att åstadkomma en nöjaktig reproduktion i färgtryck i skala 1 : 20,000 så billig, att kostnaden derför ej öfverstege den, som betingats af den hittills använda utgifningsskalan 1 : 50,000, hvilket ej heller borde förvåna, om man besinnade, att samma ytvidd på marken i den förra skalan upptoge på kartan mer än sex gånger så stor vidd som å den senare, samt att de billigare reproduktionsmetoderna, der fotografisk afbildning spelade en stor roll, fordrade, för att kartorna skulle i de minsta detaljerna blifva fullt tydliga, en förnyad renritning af de på fältet uppmätta originalkartorna.

Angående den i 4:de punkten omnämnda koppargravyren upplyste afdelningschefen, att denna sedan flera år blifvit helt och hållet utbytt mot heliogravyr i förening med gravyr för hand, hvilken metod befunnits lämplig icke blott för generalstabens karta i skalan 1 : 100,000, utan äfven för Norrbottens-kartan i 1 : 200,000, så att 14 blad af den förra och 32 blad af den senare hittills blifvit på detta sätt reproducerade. Genom denna metods användning hade såväl kostnaden som tiden för ett kartblads reproduktion nedbragts till hälften mot hvad den förut använda handgravyren betingat.

I öfrigt hade afdelningschefen ingenting att erinra vid 1885 års förslag om *skalorna* och sammanfattade de bestämmelser, han ansåge böra gälla i fråga om dessa och hvad dermed egde omedelbart samband, sålunda:

1:o) att för landets ekonomiska och topografiska uppmätning och kartläggning, i likhet med hvad hittills egt rum, tre olika skalor användas, nemligen:

a) *skalan 1 : 20,000* för ekonomisk plankarta, försedd med höjdsiffror, öfver Göta- och Svealand, med undantag för Kopparbergs län;

b) *skalan 1 : 50,000* dels för topografisk kartläggning af några ännu återstående områden söder om 29. bladvåden och af hela det norrländska kustlandet intill Vesterbottens läns södra gräns, samt vissa delar af det inre Jemtland, dels för ekonomisk kartläggning, der sådan framdeles kan ifrågakomma, inom de delar af landet, som ej äro under mom. a) och c) omnämnda;

c) *skalan 1 : 100,000* dels för topografisk uppmätning af hela den

del af landet, som ej redan är uppmätt eller under mom. b) föreslagen att i större skala topografiskt uppmätas, dels för ekonomisk kartläggning af de områden inom norra Sverige, hvilka äro så glest bebodda och odlade, att, likasom hittills skett inom Norrbottens län, både de topografiska och de ekonomiska beteckningarne kunna på samma karta i skalan 1 : 100,000 inmätas, utan att kartan deraf blifver öfverlastad och otydlig;

2:o) att de stomkartor, som sammansättas till underlag för topografisk uppmätning af de delar af landet, hvilka ej blifvit föremål för kartläggning i skalan 1 : 20,000, utarbetas med hänsyn till att äfven kunna läggas till grund för ekonomiska mätningars utförande;

3:o) att den i skalan 1 : 20,000 upprättade och med höjdsiffror fullständigade ekonomiska plankartan tillsvidare såsom hittills utgifves med färgtryck i 1 : 50,000 eller större skala, för så vidt dertill erforderliga medel kunna från vederbörande län erhållas;

4:o) att *utgifningen* af såväl generalstabens karta i skalan 1 : 100,000 som Norrbottens läns karta i skalan 1 : 200,000 fortsättes efter oförändrad plan och med nu använda arbetsmetoder, samt att sistnämnda karta utsträckes äfven öfver hela Vesterbottens län jemte af bladindelningen betingade delar af angränsande län; samt

5:o) att framdeles, sedan under arbetenas fortgång närmare kännedom vunnits om på frågan inverkande förhållanden, efter pröfning af vederbörandes förslag fastställes, huru öfvergången lämpligast skall ske från kartan i 1 : 200,000 öfver landets nordliga del till den från landets sydligare delar norrut fortgående utgifningen af kartan i 1 : 100,000.

B) *Beträffande organisationen* (punkterna 6—11 i 1885 års förslag):

Efter erinran att punkten 6 i förslaget innehölle, att det ekonomiska kartverket i afseende på personal och anslag skulle förenas med generalstabens topografiska afdelning, hvilken afdelning det alltså skulle åligga att med biträde af den i punkten 7 omnämnda personal utföra alla med landets allmänna kartläggning och beskrifning förenade arbeten, anförde afdelningschefen, att vid studiet af den behandling, kartverksfrågan erhållit vid 1885 års riksdag, förefölle det, som om det varit med anledning af bestämmelserna i denna 6:te punkt, hvilka för öfrigt syntes afdelningschefen ej stå väl tillsammans med bestämmelserna i punkten 11, som Riksdagen ej kunnat ena sig om det framlagda förslagets antagande. Någon förändring uti nuvarande organisation ansåge afdelningschefen sig derför icke böra föreslå.

De i Riksdagens skrifvelse af år 1893 antydda hinder, som för

närvarande i viss mån förefunnes för användningen af ett verks personal för något af de andras behof, kunde emellertid, enligt afdelningschefens åsigt, lättast undanrödjas derigenom, att *gemensam arbetsplan* årligen uppgjordes för samtliga de ekonomiska och topografiska kartarbetena, hvilken inför Kongl. Maj:t blefve föredragen i samband med kartverkens gemensamma inkomsts- och utgiftsstat, och hvaraf personalens användning för året framginge.

Hvad anginge punkterna 8, 9 och 10 i 1885 års förslag, innefattande bestämmelser angående arfvoden och ersättningar till kartverkens personal, så ville afdelningschefen icke ifrågasätta ett fjerde ålderstillägg åt kartograferna, på sätt år 1885 föreslagits, eller förhöjning i de till dem enligt kongl. brefven den 16 juni 1875 och den 30 maj 1884 nu utgående arfvoden och ersättningar utom i ett fall, nemligen rörande reseersättningen till de kartografer och extra biträden, hvilka utförde stomkartearbeten. Den med dessa arbeten sysselsatta personal måste nemligen väljas med särskildt afseende på dess lämplighet för sådana arbeten och kunde således ej ofta ombytas, hvadan de med dessa arbeten förenade ökade resekostnaderna drabbade gång efter annan samma personer, hvilka dock icke borde betrakta stomkartearbetena såsom betungande, utan snarare såsom förtroendeuppdrag. Då vid stomkartearbetena en fåtalig personal rörde sig öfver hela den yta, som sedan utförligare kartlades af samtlige de öfrige kartograferna, af hvilka hvar och en i allmänhet uppehölle sig hela sommaren inom en eller några få socknar, samt då dessutom stomkartepersonalen måste verkställa många resor för att uppsamla kartor, som ej stått att erhålla i landtmäterikontoret i Stockholm, vore uppenbart, att stomkartearbetena betingade högre rese- och sannolikt äfven lefnadskostnader än de öfriga arbetena, hvarför också åt de kartografer, som sysslat med stomkartearbetena, vid åtskilliga tillfällen beredts särskilda gratifikationer; och ansåge afdelningschefen på grund af hvad han sålunda anfört, att den nu med 300 kronor till hvarje kartograf utgående årliga reseersättningen under sommararbetena borde höjas för ledaren af stomkartearbetena till 500 kronor och för hans biträden till 400 kronor.

I afseende å punkten 11 i 1885 års förslag, som afsåge att frågor rörande alla de allmänna kartarbetena skulle inför Kongl. Maj:t föredragas, och att samtliga de för dessa kartverk erforderliga anslag uppfördes under sjette hufvudtiteln, hade afdelningschefen intet att erinra; och sammanfattade afdelningschefen de bestämmelser angående *organisationen*, han föresloge, sålunda,

6:o) att de ekonomiska och topografiska kartverkens personal,

hvarom nedan bestämmes, under kartverkschefens ledning utför alla med landets ekonomiska och topografiska kartläggning och beskrifning förenade arbeten i öfverensstämmelse med de allmänna grunder, som här ofvan blifvit angifna, samt i enlighet med derför af Kongl. Maj:t utfärdad instruktion;

7:o) att arbetena skola utföras af, förutom de vid generalstabens topografiska afdelning kommenderade generalstabsofficerare, hvilkas antal genom nämnda instruktion bestämmes, och generalstabens professor, dels civile kartografer och kartografaspiranter, dels från armén kommenderade officerare eller underofficerare samt af qvinlig personal;

8:o) att arfvode till kartograf samt till den officer, som förordnas att handhafva närmaste ledningen af de ekonomiska kartarbetenas utförande, och till kartograf, hvilken förordnas att biträda vid kartarbetenas öfvervakande och ledning, utgår till samma belopp, som nu är stadgadt i kongl. brefven den 16 juni 1875 och den 30 maj 1884;

9:o) att arfvoden för öfrig civil personal, såsom gravörer m. fl., hvilkas aflöningsförmåner delvis måste grundas på beting, äfvensom storleken af de dagaflöningar och reseersättningar, hvilka skola utgå för arbete å fältet, af Kongl. Maj:t, uppå förslag af kartverkschefen, bestämmas, samt

10:o) att alla de ekonomiska och topografiska kartarbetena rörande frågor skola genom chefen för civildepartementet beredas och inför Kongl. Maj:t föredragas, och att de för dessa arbeten erforderliga anslag i sin helhet och under rubrik »till fortsatt bearbetande af rikets ekonomiska och topografiska kartverk» uppföras under 6:te hufvudtiteln.

Slutligen hade afdelningschefen uti ifrågavarande utlåtande yttrat sig

C) *beträffande kostnaderna och tiden för kartarbetenas fullbordande* samt dervid anfört följande:

»Beräknar man nu kostnaden för kartarbetenas fullbordande under antagande, dels att de dertill anslagna penningemedel under erforderlig tid utgå till samma belopp som för närvarande och fördelas mellan de olika kartverkens arbeten i hufvudsaklig öfverenstämmelse med hvad hittills egt rum, dels att förhållandena i afseende på personalen ej ställa sig ogynsammare än under sist förflutna tio åren, så utfaller beräkningen på följande sätt:

Inkomsterna belöpa sig enligt senaste stat till:

anslag till det topografiska kartverket ..... kronor		75,000: —
till det allmänna ekonomiska kartverket, ordinarie anslag	6,000: —	
extra anslag	45,000: —	
besparade landtmätarelöner	21,600: —	72,600: —
anslag till det ekonomisk-geografiska kartverket i Norrbottens län		31,000: —
Summa kronor		178,600: —»

»För fullbordandet af landets *topografiska* uppmätning återstår, enligt det förslag till landets kartläggning, som på grund af kartverkskommissionens den 21 oktober 1882 afgifna utlåtande blifvit till 1885 års Riksdag framställdt, äfvensom i öfverensstämmelse med afdelningschefens vid generalstabens topografiska afdelning utredning den 16 november 1889, med den förändring, som jag i afseende å Vesterbottens läns kustland här ofvan föreslagit, att i skalan 1 : 50,000 uppmäta omkring 400 qvadratmil, hvartill komma ytterligare omkring 250 qvadratmil inom södra Sverige, hvilka, ursprungligen uppmätta i mindre skala och utan erforderligt stöd af triangulering, behöfva ommätas för att blifva likstälda med det öfriga kartverket. Af dessa 650 qvadratmil kunna med hittills under de senare åren använda medel och arbetskrafter omkring 25 till 30 qvadratmil årligen uppmätas, hvadan högst 25 år kunna beräknas ytterligare åtgå till denna uppmätnings afslutande och utgifning af alla utom de sist uppmätta kartbladen.»

»Efter samma, ofvan anförda beräkningsgrund skulle ännu återstå att i skalan 1 : 100,000 enligt i Norrbotten använd arbetsmetod kartlägga nära 1,500 qvadratmil, innan hela landet blifvit topografiskt uppmätt.»

»Svårt är att på grund af redan vunnen erfarenhet med säkerhet afgöra, huru stor årlig arbetsprodukt man kan i sistnämnda skala inom norra och nordvestra Sveriges skogs- och fjelltrakter erhålla för det hittills inom Norrbotten använda arbetsanslaget; men i betraktande af att materialier finnas till sammansättande af stomkartor öfver största delen af ifrågavarande område, bör det nymätta området ej beräknas i medeltal understiga 50 qvadratmil för hvarje år.»

»Omkring 30 år skulle således åtgå för denna del af kartläggningen och år 1924 kan man således vänta sig att, under förutsättning af arbetenas ostörda fortgång efter samma plan, med nu utgående anslag,

hafva landets topografiska kartläggning afslutad samt äfven hafva en del af det nordliga Sverige i samband dermed ekonomiskt kartlagdt.»

»Till detta arbete har då årligen utgått omkring 106,000 kronor, inom hvilket belopp man dock endast i ringa grad kunnat genom granskning på fältet hålla de utgifna kartbladen i tidsenligt skick och införa under årens lopp erforderliga rättelser.»

»På kartverkets nuvarande ståndpunkt fordras, för att hålla bladen i tidsenligt skick, att fyra blad om året skulle revideras för en kostnad af omkring 10,000 kronor, hvilken kostnad, sedan samtliga kartblad utkommit, ej torde kunna sättas lägre än till 20,000 à 25,000 kronor. Revideringen har dock hittills fått stå tillbaka, emedan angelägnast synts vara att i främsta rummet bedrifva nymätningen, hvaraf ännu så mycket återstår.»

»För det till Svea- och Götalands *ekonomiska* kartläggning utgående anslaget hafva från kartverkets början sammanlagdt blifvit uppmätta omkring 600 qvadratmil, eller i medeltal 19,4 qvadratmil årligen. De olika årens arbetsprodukter äro dock ej med hvarandra fullt jemförliga, ty dels utgåfvos under den första tiden af kartverkets tillvaro tvenne hela län och delar af andra län på statsverkets bekostnad, under det sedermera särskilda anslag från länen dertill blifvit beviljade, dels ställer sig den årliga arbetsprodukten något olika sedan år 1882, då den förändring blifvit införd, att stomkartesammansättning föregår uppmätningen. För decenniet 1882—1891 utgör nemligen årliga arbetsprodukten i medeltal i det närmaste 23 qvadratmil.»

»Tager man denna senare siffra till utgångspunkt för fortsatta beräkningar, så skulle efter 30 års förlopp, då den topografiska kartläggningen antages fullbordad, ytterligare nära 700 qvadratmil eller inalles omkring 1,300 qvadratmil vara inom Svea- och Götaland ekonomiskt kartlagda i skalan 1 : 20,000.»

»Då hela Svea- och Götalands areal, med undantag för Kopparbergs län och de 4 stora insjöarne, utgör 1,455 qvadratmil, skulle således efter de 30 åren återstå 155 qvadratmil eller nära 7 års arbete i skalan 1 : 20,000.»

»Derefter uppställer sig den frågan, huruvida man anser ändamålsenligt och behöfligt att utsträcka den ekonomiska kartläggningen, på grund af de för kartverkens gemensamma behof upprättade stomkartorna i skalan 1 : 50,000, till återstående delen af riket, och af svaret på denna fråga beror, om något anslag fortfarande skall utgå till ekonomisk kartläggning och till hvilket belopp detta anslag bör beräknas.»

»Såsom sammanfattning af föregående tids- och kostnadsberäkning framgår:

att, om arbetena fortgå enligt förut angifven plan och årligen dertill utgår ett anslag lika med det nuvarande, 178,600 kronor, bör 25 år härefter all topografisk kartläggning i skalan 1 : 50,000 vara afslutad, efter ytterligare 5 år bör all mätning i skalan 1 : 100,000 samt utgifningen af den förstnämnda uppmätningen vara afslutad, så att derefter af den till de topografiska mätningarne utgående delen af årsanslaget, hvilken belöper sig till 106,000 kronor, endast omkring 20,000—25,000 kronor årligen behöfva fortfarande utgå, för att genom hvart 20:de år återkommande granskning på marken af hvarje blad hålla hela kartverket tidsenligt; återstoden, omkring 80,000 till 86,000 kronor, kan deremot då till statsverket indragas.

De till den ekonomiska kartläggningen i skalan 1 : 20,000 använda 72,600 kronor böra utgå i 7 år efter den topografiska mätningens afslutande, således i 37 år, då äfven denna kartläggning bör vara afslutad och man har att bestämma sig för att antingen fortsätta den återstående ekonomiska kartläggningen inom Kopparbergs län och Norrland i skalan 1 : 50,000 eller ock, såvida landets kartläggning motsvarar den tidens fordringar, indraga hela anslaget och till kartarbetena endast anslå nödiga medel för att hålla de uppmätta kartorna i tidsenligt skick.»

Kommissionen för de allmänna kartarbetena, hvars utlåtande infordrats öfver afdelningschefens förslag, hade, upplyser departementschefen, förmält sig instämma i detta förslags hufvudgrunder, dock med några af kommissionen ifrågasatta mindre jemkningar och redaktionsändringar.

För egen del har departementschefen anfört, att, såsom framginge af den till statsrådsprotokollet lemnade redogörelsen för förenämnda kartverks särskilda utvecklingsskeden, man redan från många år tillbaka insett behofvet af att ifrågavarande kartverk, de ekonomiska och topografiska, blefve stälda i närmare samband med hvarandra, så att, bland annat, vissa arbeten, som vore för kartverken grundläggande, kunde till dessas gemensamma bästa på en gång af de derför särskildt lämpliga personerna utföras, hvarigenom vunnes, att man undginge dubbelarbeten jemte dermed förenade ökade kostnader och att man erhölle ett noggrannare utfördt arbete, som bättre egnade sig för kartverkens fortsatta bearbetande för deras särskilda ändamål. I detta afseende ville departementschefen erinra, att topograferne, med afseende å sin utbildning, vore mera lämplige än kartograferne för vissa arbeten, som voro för båda kartverken behöfliga, såsom trianguleringen och de geodetiska

undersökningarna, under det att vid stomkartornas sammansättning kartograferne otvifvelaktigt åstadkomme ett bättre arbete än topograferne. Vid alla de komitéarbeten och utredningar, som under de senaste 20 åren förekommit rörande dessa frågor, hade ofvannämnda åsigt om kartverkens ställande i ett närmare samband till hvarandra också i allmänhet gjort sig gällande. Deremot hade i fråga om det ekonomiska kartverkets öfver södra och mellersta Sverige fortsatta bearbetande åsigterna varit mera delade, hufvudsakligast med hänsyn dertill, om de borde vidare fortsättas eller helt och hållet inställas. Att åter upprepa de ofta framstälda skälen för och emot detta kartverks fortsättning ansåge sig departementschefen så mycket mindre behöfva, som äfven om, jemväl under senare år, en eller annan röst höjts för dess upphörande, ett sådant yrkande icke vunnit något allmännare gehör, utan tvärtom åsigten om nyttan af detsamma syntes hafva förvärfvat allt flere anhängare, hvilket framginge, bland annat, deraf att, sedan kartverkets utgifvande på statens bekostnad inställdes, medel dertill blifvit från landsting, hushållningssällskap med flera anslagna till så betydliga belopp, att, under det att de af staten utgifna kartblad utgjorde 42, de öfriga utgifna kartbladen uppginge till ett antal af 74, hvarförutom för närvarande från landsting med flera funnes anvisade medel till utgifning af ekonomiska kartor ej mindre för återstående delen af Vermlands län än äfven för hela Elfsborgs och Södermanlands län eller för sammanlagdt 57 kartblad.

Departementschefen ansåge sig derför böra instämma i det förslag, som för 1885 års Riksdag framlades, så vidt deri förutsattes, att det ekonomiska kartverket öfver södra och mellersta delarne fortfarande skulle bearbetas på sätt förut skett, det vill säga i skala 1 : 20,000. Hvad deremot utgifningsskalan beträffade, så, enär afdelningschefen upplyst, att man ännu icke påfunnit något sätt för en reproduktion af kartan i samma skala som arbetsskalan 1 : 20,000, utan att kostnaden derför skulle öfverstiga den, som för närvarande kunde beräknas för kartans utgifvande i skala 1 : 50,000, samt dertill komme, att några synnerliga fördelar af kartornas utgifvande i skalan 1 : 20,000 framför dem, som kartbladen i den nu använda utgifningsskalan 1 : 50,000 medförde, icke kunnat påvisas, syntes omständigheterna bjuda att i denna del frångå 1885 års förslag och bibehålla den nuvarande utgifningsskalan, dock att det stode landsting, hushållningssällskap eller andra fritt att, efter Kongl. Maj:ts beprövande, få kartbladen utgifna i större skala, om de ville bestrida de dermed förenade kostnaderna.

Under erinran, att ett af den år 1877 tillsatta komité för afgifvande af utlåtande i fråga om ordnande af de allmänna kartarbetena i riket

väckt förslag angående *topografisk* uppmätning i skalan 1 : 20,000 af området söder om 29:de bladvåden icke blifvit upptaget i den för 1885 års Riksdag framlagda proposition, har departementschefen förklarat att, med hänsyn särskildt till de dermed förenade kostnader, ej heller han ansett sig böra göra förslag i sådant syfte. Hvad beträffade skalorna för kartläggningen, såväl den ekonomiska som den topografiska, af trakterna norr om 29:de bladvåden, Kopparbergs län i dess helhet deri inbegripet, instämde departementschefen helt och hållet i hvad afdelningschefen vid generalstabens topografiska afdelning föreslagit och som biträdts af kartverkskommissionen i detta utlåtande. Detta förslag innebure i hufvudsak, att kartläggningen norr om 29:de bladvåden borde bedrifvas sålunda, att mätningarna å mera odlade trakter borde ske i skala 1 : 50,000 och å andra områden i skala 1 : 100,000; att vid stomkartornas upprättande iakttoges, att desamma uppgjordes med hänsyn till att kunna läggas till grund icke allenast för en topografisk utan äfven för en ekonomisk karta; samt att till utgifningsskala för Vesterbottens län och af bladindelningen betingade delar af angränsande län bestämdes 1 : 200,000, hvaremot frågan om hvar öfvergången skulle ske från denna skala till den af generalstaben öfver södra Sverige utgifna kartan i 1 : 100,000, äfvensom frågan om utgifning af särskild ekonomisk karta öfver Norrlands mera befolkade trakter lemnades beroende på framtida afgörande. Om stomkartearbetena anförtroddes åt kartograferne, skulle, enligt hvad afdelningschefen upplyst, en för båda kartverken lämplig stomkarta erhållas utan högre kostnad än om stomkartan upprättades af topograferne uteslutande för att tjena till underlag för den topografiska kartan. Derjemte vunne man, under förutsättning af kartverkens gemensamma bearbetning, att Norrbottenskartograferne, hvilka på grund af sin föregående verksamhet särskildt vore egnade för dylika arbeten i fjellbygderna, finge full användning i de delar af landet, som gränsade intill Norrbottens län.

Under det att anslagen till kartverken för ett lämpligt tillgodogörande af desamma måste sammanföras till *ett* gemensamt anslag, som, med afseende å kartverkens öfvervägande betydelse för civila ändamål, syntes böra uppföras å sjette hufvudtiteln under en anslagstitel, som lämpligen kunde benämnas »rikets allmänna kartverk», så ansåge departementschefen deremot någon förändring i *organisationen af personalen* nu icke kunna åstadkommas med utsigt att derigenom kostnaderna skulle nedbringas, hvadan de nuvarande anordningarna tillsvidare syntes böra lemnas orubbade, dock att sådana bestämmelser meddelades, att personalen från båda kartverken kunde efter för hvarje år af Kongl. Maj:t

fastställd gemensam arbetsplan användas för de arbeten, som, med hänsyn till för handen varande förhållanden, lämpligast borde dem tilldelas. Genom en sådan anordning kunde man bättre än på annat sätt ernå den inskränkning i kostnaderna, som man alltid vid kartverkens reorganisation eftersträfvat, och derjemte vunne man det målet, att hvarken det militära elementet, som i afseende på det topografiska kartverket måste vara det förherskande, kunde vinna företräde framför det civila eller detta framför det militära, helst om föredragningen af hithörande frågor inför Kongl. Maj:t skedde af chefen för civildepartementet efter gemensam beredning med chefen för landtförsvarsdepartementet, såsom kartverkskommissionen i sitt utlåtande öfver afdelningschefens förslag ifrågasatt.

Då enligt hvad sålunda föreslagits ingen egentlig ändring komme att vidtagas i afseende å de göromål, som skulle utföras af det ena eller andra kartverkets personal, hade departementschefen ej att föreslå andra ändringar i de åt personalen tillförsäkrade aflöningsförmåner, än som af afdelningschefen ifrågasatts, nemligen att reseersättningen åt de med stomkartearbeten sysselsatte kartograferne skulle höjas från nuvarande beloppet 300 kronor till 500 kronor för ledaren af arbetena och till 400 kronor för de öfrige. I sammanhang härmed ansåge sig departementschefen dock böra påpeka, att de faste kartografernes antal, med hänsyn till en lämplig rekrytering och afgång, icke borde inskränkas till någon viss siffra.

Hvad slutligen anginge kostnaderna för kartarbetenas fullbordande och tiden, som kunde antagas dertill åtgå, ville departementschefen, under erinran att beräkningar i sådant afseende, hvilka utsträcktes öfver en längre tidrymd, alltid måste blifva mer eller mindre approximativa, hänvisa till hvad afdelningschefen i sitt utlåtande anfört och som från kartverkskommissionens sida icke mött någon gensaga. Enligt de beräkningar afdelningschefen uppstält skulle, under förutsättning af arbetenas fortgång med nu utgående anslag under circa 30 år och med årligt anslag i ytterligare 7 år af 72,600 kronor, hela landets topografiska kartläggning vara afslutad omkring år 1924 och dess ekonomiska, hvad södra och mellersta delarne af riket anginge, fullbordas omkring 7 år senare eller sålunda omkring år 1930. Kostnaden härför skulle följaktligen uppgå till sammanlagdt 5,866,200 kronor och, om dertill lades hvad som sedan år 1885 utgått, eller 1,353,800 kronor, skulle sålunda hela kostnaden för kartläggningen från och med år 1886, eller samma tidpunkt, som lades till grund för beräkningarna i 1885 års förslag, uppgå till 7,220,000 kronor, hvilken summa utgjorde omkring 400,000 kronor mera än hvad i sistnämnda förslag antagits under förut-

sättning att den föreslagna organisationen blefve införd redan från och med år 1886, men 400,000 kronor mindre än hvad den år 1880 tillsatta kommission för de allmänna kartarbetena i sitt utlåtande af den 21 oktober 1882 beräknat. Härvid vore derjemte att märka, att man för det *nu* beräknade beloppet, 7,220,000 kronor, äfven erhölle en stomkarta för hela rikets ekonomiska kartläggning. Dessutom och då man förut satt anslagen till afvittringarna i ett visst samband med anslagen till rikets kartverk, så att anslagen till dessa antagits böra höjas i mån som afvittringsanslagen nedginge, ville departementschefen påpeka, att afvittringsanslagen för år 1886 utgjorde 250,000 kronor, då numera å riksstaten för afvittringen vore upptaget allenast ett anslag å 63,000 kronor, utan att dock kartverksanslagen i motsvarande grad blifvit förhöjda.

På grund häraf har departementschefen föreslagit:

att i fråga om kartverkens fortsatta bearbetande borde gälla samtliga de af afdelningschefen under punkterna 1—7 föreslagna bestämmelser; dervid dock punkten 7, på sätt kartverkskommissionen i sitt utlåtande öfver afdelningschefens förslag hemstält, borde formuleras sålunda:

7:o) att arbetena skola utföras af, förutom de vid generalstabens topografiska afdelning kommenderade generalstabsofficerare, hvilkas antal genom nämnda instruktion bestämmes, och generalstabens professor, dels civile kartografer och kartografaspiranter samt generalstabens topografiska afdelnings civila biträden, dels ock från armén kommenderade officerare eller underofficerare samt af qvinlig personal;

att i fråga om arfvoden, reseersättningar och dylikt till de särskilda kartverkens personal borde, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af afdelningschefen föreslagna, gälla följande bestämmelser:

att arfvode till kartograf bestämmes till 1,500 kronor med tre ålderstillägg å 500 kronor, hvilka utgå efter respektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjenstgöring;

att den officer, som förordnas att handhafva närmaste ledningen af de ekonomiska kartarbetenas utförande, må tilldelas ett årligt arfvode af 1,000 kronor, och att årliga arfvoden, hvartdera till ett belopp af 500 kronor, tilldelas de kartografer (högst trenne), hvilka förordnas att biträda vid kartarbetenas öfvervakande och ledning; och

att arfvodena för öfrig civil personal, såsom gravörer med flere — hvilkas aflöningsförmåner delvis måste grundas på beting — äfvensom storleken af de dagaflöningar och reseersättningar, hvilka skola utgå för arbete å fältet, af Kongl. Maj:t, uppå förslag af afdelningschefen vid generalstabens topografiska afdelning såsom kartverkschef, bestämmas;

dock att reseersättningen till de kartografer, som äro sysselsatte med stomkartors upprättande, icke må utgå med högre belopp än 500 kronor till kartograf som leder dessa arbeten, och med 400 kronor till en hvar af de öfrige; samt

att vidare borde föreskrifvas, att alla de allmänna kartarbetena rörande frågor skulle genom chefen för civildepartementet inför Kongl. Maj:t föredragas efter förutgången gemensam beredning med chefen för landtförsvarsdepartementet, och att de för dessa arbeten erforderliga anslag i sin helhet och under rubrik »rikets allmänna kartverk» uppfördes under sjette hufvudtiteln.

Utskottet vill till en början erinra, att Riksdagen uti ofvanberörda skrifvelse af den 2 maj 1893 i sammanhang med det anförda uttalandet om kartarbetenas ändamålsenliga anordning fäst uppmärksamheten å en i fråga om användningen af anslaget till de topografiska arbetena förekommande, enligt Riksdagens förmenande mindre egentlig anordning. Enligt hvad Riksdagen inhemtat, utginge nemligen från detta anslag dagtraktamenten jemväl till de aspiranter vid generalstaben, hvilka under den egentliga aspiranttiden för sin egen utbildning vore kommenderade till tjenstgöring vid de topografiska arbetena. Då denna deras tjenstgöring emellertid icke vore till något egentligt gagn, utan snarare till hinders för fortgången af dessa arbeten, syntes det Riksdagen rigtigare, att medel till ifrågavarande dagtraktamenten bereddes från annat håll.

Med afseende å detta Riksdagens uttalande har afdelningschefen vid generalstabens topografiska afdelning i ofvan omförmälda utlåtande anfört, att i medeltal sex aspiranter årligen kommenderades till den topografiska afdelningens arbeten samt att dessa aspiranter i traktamente, rese- och handräckningskostnader m. m. förorsakade afdelningen en årlig utgift af omkring 800 kronor hvardera eller tillsammans nära 5,000 kronor, hvilken utgift, om, såsom vanligen vore fallet, särskild befälhafvare behöfde för aspiranternas räkning aflönas, stege till 6,000 kronor.

Under de senaste tre åren hade dock — fortsätter afdelningschefen — denna utgiftspost blifvit nedbragt med ungefär halfva beloppet derigenom, att dels aspiranternas arbeten utförts i Stockholms närhet och pågått under en kortare del af sommaren, dels ock särskildt anslag af inalles 6,500 kronor blifvit af Kongl. Maj:t beviljadt såsom bidrag till den karta i skalan 1: 5,000 öfver trakten nordost om Stockholm, hvilken under dessa aspiranternas öfningsarbeten blifvit upprättad.

En mindre del af de sålunda utbildade generalstabsaspiranterna komme väl sedermera, i likhet med andra arméns officerare, hvilka vid

den topografiska afdelningen för rekryteringen af dess personal utbildats, afdelningens arbeten till godo, men det stora flertalet utförde sin topografiska öfningskurs hufvudsakligen för egen utbildning; och har afdelningschefen uttalat såsom önskvärdt, om från annat håll medel kunde beredas till bestridande af åtminstone så stor del af de med generalstabsaspiranternas utbildande förenade kostnader, som motsvarade afdelningens utgifter för dem af aspiranterna, hvilka kunde beräknas ej sedermera komma afdelningens arbeten till nytta.

Då denna fråga, i hvilken, enligt hvad utskottet inhemtat, utlåtande jemväl blifvit infordradt från chefen för generalstaben, ännu är beroende på utredning, har utskottet, med hänsyn dertill, att Riksdagens i ämnet uttalade mening torde komma att vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t vinna behörigt afseende, ansett frågan för närvarande icke föranleda vidare yttrande från Riksdagens sida.

Hvad det af Kongl. Maj:t nu framlagda förslaget beträffar, synes detsamma vara upprättadt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af nästlidet års Riksdag i dess ofvanberörda skrifvelse angifna grunder. I anledning häraf, och då förslagets särskilda bestämmelser icke gifvit utskottet skäl till anmärkning, har utskottet funnit sig böra förorda bifall till de af Kongl. Maj:t ifrågasatta förändrade anordningarna i afseende å de allmänna kartverken.

Under förutsättning af bifall till den af Kongl. Maj:t föreslagna organisationen af rikets allmänna kartverk har herr Fredholm, såsom ofvan nämnts, föreslagit, att det för kartverket erforderliga anslag måtte uppföras å riksstatens fjerde hufvudtitel. Då de ändamål, som genom kartverket böra tillgodoses, emellertid torde vara mera af civil än af militär art, synes det utskottet lämpligare, att anslaget härför varder, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, uppfördt å sjette hufvudtiteln, helst samtliga hithörande frågor enligt det kongl. förslaget skola efter chefens för civildepartementet föredragning af Kongl. Maj:t afgöras.

På grund af hvad sålunda förekommit, hemställer utskottet,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, men med afslag å herr Fredholms i ämnet väckta motion, må för de ekonomiska och topografiska kartarbetenas forsatta bedrifvande *dels* medgifva, att — med uteslutande ur riksstaten af den under sjette hufvudtiteln å ordinarie stat uppförda anslagstitel »rikets ekonomiska kartverk, *reservationsanslag*» tillika med det derunder anvisade anslag, 6,000 kronor — i stället

må bland anslagen å riksstatens sjette hufvudtitel under anslagstitel »rikets allmänna kartverk» å ordinarie stat uppföras ett anslag å 178,600 kronor, *dels ock* godkänna hvad i fråga om arfvoden, reseersättningar och dylikt till de särskilda kartverkens personal blifvit i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 13 januari 1894 föreslaget.

Landsstaterna i länen.

Ang. höjning af anslaget till extra biträden m. m. [5.]

5:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att det under anslaget till landsstaterna i länen uppförda reservationsanslag till arfvoden åt extra länsnotarier och öfriga extra biträden vid länstyrelserna samt till vikariatsersättning under semester för dertill berättigade tjenstemän måtte höjas från 90,000 kronor till 115,000 kronor eller med 25,000 kronor.

Departementschefen har till statsrådsprotokollet erinrat, hurusom, sedan 1878 års Riksdag, i sammanhang med senaste löneregleringen för landsstaten, å ordinarie stat under anslaget till landsstaterna i länen anvisat ett reservationsanslag af 95,000 kronor till arfvoden åt extra länsnotarier och öfriga extra biträden vid länsstyrelserna samt till vikariatsersättning under semester för dertill berättigade tjenstemän, Kongl. Maj:t i afseende å användandet af detta anslag den 31 maj samma år förklarat, att på Kongl. Maj:ts pröfning i hvarje fall komme att bero, om, till hvad belopp och för huru lång tid särskilda anslag borde ställas till Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förfogande, att användas till arfvoden åt extra ordinarie länsnotarie och tillfälliga biträden, hvilka arfvoden icke finge öfverstiga, för extra ordinarie länsnotarie 2,000 kronor och för tillfälliga biträden 1,000 kronor årligen; hvarjemte Kongl. Maj:t den 11 nästpåföljde oktober, i sammanhang med beviljande för år 1879 åt samtliga länsstyrelserna från nämnda anslag af vissa belopp till godtgörelse åt ständiga eller tillfälliga extra biträden, stadgat, att i de län, der å någondera afdelningen mera än en extra landskanslist eller landskontorist erfordrades, arfvodet blott för *ett* sådant biträde å hvarje afdelning finge utgå med det genom kongl. brefvet den 31 maj 1878 stadgade högsta belopp, men för hvarje af öfriga ej bestämmas till högre belopp än 700 kronor. Efter närmare pröfning af länsstyrelsernas behof af medel för berörda ändamål hade Kongl. Maj:t den 12 december 1879, i enlighet med ett af statskontoret afgifvet förslag, bestämt hvarje länsstyrelses andel i förenämnda anslag till visst belopp, att tillsvidare

utgå och af länsstyrelserna i mån af behof och mot redovisning användas till godtgörelse åt ständiga eller tillfälliga extra biträden med enahanda inskränkning i afseende å arfvodenas belopp, som för år 1879 blifvit föreskrifven. För vissa länsstyrelser hade sedermera ytterligare medel för ifrågavarande ändamål beviljats att *tills vidare* utgå, hvarjemte under de senare åren genom särskilda kongl. bref förhöjning i de åtskilliga länsstyrelser beviljade belopp medgifvits *för vissa år.*

Enligt hvad departementschefen vidare erinrar, hade vid 1885 års riksdag ifrågavarande anslag, med anledning af de då befintliga stora reservationerna derå, nedsatts till 90,000 kronor, med hvilket belopp anslaget från och med år 1886 utgått.

Nu hade statskontoret, som den 25 november 1893 afgifvit utlåtande öfver af tolf länsstyrelser gjorda framställningar om fortfarande anvisande af förut för viss tid medgifna förhöjningar i de dem beviljade anslagsbeloppen eller om ytterligare förhöjningar deri, dervid tillika hemstält om aflåtande af proposition till Riksdagen om ifrågavarande reservationsanslags ökande. Med anledning af länsstyrelsernas berörda framställningar hade Kongl. Maj:t den 8 december 1893, i enlighet med hvad statskontoret i nämnda utlåtande tillstyrkt, medgifvit, att de till dessa länsstyrelser *tills vidare* anvisade anslag för godtgörelse åt extra biträden finge för innevarande år höjas med tillhopa 14,650 kronor eller med 1,300 kronor utöfver hvad för år 1893 varit dessa länsstyrelser såsom tillfällig förhöjning anvisadt.

På sätt statskontoret i berörda utlåtande erinrat — yttrar departementschefen — utgjorde de belopp, som för anställande af extra biträden hos länsstyrelserna anvisats att från ifrågavarande anslag tills vidare utgå, för närvarande ..... kr. 67,050: —

De förhöjningar häri, som dels genom kongl. brefvet den 8 december 1893, dels genom äldre kongl. bref beviljats vissa länsstyrelser, 14 till antalet, för år 1894, uppginge till ..... » 16,250: —

De från ifrågavarande reservationsanslag för anställande af extra biträden anvisade medel utgjorde alltså för innevarande år tillhopa ..... kr. 83,300: —

Om till denna summa lades det belopp, som högst kunde utgå för semestervikariat samt till arfvode för bestridande af länsbokhållaretjenst under den tid, ordinarie innehafvaren egde åtnjuta ledighet för landsbokens upp-

Transport kr. 83,300: —

Transport	kr. 83,300: —
rättande, och hvilket, enligt hvad statskontoret upplyst, utgjorde	» 26,766: 70.
blefve utgiftssumman för år 1894	kr. 110,066: 70.
och i händelse hela utgiftssumman komme att utgå, uppstode följaktligen å anslaget, som enligt hvad redan nämnts, numera utgjorde endast	» 90,000: —
en brist till belopp af	kr. 20,066: 70.

I sitt ofvannämnda utlåtande hade statskontoret anfört, att de reservationer å anslaget, som under de första åren efter detsammas beviljande uppkommit, sedermera årligen minskats med allt större belopp för hvarje år till fyllande af brist å anslaget, som under de senare åren uppkommit, så att dessa reservationer, som vid 1891 års slut ännu uppgått till 65,477 kronor 46 öre, enligt 1892 års rikshufvudbok vid sistnämnda års slut nedgått till 48,881 kronor 7 öre. Vid utgången af år 1893 komme desamma att ytterligare minskas med 18,000 à 19,000 kronor. De från och med år 1894 befintliga tillgångarna å anslaget medgåfve sålunda icke, att de år 1893 utgående tillfälliga förhöjningar i de länsstyrelserna för extra biträdens aflönande beviljade fasta anslagsbelopp anvisades att med enahanda belopp fortfarande utgå för mer än ett år eller år 1894. Då det emellertid med all säkerhet kunde antagas, att göromålen hos de länsstyrelser, hvilka fått sig beviljad tillfällig förhöjning å anslagsbeloppen, icke komme att undergå sådan minskning, att de arbetskrafter, för hvilkas anlitande förhöjningen varit afsedd, skulle kunna umbäras, utan dessa snarare behöfde i framtiden än ytterligare förstärkas, likasom de tio länsstyrelser, som icke erhållit någon tillfällig förhöjning, förr eller senare kunde komma i behof deraf, hade statskontoret ansett nödvändigt att hos Riksdagen äska anslagets ökande från och med år 1895 med så stort belopp, att tillgång då kunde finnas till det förhöjda belopp, som för år 1893 utginge och för innevarande år kunde komma att medgifvas.

Enligt hvad statskontoret vidare yttrat, framginge äfven af länsstyrelsernas ofvanberörda framställningar att, med undantag för Malmöhus län — der enligt arbetsredogörelserna för åren 1890—1892 någon minskning i antalet af målen hos länsstyrelsen inträffat, men behofvet af extra biträden likväl, enligt hvad Kongl. Maj:ts befallningshafvande meddelat, med säkerhet kunde antagas ej komma att för den närmaste framtiden göra sig mindre gällande — detta behof af extra biträden icke blott qvarstode oförminskadt, utan äfven ökats genom ärendenas tillväxt både i antal och omfattning, beroende derpå, att länsstyrelserna

fått sig ålagda nya bestyr genom flera under senare åren utfärdade författningar, bland hvilka i främsta rummet nämndes lagen om väghållningsbesvärets utgörande å landet, lagarne om sparbanker och sjukkassor, värnpligtslagen, vidare lagarne angående afskrifning af de å viss jord hvilande grundskatter och lindring i rustnings- och roteringsbesvären samt senast gifna föreskrifter för verkställighet af den sistnämnda lagen med flera författningar.

Sedan statskontoret vidare meddelat, att, derest de af statskontoret tillstyrkta anslagsförhöjningarna för år 1894 — såsom sedermera genom kongl. brefvet den 8 december 1893 skett — beviljades, endast omkring 10,000 kronor komme att af de vid 1892 års slut å anslaget befintliga reservationerna återstå, sedan bristerna derå för åren 1893 och 1894 blifvit fylda, hade statskontoret ytterligare framhållit nödvändigheten att anslaget ökades, såvida ej göromålens jemna gång vid länsstyrelserna skulle genom brist på nödiga medel rubbas. Och då anslaget borde från och med år 1895 höjas med så stort belopp, att icke blott samma belopp, hvartill utgifterna derå för år 1894 beräknats och hvilket, på sätt ofvan nämnts, utgjorde 110,066 kronor 70 öre, kunde derifrån fortfarande utgå, utan äfven tillgång funnes till den vidare förhöjning af anslagsbeloppen, som för ett eller annat län kunde äfven i framtiden komma att visa sig oundgängligen behöflig och hvilken statskontoret beräknade till 5,000 kronor, hade statskontoret, som ansåge önskvärdt, att anslagsbeloppet nu bestämdes så högt, att ny reglering deraf icke alltför ofta måtte vara oundgänglig, hemstält, att Eders Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen, att anslaget måtte höjas till ett jemnadt belopp af 115,000 kronor.

Genom hvad statskontoret sålunda anfört torde vara ådagalagdt, att förhöjning af ifrågavarande anslag är för framtiden oundgänglig; och äfven om anslaget, med afseende å derå befintliga reservationer, icke synes för år 1895 kräfva fullt så stor ökning som den föreslagna, anser likväl utskottet, att, då en förhöjning ändock är nödvändig och den i allt fall afser ett reservationsanslag, den redan nu bör beviljas efter en sådan måttstock, att anslaget utan ytterligare ökning må under en längre tid varda för sitt ändamål fullt tillräckligt.

Utskottet hemställer för den skull,

att det under anslaget till landsstaterna i länen uppförda reservationsanslag till arfvoden åt extra länsnotarier och öfriga extra biträden vid länsstyrelserna

samt till vikariatsersättning under semester för dertill berättigade tjenstemän må höjas från 90,000 kronor till 115,000 kronor, eller med 25,000 kronor.

Ang. höjning af anslaget till följd af landsstatsboställens indragning.

[6.]

6:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att anslaget till landsstaterna i länen måtte höjas med det belopp, hvartill fyra till indragning bestämda boställens afkastning vore i stat beräknad, eller 3,580 kronor.

Departementschefen har till statsrådsprotokollet anfört, att, enligt hvad statskontoret i sin berättelse om statsverkets inkomster jemte förslag till deras beräknande för år 1895 meddelat, till följd af tjensteinnehafvares afgång samt enligt särskildt beslut följande landsstatsboställen med i stat beräknad afkastning till sammanlagdt belopp af 3,580 kronor komme att, efter tilländalupna tjenste- och fardagsår, till statsverket indragas, nemligen:

häradsskrifvarebostället i Örbyhus fögderi af Upsala län, ½ mantal Vallby n:o 2;

häradsskrifvarebostället i Kinda och Ydre härads fögderi af Östergötlands län, 1 mantal Aska Storgården n:o 3;

häradsskrifvarebostället i Åkerbo m. fl. härads fögderi i sistnämnda län, ⅝ mantal Stratomta n:o 1, med löningsjord; samt

länsmansbostället i Bergslags fögderis tredje distrikt af Vestmanlands län, 1 mantal Sösta n:o 2;

och hade statskontoret derför hemstält, att anslaget till landsstaterna i länen måtte höjas med nyssnämnda belopp.

Då Kongl. Maj:ts förevarande framställning ej gifvit anledning till någon utskottets erinran, får utskottet föreslå,

att anslaget till landsstaterna i länen må höjas med 3,580 kronor.

Vid bifall härtill samt till hvad i afseende å det under denna anslagstitel uppförda reservationsanslaget föreslagits, kommer anslagstiteln »landsstaterna i länen (deraf 90,000 kronor reservationsanslag)» med följande ändrade lydelse »landsstaterna i länen (deraf 115,000 kronor reservationsanslag)» att höjas från 2,652,302 kronor till 2,680,882 kronor, eller med 28,580 kronor.

Landtbruksstyrelsen.

Ang. ändring i staten för landtbruksstyrelsen. [7.]

7:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen måtte, med godkännande af de i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 13 januari innevarande år ifrågasatta ändringar i staten för landtbruksstyrelsen och i vilkoren och förbehållen för åtnjutande af de deri upptagna löneförmåner, höja anslaget till landtbruksstyrelsen från dess nuvarande belopp, 27,800 kronor, till 28,800 kronor, eller med 1,000 kronor.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 130) har herr A. V. Ljungman föreslagit, att Riksdagen måtte bifalla Kongl. Maj:ts ofvan omförmälda proposition endast under vilkor, att den af Kongl. Maj:t föreslagne nye ledamoten i landtbruksstyrelsen skulle vara föredragande jemväl i fiskeriärenden och att fiskeriinspektören gåfves en samma styrelse underordnad ställning.

Till åberopade statsrådsprotokollet har departementschefen erinrat, hurusom enligt den af Kongl. Maj:t och Riksdagen för landtbruksstyrelsen fastställda stat samt den för styrelsen gällande instruktion styrelsen utgjordes af en öfverdirektör och chef samt såsom ledamöter en fiskeriinspektör och två byråingeniörer, nemligen en öfveringeniör och en landtbruksinspektör, hvarjemte hos styrelsen skulle finnas anställd en sekreterare. För kompetens till ledamotsbefattningarna voro uppstälda sådana vilkor, som ansetts nödiga för att vinna trygghet för att hvarje ledamot egde erforderliga teoretiska fackinsigter och praktisk erfarenhet inom det område, som tillhörde hans verksamhet, hvaremot några juridiska insigter eller förfarenhet i administrativa värf naturligvis icke uppstälts såsom behörighetsvilkor. Af sekreteraren fordrades deremot, att han aflagt examen för inträde i rikets rättegångsverk eller till Kongl. Maj:ts kansli.

Vidare erinrar departementschefen derom, att vid sistlidna års riksdag Kongl. Maj:t, för att möjliggöra en sådan nödig ansedd förändring af styrelsens organisation, att sekreteraren gjordes till ledamot af styrelsen, och med anledning af en utaf styrelsen gjord framställning, föreslagit enahanda ökning af anslaget till styrelsen, hvilken framställning dock icke tillvunnit sig Riksdagens bifall.

Sedan landtbruksstyrelsen i skrifvelse den 30 septemher 1893 åter upptagit denna fråga, har i följd häraf departementschefen å nyo underställt frågan Kongl. Maj:ts pröfning och dervid i minnet åter-

kallat, hurusom landtbruksstyrelsen i den skrifvelse af den 30 september 1892, som föranledt Kongl. Maj:ts framställning i ämnet till sistlidna års Riksdag, anfört, att under den tid, styrelsen redan varit i verksamhet, erfarenheten otvetydigt gifvit vid handen, att dess nuvarande organisation i ett afseende vore mindre tillfredsställande. För landtbruksstyrelsen såsom centralt embetsverk vore nemligen de fackkunskaper uti de till styrelsens verksamhetsområde hörande näringsgrenar, hvilka erfordrades hos fiskeriinspektören och byråingeniörerna, icke de enda, som kunde och borde utöfva ett bestämmande inflytande på styrelsens beslut. Dessa borde tillika grunda sig på en klar och bestämd insigt om uppgiften, omfånget och gränserna för de förvaltande embetsverkens verksamhet i allmänhet jemte reglerna och sätten derför, äfvensom på en mera omfattande kunskap beträffande gällande lagar och författningar, än som gifvetvis kunde förutsättas hos dem, hvilka icke gjort dithörande ämnen till föremål för speciella studier samt under tjenstgöring inom statsadministrationen eller på liknande sätt gjort sig fullt förtrogne med ifrågavarande slag af offentlig verksamhet. Med styrelsens nuvarande organisation gåfves icke någon garanti derför, att äfven sistnämnda insigter och erfarenhet skulle inom styrelsen städse finnas i erforderlig grad representerade, då den hos styrelsen anstälde sekreteraren hvarken enligt instruktionen vore ålagd eller med sin ställning kunde åläggas att i de ärenden, styrelsen hade att handlägga, verkställa sjelfständiga utredningar eller uttala sin mening. Styrelsen vore derför, om den nuvarande instruktionen strängt följdes, hänvisad att antingen undvara erforderliga upplysningar i nämnda afseende eller ock, till skada för den praktiska rigtning, i hvilken styrelsen ansåge sig böra arbeta, nödga ledamöterne inom styrelsen, hvilkas hufvudsakliga studier och erfarenhet fölle inom ett annat område, att egna en god del af sitt arbete åt tidsödande undersökningar för lösningen af de juridiska och administrativa frågor, hvarmed ärenden inom styrelsen ofta stode i oupplösligt sammanhang. För motverkande af de antydda olägenheterna hade visserligen styrelsen, då derstädes förekommit ärenden, hvilka kräft juridisk eller administrativ fackinsigt, såsom frågor om instruktioner för under styrelsens inseende stående tjenstemän och anstalter, reglementen för administrativa inrättningar, afseende understödjande af vissa grenar af landthushållningen, besvärsmål m. m., låtit sekreteraren deltaga i öfverläggningarna inom styrelsen, men då sekreteraren icke härför vore underkastad tjenstemannaansvar, hänvisade den utväg, som sålunda måst anlitas, endast ytterligare på behofvet af en förändring af styrelsens organisation i

syfte att densamma komme att bestå, förutom af öfverdirektören och de nuvarande ledamöterne, af ytterligare en ledamot med juridisk eller administrativ fackbildning, i hvilken händelse likväl sekreterarebefattningen kunde indragas. Af de göromål, som för närvarande ålåge sekreteraren, vore, näst biträdet vid uppsättandet af expeditioner, registrators- och aktuariegöromålen de mest tidsödande, beroende derpå att antalet till styrelsen inkomna mål och ärenden allt ifrån den tid, styrelsen trädde i verksamhet, varit ganska betydligt och visat en sådan tendens att tillväxa, att samma antal, som år 1890 utgjort 989 och år 1891 vuxit till 1,060, under år 1892 så tilltagit, att det vid utgången af september månad år 1892 uppgått till 913 eller 277 flera än motsvarande dag år 1890 och 201 flera än motsvarande dag år 1891. Då sekreterarens biträde vid uppsättningen i icke ringa grad tagits i anspråk på styrelsens samtliga afdelningar, hade styrelsen, för att sekreteraren måtte kunna egna tillräcklig uppmärksamhet åt det magtpåliggande expeditionsväsendet samt vid förefallande behof kunna deltaga i styrelsens öfverläggningar, låtit registrators- och aktuariegöromålen under sekreterarens inseende och på hans ansvar handhafvas af en hos styrelsen anställd extra ordinarie tjensteman. Om en dylik anordning vidtoges i det fall, att sekreterarebefattningen hos styrelsen indroges och en ny ledamotsplats i stället inrättades, skulle den nye ledamoten kunna öfvertaga, jemte de af hans ställning såsom ledamot härflytande åligganden, äfven öfriga med sekreterarebefattningen för närvarande förenade göromål.

För vidtagande af en sådan åtgärd, som den af styrelsen sålunda ifrågasatta, talade för öfrigt åtskilliga andra skäl. Sålunda funnes t. ex. ett helt slag af ärenden, hvilka med styrelsens nuvarande organisation icke kunde erhålla en lämplig beredning och föredragning, nemligen vissa styrelsens ekonomiska angelägenheter, i det att, förutom styrelsens aflöningsmedel, hvilka skulle, efter upprättadt förslag af sekreteraren, på vissa tider af styrelsen reqvireras, styrelsen hade att verkställa en stor mängd såväl regelbundet återkommande som tillfälliga utbetalningar, för hvilka medel skulle på behöriga tider reqvireras och lyftas. Beslut om alla dessa utgifter, hvilka under nuvarande förhållanden skulle påfordra föredragning än af den ene än af den andre utaf de nuvarande ledamöterne, kunde icke, derest någon enhet eller reda uti styrelsens förvaltning uti ifrågavarande afseende skulle kunna bibehållas, fattas annat än efter förslag af en och samma person, hvartill styrelsen ansåge den bäst lämpa sig, som handhade styrelsens ekonomiska angelägenheter. Vidare hade det med styrelsens nuvarande

sammansättning visat sig förenadt med nästan oöfverstigliga svårigheter att under sommartiden, då inspektioner af de under styrelsens inseende stälda läroverk och andra anstalter samt den styrelsen underlydande personal och dess tjensteförrättningar hufvudsakligen måste ske, upprätthålla styrelsens verksamhet, hvartill erfordrades, att antingen styrelsens chef och en ledamot eller två ledamöter af styrelsen vore i residensstaden närvarande, och sådant hade, oaktadt hvarken öfverdirektören eller ledamöterne i regel åtnjutit någon semester, endast låtit sig göra derigenom att embetsresorna så mycket som möjligt inskränkts, hvilket åter icke kunnat undgå att medföra beaktansvärda olägenheter. Genom anställande, på sätt föreslaget blifvit, af ytterligare en ledamot, hvilken naturligtvis icke behöfde företaga några embetsresor, blefve denna svårighet undanröjd. Slutligen borde det icke lemnas oanmärkt, att den sekreteraren tillkommande aflöningen vore så knappt tilltagen, att styrelsen icke i allmänhet kunde beräkna att till innehafvare af denna befattning erhålla fullt kompetent person eller få bibehålla denne längre, än till dess han lyckats förvärfa en annan mera förmånlig anställning, hvadan och då en ökning af sekreterarens aflöning, om befattningen bibehölles, i allt fall vore af förhållandena oundgängligen påkallad, det syntes styrelsen synnerligen lämpligt att, på samma gång som en ändring i styrelsens stat vidtoges, dess organisation lämpades efter hvad erfarenheten visat vara i sådant afseende nödvändigt.

Då styrelsen emotsåge, att dess verksamhet redan under den närmaste framtiden skulle komma att än ytterligare utvidgas, hade styrelsen ansett sig icke böra längre uppskjuta med att underställa Kongl. Maj:ts pröfning frågan om de åtgärder, som till afhjelpande af ofvan omförmälda brister i styrelsens organisation kunde erfordras. Om äfven styrelsen härvid såge sig nödsakad föreslå en förhöjning af det för styrelsen bestämda anslag, hade styrelsen så mycket mindre funnit sig böra häraf afhålla sig från att göra framställning i ämnet, som styrelsen vore öfvertygad derom att, då ett embetsverk för befrämjande af landets modernäring och andra i samband dermed stående näringar inrättats, det icke kunde vara med god hushållning förenligt att genom inbesparande af den obetydliga utgift, verkets fullständiga uppsättande skulle medföra, äfventyra eller åtminstone försvåra uppnåendet af det ändamål, hvarför verket inrättats.

Beträffande de åliggaden, hvilka skulle tillkomma den ifrågasatte nye ledamoten af styrelsen, hade landtbruksstyrelsen föreslagit, att det skulle åligga denne att dels deltaga i behandlingen af alla sådana frågor,

som erfordrade juridisk fackinsigt, och inom styrelsen föredraga alla kansli- och kameralärenden; dels utöfva tillsyn öfver registrators- och aktuariegöromålen; dels ansvara för uppsättningen af samt till styrelsens granskning öfverlemna koncept till expeditioner i ej mindre de utaf honom sjelf föredragna, än äfven alla öfriga af styrelsen eller öfverdirektören till honom för uppsättning aflemnade mål och ärenden; dels uppbära och handhafva af styrelsen reqvirerade medel samt medlen till vederbörande utbetala och i laga ordning redovisa; dels ock besörja verkställigheten af styrelsens beslut i ekonomiska angelägenheter.

Beträffande den föreslagne nye ledamotens aflöningsförmåner hade styrelsen ansett dessa böra sättas lika med de nuvarande ledamöternes, med hvilka han jemväl i afseende å vilkoren för aflöningens åtnjutande samt rätt till ålderstillägg, pension och semester borde vara likställd, och den nye ledamotens aflöning följaktligen i styrelsens stat upptagas med 4,000 kronor, deraf 2,500 kronor såsom lön och 1,500 kronor såsom tjenstgöringspenningar, förutom två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor. Då sekreterarebefattningen i stället borde indragas, skulle deremot sekreterarens aflöning, hvarmed äfven vore förenade två ålderstillägg å 500 kronor hvartdera, ur staten utgå, hvadan och då någon indragningsstat ej syntes erforderlig, den ifrågasatta omorganisationen af styrelsen skulle kräfva ett förhöjdt anslag af endast 1,000 kronor.

Efter det statskontoret öfver denna framställning afgifvit utlåtande och deruti anfört, att, derest Kongl. Maj:t skulle finna den af landtbruksstyrelsen föreslagna omorganisationen redan vara af behofvet påkallad och hvarför styrelsen syntes statskontoret i allmänhet hafva anfört goda skäl, statskontoret, med hänsyn till mängden och beskaffenheten af de åligganden, som enligt landtbruksstyrelsens förslag skulle tillkomma den ifrågasatte nye ledamoten, icke hade något att erinra mot den för ändamålet föreslagna höjningen af det till styrelsen utgående anslag, hade, enligt hvad departementschefen vidare erinrat, departementschefen, vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t den 14 januari 1893, för egen del yttrat bland annat, att för en ändring af landtbruksstyrelsens organisation i det syfte, som med styrelsens framställning afsåges, syntes honom giltiga skäl tala. Hos styrelsen förekomme så många vigtiga ärenden, för hvilkas behöriga afgörande erfordrades insigter i juridiska ämnen och en noggrannare kännedom om administrativa förhållanden, att det måste för styrelsen vara af vigt att ega tillgång till någon juridiskt och administrativt bildad person, som vore pligtig att deltaga i styrelsens öfverläggningar i dylika ären-

den och dervid under tjenstemannaansvar yttra sin mening. Att de i styrelsen anstälde fackmän i landtbruk och dertill hörande näringar skulle behöfva använda en god del af sin tid för att sätta sig in i frågor, som för dem, hvilkas utbildning vore af naturvetenskaplig och teknisk art, alltid måste förblifva mer eller mindre främmande, kunde icke vara annat än till skada för det allmänna, då de derigenom i viss mån droges ifrån sin egentliga uppgift, och sådant måste i längden inverka menligt på styrelsens förmåga att behörigen fylla de fordringar, som på densamma ställdes. Och saknaden af en ledamot med juridiska och administrativa insigter kunde icke ersättas deraf, att dylika insigter förefunnes hos sekreteraren, då denne tjensteman för de meningar, som af honom yttrades under styrelsens öfverläggningar, till deltagande hvari han, enligt hvad styrelsen upplyst, hittills stundom plägat kallas, icke vore under nuvarande förhållanden underkastad tjenstemannaansvar, och hans yttranden följaktligen icke kunde annorlunda anses än såsom enskildt till styrelsens chef eller ledamöter uttalade åsigter.

Enligt styrelsens förslag skulle för vinnande af det åsyftade ändamålet inom styrelsen inrättas en ny befattning, hvars innehafvare skulle utom sina åligganden såsom ledamot öfvertaga den nuvarande sekreterarens skyldigheter, hvaremot sekreteraretjensten skulle indragas. Huru den nya befattningen skulle benämnas, derom hade styrelsen icke yttrat sig. För sin del ansåge departementschefen deremot den erforderliga förändringen i styrelsens organisation lämpligare åstadkommas på det sätt, att sekreterarebefattningen bibehölles, men sekreteraren, jemte det han fortfarande fullgjorde sina nuvarande åligganden, gjordes till ledamot af styrelsen. I sak vunnes detsamma, hvilkendera utvägen än valdes. Men då de göromål, som hufvudsakligen komme att upptaga ifrågavarande tjenstemans tid, vore desamma, som hittills tillhört sekreteraren, syntes det departementschefen egentligare att för befattningen äfven bibehålla benämningen af sekreterare. Departementschefen ville tillika erinra, att ett dylikt förenande i en befattning af ledamots åligganden och af sådana göromål, som vanligen tillhörde underlydande tjenstemän, icke vore för vår statsförvaltning främmande, i det att den ena af öfverintendentsembetets förste intendenter samt landtmäterisekreteraren på en gång fullgjorde sekreteraregöromål och vore ledamöter af sina respektive verk.

Af den tillökning i göromål, som sålunda skulle åläggas sekreteraren, och den förändrade ställning inom styrelsen, han skulle komma att intaga, följde att han äfven i afseende å aflönings- och andra för-

måner borde, på sätt landtbruksstyrelsen föreslagit, likställas med styrelsens öfrige ledamöter.

Beträffande den nu förevarande framställningen i detta ärende anför departementschefen, att i den skrifvelse, hvari landtbruksstyrelsen, på sätt ofvan nämnts, å nyo upptagit frågan om förändring af styrelsens organisation, styrelsen till en början erinrat, att det vid behandling inom Riksdagen af Kongl. Maj:ts nyssberörda förslag framhållits att, om för närvarande en förstärkning af styrelsen tillfälligtvis skulle erfordras, vare sig för erhållande i vissa fall af en juridiskt bildad persons uttalande eller för beredande af ökad möjlighet för styrelsens medlemmar till inspektionsresors företagande, denna förstärkning kunde, utan ändring i styrelsens organisation, åstadkommas genom tillfällig adjunktion af sekreteraren, för hvilken, till ersättning härför, någon lättnad i vissa af de göromål, som eljest ålåge honom, kunde beredas genom extra biträdes anställande. Häremot hade styrelsen först och främst genmält att behofvet af en juridiskt bildad persons ledamotskap i styrelsen icke kunde rätteligen anses såsom blott tillfälligt samt vidare anmärkt, att, om en sådan anordning, som inom Riksdagen antydts, blefve genomförd, följden deraf ovilkorligen skulle blifva den, att styrelsen komme att arbeta under tvenne väsentligen skilda organisationsformer, allt efter som sekreteraren vore adjungerad eller icke. Men förutom det att en sådan i sig sjelf högst oegentlig dubbelhet af organisationsformer hos en och samma styrelse icke skulle kunna undgå att verka störande på den jemna gången af styrelsens verksamhet, kunde det med allt skäl sättas i fråga, huruvida en dylik anordning i de fall, då adjunktionen afsåge att erhålla en juridiskt bildad persons uttalande, läte sig, på sätt föreslaget blifvit, i verkligheten genomföra. Om nemligen denna adjunktion, hvilken måste ske antingen på viss tid eller för visst mål eller ärende, föreskrefves skola ske för viss tid, så måste, enär icke på förhand kunde med bestämdhet sägas, när ett ärende, i hvilket adjunktion af sekreteraren vore behöflig, skulle ifrågakomma till behandling, adjunktionen oupphörligen förnyas, hvarigenom den gifvetvis upphörde att vara tillfällig, men på samma gång skulle nödvändigheten uppstå att vidtaga en förhöjning af styrelsens anslag. Skulle åter den utvägen väljas, att sekreteraren adjungerades för vissa bestämda mål eller ärenden, komme sannolikt genom tröttsamheten

och enformigheten vid upprepandet af dessa ständigt återkommande adjunktioner hela denna utväg till styrelsens förstärkning att snart lemnas obegagnad, helst derigenom i allt fall icke skulle vinnas den i styrelsens förut gjorda framställning i ämnet antydda fördelen, att vissa der omförmälda ärenden finge en tillbörlig beredning och handläggning.

Det inom Riksdagen framstälda förslaget kunde alltså, i hvad det afsåge beredandet af möjlighet för landtbruksstyrelsen att genom tillfällig adjunktion af sekreteraren i vissa fall erhålla en juridiskt bildad persons uttalande, enligt styrelsens åsigt, icke genomföras, och dermed kunde hela förslaget anses hafva förfallit. Men styrelsen ville dessutom framhålla, hurusom den ersättning för adjunktionen, som enligt förslaget skulle tillkomma sekreteraren, eller att honom skulle genom extra biträdes anställande beredas någon lättnad i vissa af de göromål, som eljest ålåge honom, i sjelfva verket icke vore någon ersättning för det ökade ansvar och arbete, som sekreteraren genom adjunktionen skulle erhålla, enär, om en sådan lättnad icke medgåfves, sekreterarens tid skulle blifva så upptagen af registrators- och aktuariegöromålen, att styrelsen af hans arbete icke kunde draga den nytta, som med förslaget afsåges.

Då sålunda den föreslagna adjunktionen, hvilken enligt förslaget skulle sakna allt ekonomiskt underlag, i hvarje händelse icke läte sig genomföra, samt något annat sätt att utan erforderliga medels beviljande åstadkomma den förstärkning af landtbruksstyrelsen, som Kongl. Maj:t ansett erforderlig och hvars behöflighet äfven inom Riksdagen i viss mån medgifvits, icke blifvit uppvisadt, hade styrelsen ansett samma förstärkning böra, i enlighet med de i departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet den 14 januari 1893 angifna hufvudgrunder, beredas genom en förändring af styrelsens organisation i syfte att sekreteraren blefve ledamot af styrelsen.

Beträffande de hufvudsakliga skäl, som talade för en dylik förändring, hade styrelsen åberopat hvad styrelsen i sin förut gjorda framställning i sådant ändamål anfört jemte innehållet af sagda statsrådsprotokoll. Men med afseende å sakens vigt ansåge sig styrelsen böra såsom ytterligare stöd för nödvändigheten af en snar förändring af styrelsens organisation i det af styrelsen antydda syfte tillägga att, då de landtbruksstyrelsen underlydande tjenstemän, landtbruksingeniörerne och de kringresande undervisarne, till följd af beskaffenheten af deras tjenstgöring, icke lämpligen kunde vid förefallande behof erhålla förordnande att upprätthålla ledamotsplats inom styrelsen samt på grund

af de obetydliga förmåner, som funnes att för sådan händelse erbjuda, andra lämpliga personer ej kunde finnas vara villige att mottaga dylika förordnanden, följden deraf blifvit att landtbruksstyrelsen under längre tider dels alldeles icke, dels ej i vissa frågor kunnat upprätthålla sin beslutmässighet. Så hade t. ex. inträffat att, sedan landtbruksinspektören Ch. Jacobson i oktober månad 1892 aflidit, under tiden till den 14 april 1893, då befattningen först kunde återbesättas, endast två ledamöter varit tjenstgörande i styrelsen och att, då den nye landtbruksinspektören staxt efter utnämningen måst, för ordnandet af enskilda angelägenheter, beviljas ledighet, samt den ene af de båda tjenstgörande ledamöterne varit af sjukdom hindrad att utöfva sin befattning, följden deraf blifvit, utom andra olägenheter, att, oaktadt ansökningstiden till en ledig landtbruksingeniörsbefattning redan den 27 april 1893 utgått, samma befattning icke kunnat tillsättas förrän den 15 derpå följande juni. Under nästlidna års sommar, då styrelsens chef och ledamöter företagit inspektionsresor, hade, oaktadt samma inspektioner lika litet som under föregående år af styrelsens verksamhet skett i den omfattning, som önskligt varit, samt hvarken styrelsens chef eller ledamöter under sommaren åtnjutit semester, det icke låtit sig göra att med den nuvarande organisationen hela tiden upprätthålla styrelsens beslutmässighet ens i vanliga ärenden, utan till följd deraf att det icke kunnat så ordnas, att samtidigt antingen styrelsens chef och en ledamot eller tvenne ledamöter varit i hufvudstaden närvarande, hade styrelsen under sammanlagdt mera än en månads tid varit urståndsatt att fatta något som helst beslut. Om sekreteraren under dessa förhållanden varit ledamot af styrelsen, hade icke någon af sagda olägenheter behöft inträffa.

På grund af hvad landtbruksstyrelsen sålunda och i sin föregående framställning i ämnet anfört samt med afseende fästadt jemväl derå att styrelsens verksamhet alltjemt ökats, hvilket framginge, bland annat, deraf att antalet till styrelsen inkomna mål och ärenden under år 1893 så vuxit, att desamma den 30 september nämnda år uppginge till 1,060, eller 147 flera än motsvarande dag år 1892, 348 flera än motsvarande dag år 1891 och 424 flera än motsvarande dag år 1890, samt att all sannolikhet förefunnes att nämnda förhållande komme att fortfara, hade styrelsen hemstält, att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen göra framställning om höjande från och med år 1895 af anslaget till styrelsen med 1,000 kronor och om godkännande af de vid sistlidna års riksdag föreslagna ändringar i staten för styrelsen och i vilkoren och förbehållen för åtnjutande af de deri upptagna löneförmåner.

För egen del anför departementschefen rörande detta ärende, att af landtbruksstyrelsens senaste skrifvelse i ämnet framginge att, sedan Kongl. Maj:ts förut omförmälda framställning till Riksdagen afläts, olägenheterna af styrelsens nuvarande organisation gjort sig ännu mera känbara än tillförene.

Dessa olägenheter kunde icke annat än till en ringa del afhjelpas genom att *tillfälligtvis* adjungera sekreteraren som ledamot af styrelsen. Ett fullständigt undanrödjande deraf erfordrade att sekreteraren gjordes till *ständig* ledamot. Men i sådant fall kräfde också billigheten att sekreteraren, hvilkens göromål derigenom blefve lika trägna och magtpåliggande som de öfrige ledamöternes, i afseende å aflönings- och andra förmåner likställdes med desse. För detta ändamål erfordrades i landtbruksstyrelsens stat den ändring, att aflöningen för sekreteraren, som nu utgjorde lön 1,800 kronor och tjenstgöringspengar 1,200 kronor jemte två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, bestämdes till lön 2,500 kronor och tjenstgöringspenningar 1,500 kronor med rätt till två ålderstillägg i enlighet med nu gällande bestämmelser; hvarjemte på det att sekreteraren jemväl i afseende å semesterförmån måtte blifva likställd med de öfrige ledamöterne, vilkoren och förbehållen för åtnjutande af de i staten upptagna löneförmåner borde ändras sålunda, att semester finge, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kunde ega rum, åtnjutas af styrelsens chef och ledamöter under en och en half månad årligen. *) Den erforderliga anslagsförhöjningen inskränkte sig sålunda, såsom förut nämnts, till 1,000 kronor, för hvilken obetydliga tillökning i utgifterna det allmänna enligt departementschefens åsigt komme att beredas full ersättning genom den förbättring i styrelsens organisation, som derigenom vunnes.

Herr Ljungman har till stöd för sitt ofvan omförmälda förslag anfört, att den anordning af fiskeriadministrationen, som införts genom landtbruksstyrelsens inrättande, vore ur den synpunkten otillfredsställande, att, då fiskeriinspektören, eller som han förr benämndes fiskeri-

*) Den i detta afseende nu gällande bestämmelsen är af följande lydelse: Semester må, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ega rum, åtnjutas af öfverdirektören, fiskeriinspektören, öfveringeniören och landtbruksinspektören under en och en half månad samt af sekreteraren under en månad årligen.

intendenten, blifvit ledamot af den centrala styrelsen, derigenom borttagits den instans, som förut funnits mellan bemälde fiskeritjensteman och Kongl. Maj:t, samt derutöfver gifvits honom en ställning, som måste oförmånligt inverka på arten af hans verksamhet och medförde en för fiskerinäringen vådlig centralisation i *en* enda persons händer af samma närings administration.

En utväg att i väsentlig mån afhjelpa dessa brister uti fiskeriadministrationen erbjöde enligt motionärens mening Kongl. Maj:ts förslag i statsverkspropositionen om en ny ledamot och föredragande i landtbruksstyrelsen i stället för den å samma styrelses stat upptagne sekreteraren, om nemligen den nye ledamoten, hos hvilken juridiska och nationalekonomiska insigter borde komma att utgöra en förutsättning, finge öfvertaga föredragningen inom styrelsen af fiskeriärendena och fiskeriinspektören gåfves en styrelsen underordnad ställning, mer liknande landtbruksingeniörernas, hvaremot Riksdagens beslut 1889 beträffande landtbruksstyrelsen icke erbjöde något hinder.

Vid behandling under nästlidet års riksdag af det då framstälda förslag i enahanda syfte som det nu föreliggande anförde utskottet, att genom hvad till statsrådsprotokollet den 14 januari 1893 blifvit i ämnet meddeladt syntes utskottet behöfligheten af den föreslagna ändringen i landtbruksstyrelsens organisation vara till fullo ådagalagd. Vid sådant förhållande och då den årliga statsutgift, som erfordrades för ändringens genomförande, icke vore särdeles betydande, ansåge utskottet den omständighet, att så få år förflutit, sedan styrelsen inrättades och stat för densamma fastställdes, icke böra utgöra något hinder för Riksdagen att redan då lemna sin medverkan till afhjelpande af den brist, som, enligt hvad erfarenheten visat, förefunnes i styrelsens sammansättning.

Denna uppfattning finner utskottet hafva vunnit ytterligare stöd af hvad som i ärendet blifvit i statsrådsprotokollet den 13 januari innevarande år anfördt; hvadan utskottet ansett sig jemväl nu böra biträda hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit.

Vidkommande derefter det af herr Ljungman framstälda förslaget, att den nye ledamoten i landtbruksstyrelsen skulle vara föredragande jemväl i fiskeriärenden, så synes med afseende å de hufvudsakliga åligganden, som skulle tillkomma denne tjensteman, ej hos honom kunna

förutsättas den sakkunnighet rörande fiskeriväsendet, som ett genomförande af motionärens förslag skulle kräfva, under det att deremot fiskeriärendenas föredragning inom styrelsen af en fackman, på sätt nu eger rum, måste lända till fromma för dessa ärendens grundliga behandling; och då utskottet följaktligen anser, att fiskeriinspektören fortfarande bör qvarstå såsom ledamot af landtbruksstyrelsen, kan utskottet naturligen ej heller tillstyrka motionärens förslag om att denne tjensteman skulle gifvas en samma styrelse underordnad ställning.

Utskottet hemställer sålunda,

att Riksdagen, med afslag å herr Ljungmans ofvanberörda motion — med godkännande af den förändring i gällande stat för landtbruksstyrelsen, att sekreteraren åtnjuter i lön 2,500 kronor och i tjenstgöringspenningar 1,500 kronor, tillsammans 4,000 kronor, hvilken lön efter fem år kan höjas med 500 kronor och efter tio år med ytterligare 500 kronor, samt af de ändringar i vilkoren och förbehållen för åtnjutande af de i samma stat upptagna löneförmåner, som i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 13 januari 1894 blifvit ifrågasatta — må från och med år 1895 höja anslaget till landtbruksstyrelsen från dess nuvarande belopp 27,800 kronor med 1,000 kronor eller till 28,800 kronor.

Bidrag till vägunderhållet på landet.

Ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m. [8 och 9]

8:o) Under denna nya anslagstitel har Kongl. Maj:t föreslagit, att Riksdagen måtte *dels* i riksstaten under sjette hufvudtiteln näst efter anslaget till färjor och färjekarlar uppföra under benämningen »bidrag till vägunderhållet på landet» ett förslagsanslag af 600,000 kronor; *dels ock* på extra stat för år 1895 anvisa, för bestridande af statsverkets andel i kostnaden för vägdelningar, såsom förslagsanslag 50,000 kronor.

Såsom departementschefen till statsrådsprotokollet anfört, har genom 60 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 förordnats, att utaf den för vägunderhåll in natura uppskattade kostnad en tiondedel lemnas af statsmedel, hvil-

ket bidrag utbetalas till vederbörande vägstyrelse för att på lämpligt sätt tillhandahållas dem, som berörda vägunderhåll bestrida.

Med anledning häraf hade, enligt hvad departementschefen meddelar, Kongl. Maj:t genom bref förenämnda dag anbefalt statskontoret att i god tid före 1894 års början till Kongl. Maj:t inkomma med förslag å beloppet af det anslag, som i följd deraf syntes böra från och med år 1895 å riksstaten uppföras.

Sedan för fullgörande af denna befallning statskontoret genom skrifvelser den 29 december 1891 anmodat Kongl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga länen att till statskontoret inkomma med approximativ uppgift å beloppet af den utgift, som i berörda hänseende kunde anses inom hvarje särskildt län för år 1895 ifrågakomma, hade statskontoret i skrifvelse den 2 november 1893 afgifvit det sålunda infordrade förslaget och dervid, jemte förmälan att Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms och Vermlands län i skrifvelser till statskontoret anmält, att uppgifterna ännu icke kunde lemnas, tillkännagifvit, att de öfriga länsstyrelserna inkommit med de äskade uppgifterna, öfver hvilka statskontoret låtit upprätta ett sammandrag, hvari för fullständighetens skull och då statskontoret ansett sig icke böra afvakta den tid, då vidare uppgifter i berörda hänseende från Stockholms och Vermlands län kunde erhållas, utgifterna för dessa två län upptagits med ledning af de uppgifter rörande totalkostnaden för underhåll af sommarväg inom nämnda län, som meddelats uti en af bilagorna till det af utsedde komiterade den 14 december 1880 afgifna betänkande angående förändrad lagstiftning i fråga om utgörande af väghållningsbesväret på landet.

Enligt omförmälda sammandrag skulle det approximativt beräknade beloppet af den utgift, som enligt ofvan åberopade paragraf i nya väglagen ansåges böra för år 1895 af statsmedel utgå för underhåll af vägar å landet, den tid mark vore bar, utgöra:

för Stockholms län	kr.	22,676:	50
„ Upsala län	„	13,463:	25
„ Södermanlands län	„	16,070:	—
„ Östergötlands län	„	37,400:	—
„ Jönköpings län	„	30,917:	64
„ Kronobergs län	„	17,345:	47
„ Kalmar län	„	25,000:	—
„ Gotlands län	„	7,000:	—
„ Blekinge län	„	13,617:	99
Transport	kr.	183,490:	85

	Transport	kr. 183,490:	85
för Kristianstads län		„ 30,000:	—
„ Malmöhus län		„ 59,709:	44
„ Hallands län		„ 17,500:	—
„ Göteborgs och Bohus län		„ 16,000:	—
„ Elfsborgs län		„ 52,210:	49
„ Skaraborgs län		„ 24,000:	—
„ Vermlands län		„ 31,375:	10
„ Örebro län		„ 16,295:	—
„ Vestmanlands län		„ 12,000:	—
„ Kopparbergs län		„ 20,000:	—
„ Gefleborgs län		„ 20,471:	95
„ Vesternorrlands län		„ 34,000:	—
„ Jemtlands län		„ 20,000:	—
„ Vesterbottens län		„ 33,506:	31
„ Norrbottens län		„ 26,187:	63
	eller för hela riket	kr. 596,746:	77.

Då emellertid utgiften för de två län, från hvilka fullständig uppgift i berörda hänseende ej ännu kunnat erhållas, syntes vara något för lågt beräknad, ansåge statskontoret det förslagsanslag, som för bestridande af ifrågavarande utgift borde å riksstatens sjette hufvudtitel för år 1895 uppföras, i rundt tal kunna beräknas till 600,000 kronor.

I sammanhang härmed hade statskontoret erinrat, att uti 84 § af ofvannämnda lag stadgades att, då vägdelning enligt samma lag egde rum första gången, halfva kostnaden derför skulle af statsverket bestridas, men att till de utgifter, som för berörda ändamål komme att från statsverket utgå, något anslag icke blifvit å riksstat uppfördt, med anledning hvaraf ock Kongl. Maj:t, sedan inom ett län anspråk redan väckts på utbekommande af den andel af kostnaden för verkställda vägdelningar, som borde af statsverket gäldas, och då liknande framställningar kunde vara att förvänta äfven från andra län, den 17 mars 1893 bemyndigat statskontoret att, intill dess anslag för utgifter af ifrågavarande slag kunde varda å riksstaten uppfördt, af under händer varande medel och under titel: »Förskott att anmälas hos Riksdagen till ersättande» anordna hvad för ändamålet kunde komma att erfordras.

Enär, på sätt i 37 § af nämnda lag stadgades, vägdelning i enlighet med föreskrifterna i samma lag skulle, sedan väghållningsdistrikts område blifvit enligt 82 § i lagen bestämdt, första gången ske, då

yrkande derom framställdes af väghållningsskyldige, hvilka innehade jordbruksfastigheter i värde uppgående till minst en tiondedel af sammanräknade taxeringsvärdet å alla sådana fastigheter inom väghållningsdistriktet, vore statskontoret visserligen icke i tillfälle att med visshet bedöma, i hvad utsträckning sådana vägdelningar i den närmaste framtiden komme att företagas och huru stor kostnad för statsverket dylika vägdelningar komme att medföra; men då af ofvanberörda statskontorets skrifvelse bifogade uppgifter från Kongl. Maj:ts befallningshafvande syntes framgå, att sådana förrättningar redan blifvit på flera ställen påbörjade, och ett långt utsträckt förskottsväsende för statskontoret medförde flera olägenheter, syntes redan för år 1895 anslag jemväl för ifrågavarande utgifter böra å riksstaten uppföras.

På grund af hvad statskontoret sålunda anfört hade statskontoret hemstält, att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta proposition derom, att å riksstatens sjette hufvudtitel för år 1895 måtte uppföras ett ordinarie förslagsanslag för bidrag till vägunderhåll och vägdelningar på landet af 650,000 kronor.

För egen del anför departementschefen, att han, då statens bidrag till vägunderhållet vore en utgift af ständig natur, hvars belopp dock för närvarande icke kunde annat än approximativt beräknas och jemväl i framtiden kunde vexla, lika med statskontoret ansåge, att för bestridande af denna utgift ett ordinarie förslagsanslag borde å riksstaten uppföras.

Hvad deremot anginge statens andel i kostnaden för vägdelning, så vore detta en utgift, som endast ifrågakomme vid den första vägdelning, som inom hvarje väghållningsdistrikt egde rum enligt den nya väglagen. Då vägdelning enligt denna lag en gång skett inom hvarje väghållningsdistrikt, upphörde alltså helt och hållet denna utgift.

Sannolikt vore, att under de närmaste åren vägdelningarnas antal blefve temligen stort och att följaktligen äfven statens utgifter derför under dessa år blefve jemförelsevis betydliga, för att efter hand minskas och slutligen helt och hållet upphöra. Vid sådant förhållande syntes det departementschefen mindre lämpligt att uppföra det för ändamålet erforderliga anslaget på ordinarie stat. Men då beloppet af de medel, som för ett år komme att för ändamålet tagas i anspråk, icke kunde med någon grad af tillförlitlighet på förhand beräknas och det för ett år beräknade anslagsbeloppet sålunda lätteligen kunde komma att visa sig otillräckligt, borde anslaget, ehuru det uppfördes på extra stat, erhålla naturen af förslagsanslag.

Departementschefen vore alltså, i olikhet mot statskontoret, af den

åsigt, att de för de nu ifrågavarande ändamålen erforderliga medel icke borde sammanföras i ett anslag, utan att af Riksdagen borde äskas två särskilda anslag, nemligen ett ordinarie förslagsanslag för bestridande af statens bidrag till vägunderhållet och ett extra förslagsanslag för gäldande af statsverkets andel i kostnaden för vägdelningar. I afseende å beloppet af det ordinaire anslaget hade departementschefen intet att erinra mot statskontorets beräkning, enligt hvilken detta anslag skulle bestämmas till 600,000 kronor, och jemväl det extra anslaget syntes för år 1895 kunna lämpligen sättas till det belopp, som statskontoret afsett för det ändamål, hvartill detta anslag vore ämnadt, eller 50,000 kronor.

Utskottet, som icke har funnit något att mot Kongl. Maj:ts framställning erinra, får hemställa:

a) att Riksdagen må i riksstaten under sjette hufvudtiteln näst efter anslaget till färjor och färjekarlar uppföra under benämningen »bidrag till vägunderhållet på landet» ett förslagsanslag af 600,000 kronor;

b) att Riksdagen må på extra stat för år 1895 anvisa, för bestridande af statsverkets andel i kostnaden för vägdelningar, såsom förslagsanslag 50,000 kronor.

Undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar.

Ang. höjning af anslaget till reseunderstöd för landtbrukets studerande.
[10.]

9:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att, med godkännande af den enligt statsrådsprotokollet den 13 januari 1894 föreslagna förändring i afseende å användningen af det under förestående anslagstitel uppförda anslaget till reseunderstöd för landtbrukets studerande, höja samma anslag från 6,000 kronor till 10,000 kronor eller med 4,000 kronor och i följd deraf öka anslaget till »undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar (deraf ett förslagsanslag å 15,000 kronor till understöd åt landtmannaskolor)» med motsvararande belopp eller från 190,400 kronor till 194,400 kronor.

Vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t har departementschefen erinrat, att Rikets Ständer vid 1856—58 årens riksdag under ofvanstående anslagstitel beviljat en summa af 3,000 riksdaler årligen till reseunderstöd åt sådana personer, hvilka egnade sig åt landtbrukets vetenskapliga eller praktiska studium och önskade besöka främmande

länder i ändamål att utvidga sina kunskaper i det yrke de valt, äfvensom att anslaget redan vid 1859—1860 årens riksdag höjts till 6,000 riksdaler, med hvilket belopp det fortfarande utginge.

Enligt hvad departementschefen vidare meddelat, hade landtbruksstyrelsen i en till Kongl. Maj:t ställd skrifvelse af den 25 september 1893 i afseende å detta anslag anfört att, ehuru det icke kunde bestridas att de, som önskade egna sig åt landtbrukets vetenskapliga eller praktiska studium, fortfarande såsom hittills kunde draga stor fördel af resor i främmande länder, lika visst vore att, med den utveckling, svenska landtbruket under de senaste åren i alla rigtningar tagit, äfven resor inom eget land för att besöka framstående jordbruk samt väl ledda och skötta landtbruksundervisningsanstalter kunde vara af lika och i många fall äfven större nytta, särskildt för de vid berörda anstalter anställde lärare, för hvilka det syntes vara af stor vigt att kunna göra jemförande iakttagelser rörande så väl jordbruksförhållanden inom olika delar af landet som de vid de särskilda undervisningsanstalterna använda lärometoder m. m. Vilkoren för att blifva delaktig utaf ifrågavarande anslag syntes derför böra förändras derhän, att äfven de, som önskade på sistnämnda sätt utvidga sina kunskaper i landtbruket, måtte kunna komma i åtnjutande af ifrågavarande anslag. Då emellertid det belopp, hvarmed anslaget för närvarande och sedan lång tid tillbaka utginge, af lätt insedda skäl visat sig för ändamålet alltmera otillräckligt, hvilket framginge deraf att, oaktadt antalet sökande af understöd från anslaget under sista tiden varit särdeles stort, eller 32 år 1890, 48 år 1891, 34 år 1892 och 36 år 1893, under hvarje af dessa år högst 11 personer kunnat hugnas med dylikt understöd, samt med den utvidgning af anslagets användning, som landtbruksstyrelsen ifrågasatt, olägenheterna af anslagets obetydliga belopp skulle i än högre grad göra sig känbara, funne sig landtbruksstyrelsen föranlåten att hemställa om aflåtande till Riksdagen af proposition, att ifrågavarande anslag måtte från och med år 1895 höjas till 10,000 kronor, mot det att understöd från detsamma finge tilldelas sådana personer, hvilka egnade sig åt landtbrukets vetenskapliga eller praktiska studium och önskade genom resor utvidga sina kunskaper i det yrke de valt, vare sig resorna vore afsedda att företagas i främmande länder eller inom landet.

Jemväl hushållningssällskapens i november 1893 församlade ombud hade i skrifvelse af den 14 i nämnda månad hos Kongl. Maj:t gjort framställning i enahanda syfte. I sådant afseende hade ombuden anfört, att för lärare vid våra landtbruksinstitut och landtbruksskolor gifvetvis

måste vara ett önskningsmål att i högsta möjliga grad komma i beröring med praktikens män inom jordbruksnäringen. För att ur en dylik närmare beröring kunna hemta allt det goda, som ur densamma stode att vinna, vore det nödvändigt, att den ej endast blefve inskränkt till en beröring med den närmaste traktens landtmän, utan den måste med nödvändighet utsträckas till vidsträcktare kretsar, till mer aflägsna bygder, enär först derigenom undervisningen kunde blifva så mångsidig och omfattande, som den, i all synnerhet vid ett landtbruksinstitut, borde och måste vara. Under sådana förhållanden syntes det hushållningssällskapens ombud vara till stort gagn för vårt jordbruk, om ifrågavarande anslag höjdes till 10,000 kronor, samt att understöd från detsamma finge utdelas äfven för studieresors företagande inom vårt eget land. Härigenom skulle stipendier kunna tilldelas lärarne vid landtbruksinstituten och landtbruksskolorna för att sätta dem i tillfälle att göra jemförande iakttagelser rörande jordbruksförhållandena inom olika delar af landet samt inhemta de vid de skilda undervisningsanstalterna använda lärometoder. Studieresor sådana som dessa skulle blifva till gagn icke allenast för lärarne sjelfve, hvilka hade att utbilda jordbrukare för olika landsdelar och som om förhållandena der i flertalet fall saknade önskvärd kännedom, utan äfven för den jordbruksidkande allmänheten, enär de råd, som lärarne under dessa resor blefve i tillfälle att lemna, och de reseberättelser, som af dem afgåfves, i hög grad skulle kunna blifva denna allmänhet till ledning och nytta. Då vid det ena af våra landtbruksinstitut numera någon egentligen praktisk undervisning ej längre vore förbunden med den teoretiska, blefve det under sådana förhållanden ännu mycket nödvändigare att, åtminstone i någon mån, bereda lärarne i fackämnena tillfälle att vinna kännedom om olika trakters olika jordbruksförhållanden. Jemförelsevis knappt aflönade, kunde de ej af egna medel företaga de för dem så nödvändiga studieresorna.

På grund af hvad landtbruksstyrelsen och hushållningssällskapens ombud sålunda anfört, har departementschefen ansett sig böra tillstyrka såväl den föreslagna förhöjningen af ifrågavarande anslag, som ock att i afseende å anslagets ändamål gjordes den förändring, att detsamma finge användas till understöd åt personer, hvilka egnade sig åt landtbrukets vetenskapliga eller praktiska studium och önskade att genom resor inom Sverige eller i främmande länder utvidga sina kunskaper i yrket.

Då utskottet håller före, att iakttagelser öfver landtbrukets ställning inom olika delar af vårt eget land i många fall äro af större be-

tydelse för utvecklingen af denna näring än studiet af främmande länders jordbruksförhållanden, har utskottet funnit den med afseende å användningen af ifrågavarande anslag föreslagna förändring synnerligen välbetänkt. I anledning häraf och då anslagets nuvarande belopp redan för det ändamål, som hittills varit dermed afsedt, visat sig väl knappt, anser utskottet en förhöjning af anslaget vara af behofvet påkallad. Men med hänsyn dertill, att understöd för resa inom Sverige kan bestämmas till betydligt lägre belopp än för besök i utlandet, samt jemväl med afseende å det ringa antal personer, nemligen lärarne vid landtbruksinstituten och landtbruksskolorna, hvilka hufvudsakligen skulle komma att åtnjuta understöd för inländska resor, har utskottet föreställt sig, att en förhöjning af 2,000 kronor skulle vara fullt tillräcklig.

Utskottet hemställer alltså,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen, med godkännande af den enligt statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 13 januari 1894 föreslagna förändring i afseende å användningen af det under denna anslagstitel uppförda anslaget till reseunderstöd för landbrukets studerande, höjer samma anslag från 6,000 kronor till 8,000 kronor eller med 2,000 kronor

och i följd deraf ökar anslaget till »undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar (deraf ett förslagsanslag å 15,000 kronor till understöd åt landtmannaskolor)» med motsvarande belopp eller från 190,400 kronor till 192,400 kronor.

Befrämjande i allmänhet af slöjderna.

Ang. höjning dels af anslaget till reseunderstöd åt fabriks- och handtverksarbetare, dels ock af anslaget till reseunderstöd åt tekniker. [11 o. 12.]

10:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att höja det under denna anslagstitel uppförda anslag till understöd åt sådana arbetare i de särskilda näringsyrkena, hvilka önskade att i främmande länder förvärfva sig ökade insigter och konstfärdighet, med 10,000 kronor eller från 20,000 kronor till 30,000 kronor; samt

att höja det under denna anslagstitel nu anvisade anslaget, 5,000 kronor, till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, hvilka icke egnade sig åt bergshandteringen, med 10,000 kronor och följaktligen under denna anslagstitel för nämnda ändamål uppföra ett belopp af 15,000 kronor;

börande, i händelse af bifall till hvad sålunda föreslagits, anslaget till »befrämjande i allmänhet af slöjderna» ökas med 20,000 kronor eller från 63,500 kronor till 83,500 kronor.

Till statsrådsprotokollet har departementschefen först beträffande anslaget till reseunderstöd åt arbetare i minnet återkallat, hurusom vid 1862—1863 årens riksdag för detta ändamål beviljats å ordinarie stat ett belopp af 3,000 kronor. Redan vid 1866 års riksdag hade anslaget ökats till 6,000 kronor och vid 1870 års riksdag hade det ytterligare höjts till 8,000 kronor.

Genom anvisande på extra stat af ett belopp af 4,000 kronor hade de för ändamålet tillgängliga medel ökats för hvart och ett af åren 1876 till och med 1879 till 12,000 kronor, men under åren 1880—1882 hade åter endast det å ordinarie stat uppförda beloppet, 8,000 kronor, utgått, till dess sistnämnda år det ordinarie anslaget, på derom inom Riksdagen väckt förslag, höjdes till 12,000 kronor. Sedermera hade samma anslag vid 1887 års riksdag, på framställning af Kongl. Maj:t blifvit ökadt från och med år 1888 till sitt nuvarande belopp, 20,000 kronor.

Vid tillstyrkande af den kongl. propositionen i ämnet till sistnämnda Riksdag hade dåvarande chefen för civildepartementet anmärkt, att äfven med anslagets fixerande till 20,000 kronor understödstagarnes antal, hvilket under åren 1883—1886 vexlat mellan 26 och 29, ej komme att ökas med mera än omkring två tredjedelar, men att, om af särskilda skäl ytterligare medel för ifrågavarande ändamål vid något tillfälle erfordrades, tillgång dertill möjligen kunde beredas från andra under anslagstiteln till »befrämjande i allmänhet af slöjderna» uppförda anslag, i den mån dessa icke måste tagas i anspråk för andra angelägna ändamål.

Den år 1887 vidtagna ökningen af anslaget hade också, fortsätter departementschefen, i verkligheten visat sig otillräcklig att bereda understöd åt mera än en ringa del af dem, hvilka dertill anmält sig.

Medan nemligen de för erhållande af ett dylikt understöd inkomna ansökningar uppgått

år	1888	till	ett	antal	af	233,
„	1889	„	„	„	„	171,
„	1890	„	„	„	„	147,
„	1891	„	„	„	„	214,
„	1892	„	„	„	„	168 och
„	1893	„	„	„	„	222,

så hade understöd från anslaget icke kunnat beviljas till flera än

år 1888	44	sökande,	
„ 1889	45	„	
„ 1890	45	„	
„ 1891	46	„	
„ 1892	45	„	och
„ 1893	44	„	

Af medeltalet sökande under dessa år, i jemnt tal 193, hade sålunda icke fullt en fjerdedel kommit i åtnjutande af understöd.

De beviljade understöden hade icke i något fall öfverstigit 500 kronor, med hvilket belopp desamma vanligen utgått, utom till sådane arbetare, som vid understödets beviljande redan vistades å utrikes ort och hvilka plägat erhålla 400 kronor.

Då Kongl. Maj:t den 19 maj 1893, efter det vid samma års riksdag fråga förevarit om anslagets ökande, företagit till pröfning frågan om fördelning af de för samma år till sådana reseunderstöd, hvarom nu vore fråga, tillgängliga medel, hade Kongl. Maj:t tillika, med anledning deraf att till erhållande af dylikt understöd under flera år anmält sig betydligt större antal personer, än som med tillgängliga medel kunnat tilldelas sådant, anbefalt kommerskollegium att taga i öfvervägande, huruvida icke det för ifrågavarande ändamål anvisade anslaget borde höjas, samt med förslag i sådant afseende till Kongl. Maj:t inkomma.

Till följd häraf hade kommerskollegium uti utlåtande den 26 september 1893 anfört, *att* det utan tvifvel vore önskvärdt att en förhöjning af ifrågavarande anslag egde rum till beredande af understöd för dermed åsyftadt ändamål åt flere bland de sökande, hvilkas antal dessutom antagligen komme att hädanefter än mer ökas; *att* med anslagsbeloppets nuvarande begränsning jemväl ofta uppstode svårighet vid bestämmandet af företrädet mellan särskilde sökande, hvilka, enligt företedda intyg, vore jemngode i fråga om yrkesskicklighet och öfriga egenskaper, som gjorde dem förtjente af att komma i åtanke vid anslagsbeloppets fördelande, under det att det å andra sidan vanligen vore en icke oafsevärd del af de sökande, som, i saknad af dylika intyg eller med hänsigt till beskaffenheten af företedda sådana, icke kunde ifrågakomma till erhållande af understöd; samt *att* i betraktande af

här ofvan antydda förhållanden kollegium ansåge sig böra föreslå, att ifrågavarande anslag måtte höjas med 10,000 kronor och sålunda för framtiden tills vidare utgå och å ordinarie stat uppföras till belopp af 30,000 kronor.

Ofvan omförmälda anslag till reseunderstöd åt tekniker hade, anför departementschefen vidare, tillkommit år 1887. Med anledning af en framställning från teknologföreningen i Stockholm hade nemligen Kongl. Maj:t den 22 januari nämnda år förordnat, att från och med samma år tills vidare ett belopp af 5,000 kronor för år af det till befrämjande i allmänhet af slöjderna å sjette hufvudtiteln uppförda ordinarie anslag finge disponeras till understöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, hvilka icke egnade sig åt bergshandtering, för att de såmedelst måtte sättas i tillfälle att i främmande länder inhemta ytterligare insigter och erfarenhet.

Två särskilda framställningar, hvilka åsyftade anvisande af ytterligare medel till reseunderstöd åt tekniskt bildade personer vore nu hos Kongl. Maj:t gjorda, den ena af den utaf Kongl. Maj:t den 8 januari 1890 tillsatta sjöfartsnäringskomitén och den andra af kommerskollegium.

Den af sjöfartsnäringskomitén gjorda framställningen afsåge beredande af medel till understöd åt dem, som ville i främmande länder inhemta fullständigare kunskaper i skeppsbyggeri. Komitén hade i detta afseende uti sitt den 12 september 1890 afgifna betänkande (sid. 88 och 89) erinrat, hurusom, sedan för undervisningen i skeppsbyggeri förut funnits ett särskildt institut i Karlskrona, men detta år 1870 indragits och undervisningen förlagts till navigationsskolan i Göteborg, genom kongl. kungörelsen den 5 november 1886 skeppsbyggeriafdelningen skilts från sistnämnda skola och tills vidare förenats med Chalmers tekniska läroanstalt i Göteborg, äfvensom att vid tekniska högskolan i Stockholm dessutom meddelades undervisning i ångmaskiners och ångfartygs konstruktion, samt vidare anfört, att det emellertid vore gifvet att ett så litet land som vårt icke kunde upprätta sådana anstalter för undervisningen i skeppsbyggeri, som funnes i främmande länder, i synnerhet i England, och att det derför skulle vara särdeles välbetänkt, om de, som ville egna sig åt skeppsbyggeriet, kunde sättas i tillfälle att i utlandet inhemta den fullständigare kunskap i dithörande ämnen, som här hemma icke kunde erhållas. På grund häraf

ansåge sig komitén böra framhålla önskvärdheten af att understöd af allmänna medel för ifrågavarande ändamål bereddes.

Till följd af härå erhållen remiss hade marinförvaltningen och kommerskollegium, efter det styrelserna för tekniska högskolan och Chalmers tekniska läroanstalt blifvit hörda, till Kongl Maj:t afgifvit utlåtande af den 9 november 1892 och deri anfört, att den teoretiska undervisning, som vid ej mindre tekniska högskolan än äfven Chalmers tekniska läroanstalt kunde erhållas i de till skeppsbyggeriet hörande läroämnen, kunde, om den äfven ej vore fullt jemförlig med den, som vid utlandets förnämsta läroanstalter i detta fack meddelades, dock anses tillräcklig såsom grund för sjelfständiga studier inom fartygs- och sjöångmaskinskonstruktionens områden. Anledning funnes dessutom att antaga, det sagda undervisning skulle komma att vid det förstnämnda läroverket snart än vidare utvidgas. Vid sådant förhållande syntes fortsatta teoretiska studier i utlandet icke kunna betraktas såsom särskildt af omständigheterna påkallade, hvarförutom tillträdet till de förnämsta utländska läroverken i facket, såsom l'Ecole d'Application du Génie maritime i Paris och Naval College i Greenwich, vore förenadt med betydande svårigheter eller inskränkt till endast vid krigsmarin anställda personer.

En vidgad erfarenhet på skeppsbyggnadskonstens praktiska område syntes deremot kunna i högre grad bidraga till främjandet och utvecklingen af skeppsbyggeriet här i landet. De ifrågasatta reseunderstöden syntes alltså böra i främsta rummet afse att bereda dem, som egnade sig åt skeppsbyggnadsfacket, tillfälle till vinnande af sådan erfarenhet. Men då väl numera byggandet af ångfartyg komme att utgöra det hufvudsakliga föremålet för de större skeppsbyggeriernas verksamhet, och då det dervid vore af lika stor vigt att hafva tillgång till ingeniörer, som vore hemmastadda i konstruktion och skötsel af sjöångmaskiner, som till sådana, hvilka egnat sig åt sjelfva fartygets konstruktion och byggnad, syntes understöd böra utdelas för praktiska studier i nyssberörda båda till skeppsbyggeriet hörande specialfack.

Visserligen hade personer, hvilka egnat sig åt skeppsbyggeriet, redan i åtskilliga fall undfått reseunderstöd af det till dylika understöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, hvilka icke egnade sig åt bergshandteringen, nu årligen utgående anslag af 5,000 kronor. Detta anslag vore emellertid redan i och för sig och särskildt i betraktande af den stora sfer af tekniker, inom hvilket anslaget skulle fördelas, alldeles för litet och lemnade icke tillfälle att oftare tillgodose ofvan berörda kraf på tillfällen till erhållande af vidgad erfarenhet inom skeppsbygg-

nadskonstens område, och allra minst kunde understöden utgifvas till sådana belopp, att en längre tids vistelse i utlandet i väsentligare mån underlättades, hvarigenom allena i de flesta fall en verkligt praktisk nytta kunde genom understöden ernås. På grund häraf ansåge embetsverken, att, intill dess anslaget till reseunderstöd åt nyssnämnde tekniker i allmänhet blefve väsentligen ökadt, särskildt anslag lämpligen borde beredas dem, som egnade sig åt skeppsbyggeriet. Beloppet af detta anslag borde blifva så pass högt, att, såsom ofvan blifvit antydt, den understödstagande måtte kunna under något längre tid vistas i utlandet för det med understödet åsyftade ändamål, hvarför en anslagssumma af 4,000 kronor årligen syntes kunna vara tillfyllest. På det att reseunderstöden måtte blifva så fruktbärande som möjligt, borde såsom vilkor för erhållande deraf föreskrifvas, att den sökande dessförinnan hade i hemlandet inhemtat ej allenast teoretisk underbyggnad i facket utan äfven en i någon mån afsevärd praktisk erfarenhet.

Embetsverken hade alltså tillstyrkt, det Kongl. Maj:t måtte vidtaga åtgärd för beredande af årligt anslag till belopp af 4,000 kronor att användas till reseunderstöd åt personer, som egnat sig åt skeppsbyggerifacket och ville i främmande länder vinna ytterligare utbildning i detsamma, hufvudsakligen i ändamål att dymedelst sätta dem i tillfälle att förvärfva vidgad praktisk erfarenhet i dels konstruktion och skötsel af sjöångmaskiner, dels konstruktion och byggnad af fartyg, äfvensom att såsom vilkor för erhållande af dylikt understöd måtte föreskrifvas, att sökanden ej mindre vid något tekniskt läroverk inhemtat grundlig teoretisk underbyggnad än äfven derefter under minst två års tid innehaft anställning vid inhemska verkstäder, der sjöångmaskintillverkning och fartygsbyggnad utfördes.

Den andra af ofvanberörda framställningar hade, såsom nämnts, blifvit gjord af kommerskollegium. I sin skrifvelse i ämnet af den 26 september 1893 hade kollegium till en början erinrat, att antalet ansökningar om understöd från ofvan omförmälda genom kongl. brefvet den 22 januari 1887 anvisade anslag utgjort:

år 1887	17,	
» 1888	40,	
» 1889	12,	
» 1890	17,	
» 1891	24,	
» 1892	20	och
» 1883	33,	

eller i jemnt medeltal 23 årligen, under det att antalet af de personer, som kommit i åtnjutande af understöd från anslaget, utgjort hvartdera af åren 1887—1889 allenast 6, 1890 7, hvartdera af åren 1891 och 1892 8 och år 1893 9, eller i jemnt medeltal 7 om året.

Med erinran att de beviljade understödsbeloppen vexlat mellan 400 och 1,300 kronor samt i medeltal uppgått till 700 kronor, hade kollegium derjemte åberopat, hvad i kollegii och marinförvaltningens nyssberörda utlåtande blifvit anfördt beträffande otillräckligheten af de för närvarande för ifrågavarande ändamål anslagna medel, samt vidare framhållit, att hvad i nämnda utlåtande närmast med hänsyn till skeppsbyggnadskonstens idkare andragits rörande de för en längre tids vistelse i utlandet i allmänhet allt för ringa reseunderstödsbelopp, som med hittills tillgängliga medel kunnat utdelas, jemväl gälde i fråga om öfrige tekniker, hvilka, efter vunnen teoretisk utbildning, egnade sig åt praktisk verksamhet inom andra industriella områden. I följd af anslagsbeloppets nuvarande begränsning och det jemförelsevis stora antalet sökande hade vid anslagets fördelning vederbörlig hänsyn sålunda ofta icke kunnat tagas till den af sökanden uppgifna tid, som för ernående af det med vistelsen i utlandet åsyftade ändamål ansetts erforderlig, hvadan den uppgifna minimitiden för resan måst betydligt inskränkas. Då dessutom endast ett mindre antal af de sökande kunnat komma i åtnjutande af reseunderstöd från ifrågavarande anslag, ehuru flertalet af dem, i betraktande af företedda intyg om förvärfvad teoretisk insigt och utöfvad praktisk verksamhet, oftast varit att anse såsom förtjente till erhållande af dylikt understöd, men det för utvecklingen af vårt lands industri otvifvelaktigt vore af stor betydelse, att ett större antal personer, som egde derför nödiga förutsättningar, finge tillfälle att under någon längre tid i utlandet inhemta kännedom om förfaringssätten och framstegen derstädes på olika tekniska områden, samt antagligt vore, att hädanefter än flere sökande än hittills komme att anmäla sig till erhållande af reseunderstöd för sagda ändamål, ansåge kollegium sig böra hos Kongl. Maj:t göra framställning om förhöjning af meranämnda anslag till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker.

Hvad anginge beloppet af den sålunda föreslagna förhöjningen, ansåge kollegium, att detta borde bestämmas så högt, att särskildt anslag till reseunderstöd för idkare af skeppsbyggeri blefve obehöfligt, utan jemväl desse kunde från nu förevarande anslag erhålla reseunderstöd. I betraktande häraf och på grund af hvad i öfrigt blifvit anfördt borde anslaget enligt kollegii åsigt höjas med 10,000 kronor.

För egen del har departementschefen yttrat, att han funne de anmälda framställningarna om beviljande af ökade anslag till reseunderstöd åt fabriks- och handtverksarbetare samt åt tekniker, jemväl åt sådane, som egnade sig åt skeppsbyggerifacket, särdeles beaktansvärda. I närvarande tid, då industrien hade att utstå en skarp täflan på alla områden och då en liflig verksamhet rådde i fråga om nya uppfinningar, förbättrade arbetsmetoder och dylikt, måste det vara af synnerlig vigt för den svenska industrien, att tillfälle bereddes personer, hvilka sysselsattes i denna industris tjenst såsom tekniska biträden eller såsom arbetare, att under vistelse i utlandet förskaffa sig kännedom om de framsteg, som der å industriens olika områden gjordes, eller genom arbete å utländska verkstäder förvärfva sig ökad skicklighet i yrket. Af de uppgifter, som ofvan lemnats, framginge, att under de senare åren endast 44 à 46 arbetare och 6 à 9 tekniker eller allenast omkring en fjerdedel af antalet sökande kunnat med de nu anvisade anslagen tilldelas understöd. Vid sådant förhållande och då dessutom i betraktande toges, dels att antalet arbetare vid fabriker inom landet samt idkare af särskilda slag af handtverk och vissa andra dermed jemförliga näringar jemte deras arbetare år 1891, det sista år för hvilket uppgifter vore tillgängliga, uppgått till 168,430, dels ock att i följd af mängden af olika yrken och skilda tekniska områden det antal personer inom hvarje särskildt yrke eller gren af tekniken, som med nu tillgängliga medel kunde erhålla understöd, måste, äfven om man fäste sig vid en längre period, anses jemförelsevis obetydligt, syntes en förhöjning af anslagen vara af behof påkallad.

Hvad särskildt anginge frågan om reseunderstöd åt personer, som egnade sig åt skeppsbyggeriet, så ansåge departementschefen, att för beredande af medel härtill vore lämpligare att, på sätt kommerskollegium i sin senaste framställning föreslagit, höja anslaget till reseunderstöd åt tekniker med så stort belopp, att jemväl skeppsbyggerifacket kunde, utan åsidosättande af andra tekniska områden, med understöd derifrån tillgodoses, än att för ändamålet anvisa ett särskildt anslag. I hvad mån i fråga om reseunderstöd för skeppsbyggeriets studerande borde meddelas särskilda bestämmelser i det syfte, marinförvaltningen och kommerskollegium föreslagit, syntes böra bero på Kongl. Maj:ts framtida, efter omständigheterna lämpade bestämmande.

Vidkommande de ifrågasatta anslagsförhöjningarnas storlek hade departementschefen icke något att erinra mot hvad kommerskollegium föreslagit och ansåge sålunda anslaget till reseunderstöd åt arbetare böra ökas med 10,000 kronor eller till 30,000 kronor och anslaget till

reseunderstöd åt tekniker likaledes med 10,000 kronor eller till 15,000 kronor.

För beredande af tillgång till dessa förhöjningar erfordrades, att anslaget till befrämjande i allmänhet af slöjderna, från hvilket anslag de nu för ifrågavarande båda ändamål anvisade medlen utginge, ökades med motsvarande belopp. Å nämnda anslag, som i nu gällande riksstat uppginge till 63,500 kronor, vore för närvarande anvisadt — förutom de nu till reseunderstöd åt arbetare och tekniker utgående beloppen, tillhopa 25,000 kronor — till befrämjande af husslöjd ett belopp af 25,000 kronor, hvarjemte till manufakturernas befrämjande vore afsedt ett belopp af 10,500 kronor och enligt beslut vid 1862—1863 årens riksdag till slöjdexpositioners befrämjande 1,500 kronor. Det derefter återstående beloppet utgjorde sålunda endast 1,500 kronor. Hvad beträffade anslaget till befrämjande af husslöjd, så åtginge detsamma till fulla beloppet för sitt ändamål. De till manufakturernas och slöjdexpositioners befrämjande afsedda beloppen, tillhopa 12,000 kronor, samt nyssberörda, icke till något särskildt ändamål afsedda belopp, 1,500 kronor, hade deremot visserligen under de senare åren icke blifvit till fullo disponerade. Men då dessa belopp, tillhopa 13,500 kronor, deraf under år 1893 till olika ändamål anvisades 7,150 kronor, syntes böra stå till buds för att kunna anlitas vid tillfälliga anslagsbehof, afseende industriens gagn, ansåge departementschefen det icke böra ifrågakomma att binda någon del deraf för ökande af de nu ifrågavarande anslagen till reseunderstöd.

Af hvad till statsrådsprotokollet blifvit anfördt finner utskottet ådagalagdt, att de belopp, hvarmed ifrågavarande tvenne anslagstitlar för närvarande utgå, icke i den utsträckning, som synes önskvärd, lemna tillgång för tillgodoseende af de dermed afsedda ändamål. Då den af departementschefen framlagda utredning beträffande användningen af öfriga under anslagstiteln »befrämjande i allmänhet af slöjderna» anvisade belopp gifver vid handen, att icke, utan åsidosättande af för näringslifvet vigtiga behof, medel härifrån kunna dragas för att bereda ökning i förevarande anslag till reseunderstöd, har utskottet icke tvekat förorda, att för sistnämnda ändamål högre anslagsbelopp beviljas. Med hänsyn till de betydande kraf, som för andra behof ställas å statsverket, anser sig utskottet dock icke böra tillstyrka hela den af Kongl. Maj:t begärda förhöjningen utan allenast, att hvartdera af ifrågavarande anslag må ökas med 5,000 kronor.

I enlighet härmed skulle å anslagstiteln till befrämjande i allmän-

het af slöjderna särskilda anslag blifva för nedannämnda ändamål afsedda, nemligen

till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena	kr. 25,000: —
„ d:o åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker	„ 10,000: —
„ befrämjande af husslöjd	„ 25,000: —
„ manufakturernas befrämjande	„ 10,500: —
„ slöjdexpositioners befrämjande	„ 1,500: —
samt utan särskildt angifvet ändamål	„ 1,500: —
	kronor 73,500: —

Med afseende härå och under erinran, att det hittills med 5,000 kronor utgående anslaget till reseunderstöd åt tekniker förut icke särskildt varit underställdt Riksdagens pröfning, får utskottet hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställningar må på det sätt bifallas, att Riksdagen beslutar

a) att höja det under anslagstiteln »befrämjande i allmänhet af slöjderna» uppförda anslag till understöd åt sådana arbetare i de särskilda näringsyrkena, hvilka önska att i främmande länder förvärfva sig ökade insigter och konstfärdighet, med 5,000 kronor eller från 20,000 kronor till 25,000 kronor;

b) att under samma anslagstitel, till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, hvilka icke egna sig åt bergshandteringen, anvisa ett belopp af 10,000 kronor.

Vid bifall till hvad sålunda föreslagits, kommer anslaget till »befrämjande i allmänhet af slöjderna» att ökas med 10,000 kronor eller från 63,500 kronor till 73,500 kronor.

Fiskerinäringens understöd.

Ang. åtgärder för befrämjande af hafsfisket vid rikets vestra och södra kuster samt af fisket vid östra kusten och i sötvattnen.

11:o) I nedannämnda inom Andra Kammaren väckta motioner har herr A. V. Ljungman föreslagit:

i motionen n:o 7: att Riksdagen måtte *dels* i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om vidtagande af nödiga åtgärder för åstadkommandet af en mer tillfredsställande administration af fiskena vid rikets östra kust och i sötvattnen, *dels ock* å ordinarie stat uppföra ett anslag af

4,000 kronor till aflöning åt ännu en under landtbruksstyrelsen hörande fiskeriinspektör; och

i motionen n:o 8: att Riksdagen måtte *dels* i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om vidtagande af nödiga åtgärder för åvägabringandet af en tidsenlig representativ administration af hafsfiskebedriften vid rikets vestra och södra kuster, *dels ock* uppföra ett anslag å ordinarie stat af 8,000 kronor för anställande af två fiskeriinspektörer, den ene för Göteborgs och Bohus läns och den andre för Hallands, Malmöhus', Kristianstads och Blekinge läns hafsfisken.

Beträffande de till stöd för förslagen anförda skäl tillåter sig utskottet att hänvisa till sjelfva motionerna.

Vid nästlidet års riksdag hade samme motionär (motionerna n:is 10 och 11 inom Andra Kammaren) väckt tvenne förslag, hvilka så till yrkande som till motivering väsentligen öfverensstämde med nu förevarande motioner. Båda dessa förslag blefvo på utskottets hemställan af Riksdagen afslagna.

Utskottet, som icke funnit skäl frångå den mening, utskottet vid nästlidet års riksdag i förevarande ämnen gjorde gällande, får, med hänvisning till sitt öfver motionärens förslag då afgifna yttrande (punkten 7:o af utlåtandet n:o 7) hemställa:

a) att herr Ljungmans förevarande motion n:o 7 icke må vinna Riksdagens bifall, och

b) att herr Ljungmans motion n:o 8 icke heller må af Riksdagen bifallas.

Skiften och afvittringar.

Ang. godtgörelse åt afvittringslandtmätare m. m. [13.]

12:o) På grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning får utskottet hemställa,

att Riksdagen må dels medgifva, att de belopp, hvarmed inkomsterna af tjensten under år 1895 för afvittringslandtmätarne i Vesterbottens och Norrbottens län kunna komma att understiga 2,500 kronor för dem, som tillhöra första lönegraden, och 3,000 kronor för dem, som på grund af ålder i tjensten åtnjuta arfvodesförhöjning, må desse tjenstemän godtgöras

af anslagen till storskiftes- och afvittringsverken, dels ock för år 1895 åt föredraganden af afvittringsärendena i Norrbottens län samt till skrifbiträde åt honom bevilja en tillökning af 400 kronor i det åt honom anslagna belopp.

Jordförluster genom kanal- och väganläggningar.

Ang. uteslutande från anslaget af friheter. [14.]

13:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning får utskottet hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att det å anslaget till jordförluster genom kanal- och väganläggningar i kolumnen »indelning och dermed jemförlig anvisning på förslag: friheter» upptagna belopp, 1,560 kronor, må uteslutas, och anslagets slutsumma i följd deraf minskas från 8,827 kronor till 7,267 kronor.

Öfriga ordinarie anslag.

Ang. öfriga ordinarie anslag. [15.]

14:o) I fråga om öfriga, här ofvan ej särskildt nämnda ordinarie anslag å sjette hufvudtiteln har Kongl. Maj:t ej föreslagit annan förändring än att, för jemnande af hufvudtitelns slutsumma, förslagsanslaget till *skrifmaterialier och expenser, ved m. m.* måtte ökas med 957 kronor eller från 118,565 kronor till 119,522 kronor.

Utskottet hemställer,

att samtliga här ofvan icke särskildt omförmälda ordinarie anslag under sjette hufvudtiteln må för år 1895 fastställas till samma belopp som i innevarande års riksstat; dock att i anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. må få göras den jemkning, som till jemnande af hufvudtitelns slutsumma kan erfordras.

Statens jernvägstrafik.

Ang. löneförhöjning åt banvakter. [16.]

15:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen måtte medgifva, att af jernvägstrafikmedlen ett belopp af högst 12,000 kronor finge under år 1895, efter jernvägsstyrelsens beprövande, användas till förhöjning i vissa fall af de vid statens jernvägstrafik anstälde banvakters löneförmåner utöfver det nu medgifna högsta arfvodesbeloppet, med högst 60 kronor för hvarje banvakt, som af förhöjningen komme i åtnjutande.

Till statsrådsprotokollet har departementschefen erinrat, hurusom för hvartdera af åren 1893 och 1894 Riksdagen medgifvit, att af jernvägstrafikmedlen ett belopp af högst 12,000 kronor finge, efter jernvägsstyrelsens beprövande, användas till förhöjning i vissa fall af de vid statens jernvägstrafik anstälde banvakters löneförmåner utöfver det förut medgifna högsta arfvodesbeloppet med högst 60 kronor för hvarje banvakt, som af förhöjningen komme i åtnjutande. Den sålunda medgifna förhöjningen tillgodokomme — yttrar departementschefen vidare — endast vissa i Norrland anstälde banvakter.

Då den i departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet den 14 januari 1893 omförmälda fråga om fastställande af nytt aflöningsreglemente för jernvägstrafikstaten, hvilken fråga för närvarande vore under behandling af en utaf Kongl. Maj:t tillsatt komité, icke syntes kunna underställas Kongl. Maj:ts pröfning förrän tidigast närmare slutet af innevarande år, kunde följaktligen någon framställning om förändrade aflöningsvilkor för nämnda stat icke aflåtas till nu församlade Riksdag.

Vid sådant förhållande syntes den för nästlidna och innevarande år vidtagna provisoriska anordningen för förbättrande af banvakternas i Norrland ställning böra blifva gällande äfven för år 1895, och med anledning jemväl af en derom af jernvägsstyrelsen i skrifvelse den 20 november 1893 gjord framställning hemstälde derför departementschefen om aflåtande till Riksdagen af nu föreliggande framställning.

Då alltså frågan om ny lönereglering för personalen vid statens jernvägstrafik icke kan komma att föreläggas innevarande Riksdag, torde den för åren 1893 och 1894 vidtagna provisoriska anordningen till förbättrande af banvakternas i Norrland ställning böra blifva gällande äfven för nästkommande år; och hemställer fördenskull utskottet,

att Riksdagen må medgifva, att af jernvägstrafikmedlen ett belopp af högst 12,000 kronor må under år 1895, efter jernvägsstyrelsens beprövande, användas till förhöjning i vissa fall af de vid statens jernvägstrafik anstälde banvakters löneförmåner utöfver det nu medgifna högsta arfvodesbeloppet, med högst 60 kronor för hvarje banvakt, som af förhöjningen kommer i åtnjutande.

Patentbyrån.

Ang. disposition af patent- och varumärkesafgifter. [17.]

16:o) Beträffande patentbyrån har Kongl. Maj:t ej gjort annan framställning, än att Riksdagen måtte medgifva, att afgifterna för patent och för registrering af varumärken finge användas till bestridande af de utgifter, hvilka betingades af tillämpning under år 1895 af förordningen angående patent och lagen om skydd för varumärken.

Af den redogörelse för patentbyråns inkomster och utgifter för år 1893, som finnes intagen i statsrådsprotokollet, inhemtas, att byråns inkomster för året utgjort 118,209 kronor, under det att dess utgifter, hvilka dock, då räkenskaperna vid tidpunkten för redogörelsens aflemnande icke vore afslutade, ej kunde med full noggranhet uppgifvas, under samma år uppgått till 93,675 kronor 66 öre, af hvilket belopp de vigtigaste posterna utgjorts af aflöningar och arfvoden 40,509 kronor 64 öre, byråns publikationer 28,308 kronor 98 öre, återstälda patent- och registreringsafgifter 6,710 kronor, utgifter för byråns bibliotek 2,569 kronor 95 öre, renskrifning 2,306 kronor 30 öre, hyra för byråns lokal 4,000 kronor samt anslag till byråns sekreterare och två hos byrån anstälde ingeniörer för besökande af utställningen i Chicago och patentverket i Washington 3,750 kronor.

För år 1892 belöpte sig patentbyråns inkomster till 109,678 kronor 75 öre och dess utgifter till 87,424 kronor 40 öre. Antalet patentansökningar år 1892 utgjorde 1,004, antalet registreringsansökningar 200.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må medgifva, att afgifterna för patent och för registrering af varumärken må användas till bestridande af de utgifter, hvilka betingas af tillämpning under år 1895 af förordningen angående patent och lagen om skydd för varumärken.

Arbetareförsäkringen.

17:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och under hänvisning till hvad departementschefen till statsrådsprotokollet (sid. 71) i ämnet anfört, får utskottet hemställa, *Ang. förvaltningsbidrag åt sjukkassor m. m.* [18.]

att Riksdagen må medgifva, att Kongl. Maj:t må för år 1895 använda de till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande afsatta belopp, i mån af behof, dels till förvaltningsbidrag åt sjukkassor under enahanda vilkor, som i Riksdagens skrifvelse den 13 maj 1891 (n:o 85) äro angifna, dels ock till utarbetande och offentliggörande genom försäkringsinspektörens försorg af årsredogörelse för sjukkasseväsendet i riket.

Extra anslag.

För tillfälliga behof, hänförliga till sjette hufvudtiteln, hafva, utom den redan i punkten 8:o) nämnda, följande framställningar gjorts.

Civildepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli.

18:o) På grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställer utskottet, *Ang. anslag för kontrollen å försäkringsanstalterna.* [19.]

att Riksdagen må, för handhafvande af *kontroll å försäkringsanstalterna*, för år 1895, i likhet med hvad allt ifrån år 1887 egt rum, på extra stat anvisa till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 4,500 kronor.

Öfverståthållareembetet.

19:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställer utskottet, *Ang. anslag till utgifvande af »Polisunderrättelser.»* [20.]

att Riksdagen må äfven för år 1895, till utgifvande under samma år af »*Polisunderrättelser*», på extra stat anvisa 15,000 kronor.

Landsstaterna i länen.

Ang. anslag till särskild polisstyrka på landet.
[21.]

20:o) Vidare får utskottet på grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställa,

att Riksdagen må på extra stat för år 1895 till Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett anslag af 65,000 kronor att användas till aflöning och underhåll af *särskild polisstyrka på landet*, der sådan kan af förhållandena påkallas, äfvensom till belöningar för gröfre brotts upptäckande samt förbrytares efterspanande eller gripande, allt enligt förut tillämpade, i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 13 januari 1894 angifna grunder.

Ang. arfvoden åt lappfogdar m. m.
[22.]

21:o) Utskottet får vidare, med afseende å hvad Kongl. Maj:t härom föreslagit, hemställa,

att Riksdagen må till ersättning för *juridiskt biträde åt de svenske lapparne i Norge* samt till *lappfogdar* och *lappförmän* på extra stat för år 1895 anvisa 10,000 kronor.

Väg- och vattenbyggnadsstaten.

Ang. undersökningar af mindre hamnar m. m.
[23.]

22:o) I enlighet med Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning får utskottet hemställa,

att Riksdagen må på extra stat för år 1895 anvisa ett anslag af 5,000 kronor till *undersökningar af mindre hamnar och farleder* äfvensom till *upprättande af planer till anläggning eller ombyggnad af broar*, då dylika arbeten icke äro förenade med vägföretag.

Undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar.

23:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och under hänvisning till hvad i statsrådsprotokollet (sid. 75) i ämnet anförts, hemställer utskottet, *Ang. aflöningar m. m. vid Ultuna landtbruksinstitut.* [24.]

att Riksdagen, i enlighet med hvad för åren 1892, 1893 och 1894 egt rum, må på extra stat för år 1895 anvisa *till aflöningar och öfriga utgifter vid Ultuna landtbruksinstitut* 29,000 kronor.

24:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen medgifva, att det belopp, 16,300 kronor, som af det utaf Riksdagen år 1891 till bestridande af kostnader för nya byggnader vid Ultuna landtbruksinstitut och jordegendom m. m. beviljade anslag, 68,000 kronor, afsetts för uppförande af ny ladugårdsbyggnad vid Ultuna, i stället finge användas för uppförande derstädes af ett nytt mejeri och ett nytt svinhus samt för det nuvarande får- och svinhusets förändrande till ladugård, allt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de vid styrelsens för landtbruksinstitutet vid Ultuna i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 13 januari 1894 omförmälda skrifvelse fogade ritningar och kostnadsförslag. *Ang. förändrad användning af ett till nya byggnader m. m. vid Ultuna beviljadt anslagsbelopp.* [25.]

Med anledning af en utaf Kongl. Maj:t gjord framställning beviljade Riksdagen år 1891, till bestridande af kostnader för nya byggnader vid Ultuna landtbruksinstitut och jordegendom, kreatursstammens tillökning och förbättrande m. m. i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 12 januari samma år angifna grunder med vissa af Riksdagen ifrågasatta förändringar, ett sammanlagdt belopp af 68,000 kronor samt anvisade deraf på extra stat för år 1892 till Kongl. Maj:ts förfogande 30,000 kronor. Sedermera har Riksdagen på extra stat för åren 1893 och 1894 anvisat återstoden af det beviljade anslagsbeloppet, tillhopa 38,000 kronor.

Af det sålunda beviljade anslaget var en summa af 16,300 kronor afsedd för uppförande af en ny ladugårdsbyggnad vid Ultuna, ämnad att inrymma 72 kor och ett antal kalfvar.

Af åberopade statsrådsprotokollet inhemtas, att styrelsen för institutet i skrifvelse den 19 juni 1893 hos Kongl. Maj:t gjort framställning om en förändrad användning af sistnämnda belopp och dervid anfört: att mejeriet vid Ultuna egendom, hvilket äfven begagnades för under-

visningen vid institutet, ej i dess befintliga skick motsvarade de fordringar, som på ett nutida mejeri borde uppställas; att det icke borde ifrågakomma att för fyllande af behofvet af ett tidsenligt mejeri allenast förändra det nuvarande mejeriet, enär dels detta vore beläget på endast obetydligt afstånd från institutet tillhörande boningshus och det i följd deraf icke läte sig göra att i mejeriets omedelbara närhet uppföra ett svinhus, hvilket åter vore nödvändigt, om den vid mejeriet erhållna vasslan skulle kunna utan särskilda omkostnader på ändamålsenligaste sätt användas, dels ock kostnaden för en dylik förändring i erforderlig utsträckning ungefär skulle motsvara kostnaden för uppförande af ett nytt mejeri; att denna kostnad enligt en styrelsens skrifvelse bifogad ritning skulle uppgå till 10,053 kronor; att då, enligt hvad framginge af ett utaf föreståndaren för veterinärinstitutet i Stockholm, professoren C. A. Lindqvist afgifvet yttrande, en ladugård kunde så fullständigt desinfekteras, att den vore att betrakta såsom fri från tuberkelsmitta, erforderligt utrymme för den afsedda tillökningen af kreatursstammen vid Ultuna kunde för en kostnad, väsentligt understigande den, som beräknats för ny ladugårdsbyggnad vid Ultuna, åstadkommas genom det nuvarande får- och svinhusets förändrande till ladugård; att genom en dylik förändring, utförd enligt en styrelsens skrifvelse bifogad skiss, skulle för en kostnad af 3,100 kronor utrymme beredas för 60 klafbundna nötkreatur och för ett större antal ungkreatur; att en dylik förändring af får- och svinhuset dock nödvändiggjorde uppförande af ett nytt svinhus, hvarför kostnaden beräknats till 6,915 kronor, hvaremot särskildt fårhus ej vore af behofvet påkalladt, då fåren utan afsevärd kostnad kunde beredas plats i det så kallade gamla stallet invid ladugården vid Ultuna; att då, i händelse af bifall till styrelsens förevarande framställning, den nuvarande mejeribyggnaden skulle för 3,000 kronor öfvertagas af institutet för att inredas till nödiga bostäder åt institutets tjenare, sålunda hela det för utförandet af de nu ifrågasatta byggnadsarbetena erforderliga beloppet skulle utgöra 17,068 kronor och följaktligen endast med 768 kronor öfverstiga det för den nya ladugårdens uppförande afsedda beloppet; samt att något särskildt anslag utöfver sistnämnda belopp ej vore nödvändigt, helst en del af ifrågavarande byggnadsarbeten kunde utföras med den arbetsstyrka, hvaröfver egendomen förfogade; och hade styrelsen på grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemstält, att Kongl. Maj:t måtte medgifva, att det för uppförande af ny ladugårdsbyggnad vid Ultuna beviljade anslag, 16,300 kronor, finge användas till det gamla får- och svinhusets förändrande till ladugård samt till uppförande af dels ett nytt mejeri, dels ock ett

nytt svinhus vid Ultuna egendom, allt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med vid styrelsens skrifvelse fogade ritningar, med tillstånd för styrelsen att under arbetenas fortgång vidtaga de mindre betydande förändringar, som kunde befinnas nödiga eller lämpliga.

Öfver denna framställning, vid hvilken funnes fogade tre kostnadsförslag och sju stycken ritningar, hade landtbruksstyrelsen den 15 september 1893 afgifvit utlåtande och dervid erinrat, att behofvet af en ny mejeribyggnad vid Ultuna redan länge varit insedt. Att förslag om uppförande af ett nytt mejeri vid Ultuna icke intagits i det utlåtande, som styrelsen den 21 november 1890 afgifvit angående förändrad organisation af institutet m. m., hade endast berott derpå att under de öfverläggningar mellan landtbruksstyrelsens chef och Ultunastyrelsen rörande de i samband med nämnda omorganisation stående angelägenheter, hvilka föreginge nämnda utlåtandes afgifvande, från Ultunastyrelsens sida så skarpt framhållits vigten af uppförandet af en ny ladugårdsbyggnad vid Ultuna, att landtbruksstyrelsen, som å ena sidan icke velat motsätta sig ett förslag, som så ifrigt af Ultunastyrelsen förfäktats, men å andra sidan hållit före, att kostnaderna för institutets omorganisation borde nedbringas så mycket som möjligt, ansett sig böra i sitt omförmälda utlåtande frånträda ett inom styrelsen väckt förslag, som just afsett att, jemte uppförande af ett nytt mejeri vid Ultuna, ordna ifrågavarande förhållanden på sätt Ultunastyrelsen förordat i sin förevarande framställning. Landtbruksstyrelsen, som icke hade något att erinra vid de för ifrågavarande arbetens utförande upprättade ritningar och kostnadsförslag eller vid förslaget att kostnaderna för samma arbeten skulle till en del bestridas af institutets medel och egendomens afkastning, kunde derför också till alla delar biträda Ultunastyrelsens framställning. Då emellertid det antal klafbundna nötkreatur, som skulle kunna i det till ladugård förändrade får- och svinhuset insättas, utgjorde allenast 60, under det att den beslutade nya ladugårdsbyggnaden vore afsedd för 72 dylika djur, komme enligt den nu föreslagna anordningen utrymmet för nötkreatur vid egendomen att något minskas, men genom såväl sagda anordning som utvidgandet af ladugårdsbyggnaden vid Kungsängsfarmen blefve stallutrymmet för nötkreatur vid Ultuna landtegendom i allt fall högst betydligt ökadt och fullt tillräckligt för egendomens behof.

Slutligen hade öfverintendentsembetet den 17 november 1893 i ärendet sig yttrat och dervid förmält sig icke hafva funnit skäl till anmärkning mot de vid Ultunastyrelsens skrifvelse fogade ritningar

samt att de uppgjorda kostnadsberäkningarna från embetets sida icke gifvit anledning till annan erinran, än att arbetslönen för uppmurningen af nybyggnaderna syntes väl lågt beräknad och att kostnadsförslaget för uppförandet af mejeribyggnaden icke upptoge någon post för inredande, på sätt ritningarna deröfver angåfve, af boningsrum på vinden.

Enligt hvad departementschefen vidare yttrat till protokollet, skulle såsom af ofvanstående uppgifter framginge, kostnaderna för de af Ultunastyrelsen nu ifrågasatta byggnadsarbetena blifva:

för uppförande af ett nytt mejeri	kronor	10,053: —
„ det nuvarande får- och svinhusets förändrande till ladugård	„	3,100: —
„ uppförande af ett nytt svinhus	„	6,915: —
eller tillhopa	kronor	20,068: —
hvaremot institutet skulle godtgöra egendomen för värdet af den nuvarande mejeribyggnaden, som skulle af institutet öfvertagas, med	„	3,000: —
Till bestridande af återstående kostnaden	kronor	17,068: —
skulle användas *dels* det för uppförandet af ny ladugård afsedda beloppet af ofvannämnda utaf Riksdagen beviljade anslag	„	16,300: —
dels ock af egendomens medel, högst	„	768: —
	kronor	17,068: —

Emot de nu ifrågasatta anordningarna — anför departementschefen — kunde visserligen invändas, att, då de nötkreatur, som komme att anskaffas för en del af det utaf Riksdagen år 1891 beviljade anslaget, skulle insättas i det till ladugård förändrade får- och svinhuset, det kunde befaras att de derigenom blefve utsatta för smitta af tuberkulos; men med afseende å hvad professoren Lindqvist, såsom ofvan nämnts, vitsordat om möjligheten att fullständigt desinfektera en ladugård samt då de inköpta djuren naturligtvis icke komme att insättas i berörda byggnad, innan den undergått en fullt betryggande desinfektion, syntes den antydda farhågan sakna grund; och då det måste vara af stor betydelse för undervisningen vid institutet i den vigtiga mejeriläran, att vid institutet funnes ett fullt tidsenligt mejeri, samt ett dylikt kunde lämpligen åstadkommas genom de af Ultunastyrelsen föreslagna anordningarna, utan att något nytt anslag behöfde för ändamålet beviljas, ansåge

sig departementschefen böra förorda bifall till Ultunastyrelsens framställning, hvarvid departementschefen erinrat, att det belopp, hvarmed institutet skulle godtgöra Ultuna egendom för värdet af den nuvarande mejeribyggnaden, borde utgå af det i staten för institutet till »institutets öfriga utgifter» anslagna belopp 24,450 kronor.

Då Riksdagen för endast tre år sedan bestämt de särskilda ändamål, för hvilka ofvan omförmälda anslag till nya byggnader vid Ultuna m. m. skall utgå, har utskottet visserligen dragit i betänkande att nu förorda en väsentligen förändrad användning af en del utaf detta anslag. Det förslag i sådant syfte, som Kongl. Maj:t nu framlagt, synes emellertid innebära sådana fördelar framför den af Riksdagen, på en föregående framställning af Kongl. Maj:t, beslutade planen, att en ändring i Riksdagens förut fattade beslut må kunna af utskottet ifrågasättas. Enligt utskottets mening torde de nu åsyftade anordningarna vara ändamålsenliga. Visserligen skulle den föreslagna ladugården lemna utrymme för ett något mindre antal klafbundna nötkreatur än som kunde i den beslutade nya ladugårdsbyggnaden insättas, men, enligt hvad landtbruksstyrelsen vitsordat, skulle i allt fall stallutrymmet för nötkreatur genom de föreslagna anordningarna blifva fullt tillräckligt för egendomens behof, hvadan med visshet bör kunna antagas, att ytterligare anslagskraf för detta ändamål icke vidare skall ifrågakomma. Vid sådant förhållande och särskildt med hänsyn till den lemnade bestämda uppgiften derom, att en ladugård kan fullständigt desinfekteras, har utskottet ansett sig böra biträda ifrågavarande förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen må medgifva, att det belopp, 16,300 kronor, som af det utaf Riksdagen år 1891 till bestridande af kostnader för nya byggnader vid Ultuna landtbruksinstitut och jordegendom m. m. beviljade anslag, 68,000 kronor, afsetts för uppförande af ny ladugårdsbyggnad vid Ultuna, i stället må användas för uppförande derstädes af ett nytt mejeri och ett nytt svinhus samt för det nuvarande får- och svinhusets förändrande till ladugård, allt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de vid styrelsens för landtbruksinstitutet vid Ultuna i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 13 januari 1894 omförmälda skrifvelse fogade ritningar och kostnadsförslag.

Ang. anslag till mejeriinstitutet vid Alnarp.
[26.]

25:o) På grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställer utskottet vidare,

att Riksdagen, må, *för uppehållande af undervisningen vid mejeriinstitutet vid Alnarp*, jemväl för år 1895 anvisa å extra stat ett anslag af 8,000 kronor.

Befrämjande i allmänhet af jordbruk och landtmannanäringar.

Ang. anslag till allmänna landtbruksmöten.
[27.]

26:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställer utskottet,

att Riksdagen må såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för *allmänna landtbruksmöten* på extra stat för år 1895 anvisa 7,500 kronor.

Ang. anslag till prisbelöningar vid allmänna landtbruksmöten.
[28.]

27:o) Vidare och på grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning får utskottet hemställa,

att Riksdagen må till *prisbelöningar vid allmänna landtbruksmöten* för husdjur, redskap och maskiner samt ladugårdsprodukter, sädesslag och andra jordbruksalster å extra stat för år 1895 anvisa 12,500 kronor.

Ang. anslag till agrikulturkemiska stationer.
[29.]

28:o) Med anledning af hvad Kongl. Maj:t i sådant hänseende föreslagit får utskottet hemställa,

att Riksdagen må såsom bidrag till underhåll af *sju kemiska stationer för jordbrukets och näringarnas behof* — inom de orter, der landsting eller hushållningssällskap, hvart för sig eller i förening, förbundit sig att upprätta laboratorium och bekosta lokal för detta jemte bostad och hyresmedel för kemist och assistent samt bekosta aflöningen till desse och laboratoriitjenaren äfvensom årliga utgifterna för laboratoriets underhåll samt till inköp af böcker och inventarier för stationens behof — på extra stat för år 1895 anvisa ett anslag af 4,000 kronor för hvarje station, eller tillhopa 28,000 kronor.

29:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att såsom bidrag till underhåll af en för öfre Norrland afsedd *kemisk-växtbiologisk anstalt inom Norrbottens län* — under vilkor att länets landsting och hushållningssällskap till anstaltens underhåll bidroge med sammanlagdt minst 3,000 kronor — på extra stat för år 1895 anvisa ett anslag af 7,000 kronor.

Ang. anslag till en kemisk-växtbiologisk anstalt inom Norrbottens län. [30.]

Af statsrådsprotokollet inhemtas att, sedan fråga uppstått om inrättande inom Norrbottens län af en kemisk station i förening med en växtfysiologisk anstalt, samt länets landsting och hushållningssällskap, efter det en för frågans utredning tillsatt komité afgifvit utlåtande och deruti beräknat kostnaderna för anläggning af en dylik anstalt till 5,000 kronor för en gång och den årliga kostnaden för anstaltens drift till 10,000 kronor, sammanstämmande beslutit att till hälften hvartdera bestrida kostnaden för anstaltens upprättande samt att till anstaltens underhåll anvisa hvartdera ett årligt belopp af 1,500 kronor, hade *dels* landstinget i en till Kongl. Maj:t ställd, af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet med förord insänd skrift anhållit, att Kongl. Maj:t måtte — till skötsel och underhåll af en kemisk-växtbiologisk försöksanstalt i Norrbottens län, afsedd för öfre Norrland och ordnad, hvad beträffade den kemiska afdelningen, i öfverensstämmelse med kongl. reglementet för de med understöd af statsmedel inrättade kemiska stationer för jordbrukets och näringarnas behof af den 18 maj 1888 samt i öfrigt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med af lektorn vid Ultuna landtbruksinstitut docenten A. N. Lundström och adjunkten vid samma institut P. Hellström uppgjordt förslag — bereda ett årligt anslag af statsmedel till belopp af 7,000 kronor att utgå så snart anstalten blifvit på landstingets och hushållningssällskapets bekostnad iordningställd, *dels ock* länets hushållningssällskap hos Kongl. Maj:t gjort framställning i enahanda syfte.

Sedan landtbruksstyrelsen anbefalts att öfver dessa framställningar afgifva utlåtande, hade styrelsen deröfver inhemtat yttrande af hushållningssällskapens i november 1893 församlade ombud samt derefter med detta yttrande och eget utlåtande af den 7 december 1893 inkommit.

Landstinget hade, enligt hvad departementschefen till statsrådsprotokollet anfört, till stöd för sin framställning erinrat, att de växtfysiologiska och klimatologiska förhållandena inom öfre Norrland vore helt olika de i mellersta och södra Sverige rådande, samt i sådant afseende vidare meddelat, att de gräs och de örter, som växte å mellersta och södra Sveriges ängar, antingen icke alls eller högst sparsamt återfunnes inom det öfre Norrland, der åter floran utgjordes af arter, hvilka

i södra Sverige hade mycket ringa anseende, men som inom öfre Norrland visat sig hafva ett ganska högt fodervärde, hvilket äfven genom analys blifvit bekräftadt. Gränsen för denna olikhet hade angifvits vara Ångermanelfven och uppgåfves vara så skarp, att olikheten emellan öfre Norrlands och Ångermanlands eller Medelpads flora vore större än emellan dessa båda landskaps och södra Sveriges. Om orsakerna härtill vore att söka, utom i andra förhållanden, äfven uti någon olikhet i jordmånen, vore icke kändt, enär några nämnvärda jordanalyser från öfre Norrland hittills icke torde hafva blifvit gjorda, hvilka kunde tjena till en jemförelse af jordmånen i dessa vidt skilda trakter. Men deremot vore det bekant, att de växtfysiologiska och klimatologiska förhållandena vore mycket olika. Det öfre Norrland egde en mognadstid för växterna, som vore en tredjedel kortare än den i det öfriga Sverige, och dess klimatologiska förhållanden vore ojemna och hittills oberäkneliga. I ersättning härför hade det öfre Norrland under en stor del af växtperioden ett ständigt ljus under hela eller större delen af dygnet, hvarigenom vegetationen i hög grad påskyndades.

Af dessa egendomliga förhållanden följde emellertid af sig sjelft, att landtbruket måste bedrifvas helt olika mot i det öfriga Sverige. Så hade äfven skett och skedde fortfarande. Ännu i dag vore hufvudsaken kornodling, som drefves till husbehof, samt gräsproduktion för ladugården. Endast i ringa utsträckning hade öfriga sädes- och foderslag kunnat bana sig väg upp emot polcirkeln. Af dessa högst väsentliga olikheter i växtfysiologiska och klimatologiska förhållanden och möjligen äfven i jordmån följde emellertid också otvetydigt, att de rön, vetenskapliga eller praktiska, som blifvit gjorda, och de resultat, som uppnåtts inom andra delar af landet eller i sydligare länder, icke kunde ega allmängiltighet för öfre Norrland. Detta ville med andra ord säga, att agrikulturkemiens och växtfysiologiens antagna läror icke obetingadt syntes kunna ega tillämpning inom det öfre Norrland.

Det syntes emellertid ej behöfva framhållas, att den enskilde jordbrukaren saknade såväl medel som insigter att verkställa de kulturförsök och utredningar af hithörande frågor, som kunde leda till ett förbättradt jordbruk för en hel landsdel och som endast kunde göras under ledning af förenade vetenskapliga och praktiska krafter. I vår tids rastlösa sträfvan på detta som på andra områden förmådde derför den enskilde med sina försök föga uträtta. Det kräfdes anstalter med tillräcklig utrustning och utbildade krafter i såväl vetenskapligt som praktiskt hänseende, för att de otaliga spörsmål skulle kunna lösas, som härvid kunde uppställas.

Norrbottens län saknade medel att på egen hand utrusta och underhålla en sådan kemisk-växtfysiologisk eller kemisk-växtbiologisk anstalt; men länet kände behofvet och nödvändigheten att med snaraste erhålla en sådan, hvarpå landstingets och hushållningssällskapets enhälliga beslut i denna fråga och beviljande af anslag dertill syntes utgöra bevis.

Den del af Sverige, som komme att draga den omedelbara nyttan af en sådan kemisk-växtbiologisk anstalt, vore, enligt hvad landstinget vidare anfört, ej obetydlig. Tredjedelen af hela landet eller Norrbottens och Vesterbottens län, det så kallade öfre Norrland, skulle nemligen direkt erhålla ledning från en dylik anstalt för sitt jordbruk, sina näringar m. m. Stora vidder inom denna landsdel utgjordes af moss- och myrmarker, hvaraf en stor del syntes vara odlingsbar och hvilka redan börjat odlas; men huru härvid lämpligast borde förfaras, hvilka sädes- och foderslag och arter af dessa, hvilken växtföljd, hvilka gödningsämnen med största fördel kunde användas, till hvilket djup grundvattnet borde sänkas i myrarna för odling m. m., derom saknades all kännedom för öfre Norrlands förhållanden, och enligt de mest framstående fackmäns och vetenskapsmäns på detta område uttalanden fordrade dock hvarje lokalitet sin särskilda behandling, sina särskilda försök och undersökningar. En odling i stort, en kolonisation i öfre Norrland, hvarom mycket talats och som torde utgöra ett önskningsmål för staten och äfven för Norrbottens län, syntes icke hafva någon utsigt till framgång utan den åsyftade försöksstationen, som borde tjena som banbrytare och vägledare.

Staten egde inom denna landsdel sina värdefullaste skogar, hvilka kräfde noggrann omvårdnad och skötsel för att ej förminskas. Skogsgränsen hotade att tränga allt längre och längre tillbaka. Genom anställande af fröodlingar och försöksplanteringar för skogskultur skulle det kanske kunna utrönas, om icke de i mannaminne trädbevuxna, men nu öde och nakna fjellen ännu en gång kunde blifva skogbeklädda.

Äfven för industrien och näringarna komme en dylik anstalt — om ock hufvudsakligen den kemiska afdelningen — att blifva af synnerlig vigt. Då afståndet från Luleå till Hernösand, der den för närvarande närmaste kemiska stationen vore belägen, utgjorde omkring sextio mil och afståndet från Luleå åt motsatt håll uppemot norskfinska gränsen likaledes utgjorde omkring sextio mil, syntes redan afståndet tillräckligt bevisa olämpligheten, för att ej säga omöjligheten, för Norrbottens län att använda någon af de redan befintliga kemiska statio-

nerna och derigenom äfven behofvet och nödvändigheten för länet att sjelft erhålla en sådan.

Det begärda anslaget af statsmedel kunde visserligen synas högt, men med hänsyn till de stora arealer, närmare två tredjedelar af hela öfre Norrland, som staten sjelf egde och hvaraf en ej obetydlig del syntes lämpligast kunna upplåtas till kolonisation, samt till det allmännyttiga syftemål anstalten afsåge och jemväl de vetenskapliga spörsmål, som der kunde få sin lösning — något som äfven kunde få en internationel betydelse — vågade landstinget hysa den förhoppning, att Kongl. Maj:t måtte finna tillräckliga skäl att bereda det af landstinget äskade anslaget, så mycket hellre som länet sjelft icke utan ett så kraftigt understöd af statsmedel ansåge sig kunna underhålla anstalten.

Hushållningssällskapet hade till stöd för sin framställning anfört i hufvudsak ungefär samma skäl som af landstinget åberopats.

I det af hushållningssällskapens ombud afgifna yttrandet hade ombuden uttalat, att enligt deras åsigt inrättandet inom Norrbottens län af en kemisk-växtbiologisk anstalt för öfre Norrland vore både behöfligt och nyttigt för orten samt, hvad den växtbiologiska verksamheten beträffade, jemväl af stor betydelse för landet i dess helhet. Förutom hvad i landstingets och hushållningssällskapets framställningar anförts, åberopade ombuden till stöd för detta uttalande, bland annat, att omfattande försök att utröna såväl de fördelaktigaste sätten för jordens brukning och gödsling som den fördelaktigaste växtföljden, de bästa sädes- och växtfrösorterna m. m. vore för det outvecklade jordbrukets befrämjande i öfre Norrland med dess mycket hårda klimat och säregna växtfysiologiska förhållanden af vida större värde och behof än i andra landsdelar; att nyttan och det ekonomiska värdet af exempelvis sådana förbättringar, som kunde leda till foderskördarnes höjande med afseende å beskaffenhet och tillgång inom en ort, som i följd af klimatet måste föda sin kreatursbesättning inom hus under tre fjerdedelar af året, vore tydligt; att en växtbiologisk anstalt i Norrbottens län genom beredande af mindre försöksfält här och hvar i odlingsdistrikten skulle komma att visa jordbrukaren nya förbättrade vägar för en rationel odling såväl der som inom det öfriga landet; samt att anstaltens arbete genom kulturförsök med utmärkta varieteter af säd och frön kunde blifva af betydelse såväl i ekonomiskt som i vetenskapligt hänseende, således icke blott för öfre Norrland utan för hela vårt land, då derigenom förbättrade utsäden i vissa fall borde kunna erhållas både för eget behof och framdeles möjligen äfven för export.

Slutligen hade landtbruksstyrelsen i sitt utlåtande anfört att, på sätt af den i ärendet förebragta utredning framginge, ifrågavarande anstalt skulle hafva till uppgift att verka dels såsom kemisk station för jordbrukets och näringarnas behof i enlighet med de grunder, som för öfriga med statsmedel understödda dylika anstalter funnes meddelade, dels såsom praktisk försöksanstalt för odling och förädling af utsäde med ändamål att utröna hvilka sädesslag och foderväxter vore mest passande för Norrbottens län, särskildt dess vidsträckta myrtrakter, samt att verka för sådana sädesslags och foderväxters förädling, dels ock såsom vetenskaplig växtbiologisk anstalt för undersökande af växternas lif och lifsyttringar under de höga breddgrader, hvarunder länet vore beläget. Visserligen skulle en kemisk station, afsedd uteslutande för Norrbottens län, inrättad efter samma måttstock som de med statsmedel understödda kemiska stationerna i riket och utan annan uppgift än dessa, ej på länge kunna erhålla full sysselsättning inom länet, der de naturliga förutsättningar saknades, hvilka kunde göra en dylik station af behofvet påkallad. Men hvad ifrågavarande anstalts kemiska afdelning anginge, så skulle ensamt för denna ingalunda tagas i anspråk så stort anslag af statsmedel, som komme hvarje af de öfriga kemiska stationerna inom landet till del, och dessutom skulle denna afdelning hafva till särskild uppgift att understödja anstaltens öfriga verksamhet, hvars vigt och betydelse för länet och för hela landet icke borde underskattas och som icke syntes kunna fullt nöjaktigt utöfvas, derest den saknade de hjelpmedel, som ett väl försedt kemiskt laboratorium erbjöde. Hvad denna öfriga verksamhet beträffade, så syntes den i praktiskt afseende vigtigaste grenen deraf utgöras af den, som afsåge försöks anställande med och förädling af utsäde. Väl hade redan dylika försök inom länet verkstälts af allmänna svenska utsädesföreningen å Svalöf, och antagligt vore att sådana försök skulle komma att fortsättas, om ifrågavarande anstalt ej komme till stånd, men det vore lätt att inse att dylika försök, derest de skulle medföra snara och kraftiga verkningar för ett så aflägset, så vidsträckt och ännu så föga uppodladt län som Norrbottens, måste bedrifvas i mycket större omfattning och i synnerhet på ett mycket intensivare sätt än som ens kunde begäras af en förening, som hade hela landet till verksamhetsfält. Till framgången af dylika försök fordrades, utom annat, kemiska undersökningar af jordarter och gödslingsmedel, hvilkas utförande icke lämpligen kunde ske annorstädes än vid anstalten, hvars kemiska afdelning härutinnan komme att erhålla en af sina vigtigaste uppgifter. Verkstäldes

dessa försök planmessigt och noggrannt, men också endast då, kunde Norrbottens län deri erhålla en häfstång för sitt framåtskridande i välmåga, på samma gång hela landet deraf kunde draga stor fördel Den växtbiologiska verksamhet, som skulle utgöra anstaltens tredje uppgift, syntes, om också ej i omedelbart praktiskt gagn, dock i verklig betydelse fullt ut kunna mäta sig med anstaltens båda andra verksamhetsgrenar, i det att de undersökningar på växtlifvets område, som sålunda skulle komma till stånd, på samma gång de genom uppdagande af utvecklingslagarna för växtlifvet i den höga norden skulle kunna bidraga att bringa de nordiska fröslagens fördelaktiga egenskaper till högsta möjliga fullkomlighet, skulle kunna i sin mån verka för lösandet af åtskilliga frågor å ifrågavarande område, som hade stor betydelse för vetenskapen. Det subpolära läge, anstalten skulle få, vore för detta ändamål synnerligen fördelaktigt, och det kunde med fullt skäl påstås, att vårt land hade i detta afseende sig anförtrodd en vigtig kulturuppgift, hvars lösande det icke borde undandraga sig.

Då anstaltens främsta uppgift emellertid vore att verka för utvecklingen af en utaf naturen, trots dess hårda klimat, rikt utrustad provins, hvars aflägsna läge numera, sedan jernvägsförbindelse med det öfriga landet erhållits, icke vidare lade afsevärda hinder i vägen för provinsens uppblomstring, samt anstaltens ändamål sålunda vore i främsta rummet produktivt, ansåge styrelsen, jemväl med fästadt afseende å de stora ekonomiska intressen, staten inom detta län egde genom de derstädes belägna vidsträckta, delvis odlingsbara myrmarker, hvaraf staten vore i besittning, skäl vara för handen att bidrag för ifrågavarande ändamål af staten beviljades.

Landtbruksstyrelsen hade härefter erinrat, att den årliga kostnaden för anstaltens drift beräknats på följande sätt:

omkostnader för den växtbiologiska anstalten jemte dertill hörande resor, proftagningar, försöks- och fröodlingar m. m.	kronor	2,000: —
föreståndarens lön, jemte 50 procent af analysafgifterna	„	4,000: —
assistentens lön	„	1,500: —
hyror af lokal samt bostad åt d:o	„	1,200: —
betjening, städning och vedbrand m. m.	„	600: —
underhåll af laboratorium, inventarier, apparater, böcker m. m.	„	500: —
annonser, skrifmaterialier m. m.	„	200: —
tillhopa	kronor	10,000: —

Då landtbruksstyrelsen icke hade något att erinra mot vare sig denna beräkning af kostnaderna eller mot planen för anstalten, samt de anspråk på statsbidrag till kostnadernas bestridande, hvilka framstälts, icke, enligt styrelsens åsigt, vore oskäliga, hade styrelsen hemstält, att Kongl. Maj:t måtte till underhåll af en kemisk-växtbiologisk anstalt inom Norrbottens län bereda ett årligt statsbidrag af 7,000 kronor, under vilkor att anstalten, som syntes böra ställas under inseende af landtbruksstyrelsen, skulle vara underkastad de föreskrifter, som Kongl. Maj:t kunde finna nödigt att i afseende å densamma meddela.

Då, såsom i statsrådsprotokollet framhållits, det öfre Norrland med afseende å klimatologiska och växtfysiologiska förhållanden företer högst väsentliga skiljaktigheter från öfriga delar af vårt land samt i följd deraf icke kan draga afsevärd nytta af de agrikulturvetenskapliga rön, som i andra delar af riket blifvit gjorda, anser utskottet skäl förefinnas för anläggning derstädes af en anstalt, som särskildt är afsedd att tillgodose denna landsdels behof i förenämnda hänseende. Genom planmessigt ledda undersökningar af växtlifvets företeelser i dessa nordliga trakter och genom försök med odling och klimatisering af olika sädesslag och foderväxter skulle en sådan anstalt säkerligen vara till verkligt gagn.

Hvad angår anstaltens kemiska afdelning, torde densamma, då närmaste agrikulturkemiska station är belägen i Hernösand eller omkring 60 mil från Luleå, vara ej blott i och för sig erforderlig för de nordliga länens behof utan äfven nödvändig för att den växtbiologiska anstalten skall kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sin uppgift.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, och ehuruväl utskottet icke kan dela alla de förhoppningar, som af vederbörande myndigheter knutits vid denna anstalts inrättande och framtida verksamhet, anser sig utskottet böra förorda, att bidrag för uppehållandet af ifrågavarande anstalt varder af Riksdagen beviljadt. Då emellertid kostnaderna härför torde kunna i någon mån minskas genom begränsande af anstaltens verksamhet, samt de i den meddelade förlagsberäkningen upptagna posterna dels till omkostnader för anstalten m. m., dels till underhåll i alla händelser förefalla högre beräknade än som synes nödvändigt, har utskottet ansett, att ett statsbidrag af 5,000 kronor skulle vara för ifrågavarande ändamål tillräckligt.

Utskottet hemställer alltså,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen såsom bidrag till

underhåll af en för öfre Norrland afsedd kemisk-växtbiologisk anstalt inom Norrbottens län — under vilkor att länets landsting och hushållningssällskap till anstaltens underhåll bidraga med sammanlagdt minst 3,000 kronor — på extra stat för år 1895 anvisar ett anslag af 5,000 kronor.

Ang. frökontrollanstalter. [31.]

30:o) På grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställer utskottet,

att Riksdagen i likhet med hvad allt sedan år 1887 egt rum, må på extra stat för år 1895 till Kongl. Maj:ts förfogande anvisa ett anslag af 10,000 kronor, för att med högst 1,000 kronor för hvarje anstalt användas till understöd åt sådana *frökontrollanstalter*, som af landsting eller hushållningssällskap, hvart för sig eller i förening, understödjas med minst samma belopp som statsbidraget och hvilka anstalter vilja underkasta sig de vilkor och föreskrifter i afseende på analysmetoder och öfriga förhållanden, som af Kongl. Maj:t fastställas.

Ang. elev i boskapsskötsel och mejerihushållning. [32.]

31:o) Vidare hemställer utskottet,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, må på extra stat jemväl för år 1895 anvisa, till utbildande af en *elev i boskapsskötsel och mejerihushållning*, 1,000 kronor.

Ang. anslag till svenska mosskulturföreningen. [33.]

32:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att till understöd åt *svenska mosskulturföreningen* på extra stat för år 1895 anvisa ett anslag af 15,000 kronor.

Till statsrådsprotokollet har departementschefen till en början erinrat, att Riksdagen till understöd åt svenska mosskulturföreningen på extra stat beviljat för hvartdera af åren 1890 och 1891 5,000 kronor samt för hvartdera af åren 1892, 1893 och 1894 10,000 kronor; att Kongl. Maj:t derjemte åren 1888, 1889, 1890 och 1891 såsom bidrag till utgifvande af föreningens tidskrift af tillgängliga medel anvisat, hvartdera af de två förstnämnda åren 600 kronor och hvartdera af åren 1890 och 1891 1,000 kronor; samt att Riksdagen dessutom beviljat ett extra anslag för år 1892 af 4,000 kronor till bestridande af kostnaderna för föreningens deltagande i sjuttonde allmänna landtbruksmötets utställning i

Göteborg år 1891. De föreningen beviljade statsunderstöd hade sålunda uppgått till sammanlagdt 47,200 kronor.

Departementschefen har härefter anmält, att mosskulturföreningen uti en till Kongl. Maj:t ingifven skrift anhållit om aflåtande till Riksdagen af proposition om beviljande åt föreningen af ett statsanslag till belopp af 15,000 kronor för år 1895.

I denna skrift hade föreningen meddelat, att dess utgifter utgjort:

år 1886	kronor	396:	87
» 1887	»	5,665:	34
» 1888	»	9,911:	50
» 1889	»	15,956:	86
» 1890	»	22,874:	35
» 1891	»	35,475:	98
» 1892	»	37,867:	63
» 1893 (förslagsvis beräknade)	»	37,531:	91
samt att utgifterna för år 1894 förlagsvis beräknats till	»	36,245:	—
summa	kronor	201,925:	44,

hvadan statens bidrag uppginge till omkring 23 procent af utgifterna.

Enligt en i ansökningen meddelad förslagsberäkning skulle föreningens utgifter under år 1895 utgöra: skuld från år 1894 4,610 kronor, tidskriftens utgifvande 7,665 kronor, diverse postporton 600 kronor, kulturförsöksverksamheten 7,600 kronor, resekostnader för hållande af föredrag, för inspektion af försöksfält och för meddelande af råd och upplysningar till mossodlare i olika delar af landet 5,000 kronor, aflöningar till kulturingeniör, tre assistenter, sekreteraren, kassaförvaltaren och två förmän, den ene vid vegetationsförsöken vid Strömsberg, den andre vid Flahult 10,900 kronor, inventarier och litteratur 1,000 kronor, hyror och arrenden 600 kronor, diverse utgifter 735 kronor och årsmöten 1,000 kronor. Till betäckande af dessa, till ett sammanlagdt belopp af 39,710 kronor uppgående utgifter beräknade föreningen det nu begärda statsanslaget, 15,000 kronor, anslag af hushållningssällskap och landsting 11,650 kronor, ledamotsafgifter 6,600 kronor, inkomster af tidskriften 6,160 kronor och ränteinkomster 300 kronor, eller tillhopa 39,710 kronor.

En jemförelse mellan den nu gjorda beräkningen för år 1895 och den i statsrådsprotokollet för den 14 januari 1893 omförmälda, af föreningen uppgjorda utgiftsberäkning för innevarande år visade att, under det öfriga utgiftsposter vore lika, resekostnaderna för år 1895 beräknats

till 500 kronor mindre än för år 1894, äfvensom att hyror, arrenden och diverse omkostnader beräknats för förstnämnda år till 145 kronor mindre än för år 1894.

De gjorda beräkningarna ansåge föreningen tydligen ådagalägga, att föreningen omöjligen kunde fortgå med sin verksamhet i den skala, hvari den under de senare åren bedrifvits, utan förhöjda inkomster. Att åter inskränka verksamheten blefve till stor skada för den svenska mosskulturens utveckling, och dessutom förefunnes flere frågor af stor vigt, hvilka föreningen ännu icke hunnit bearbeta, såsom bästa sättet att utrota ogräs på mossarna eller motarbeta detsammas inrotande o. s. v., men hvilka komme att tagas under behandling, derest föreningen kunde se sin ekonomiska framtid tillräckligt betryggad.

Landtbruksstyrelsen, som den 15 september 1893 afgifvit infordradt utlåtande öfver ansökningen, hvilken jemväl blifvit af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län uti skrifvelse den 12 i samma månad till bifall förordad, hade vitsordat, att föreningens verksamhet fortfarande bedrefves på ett synnerligen gagnande och framgångsrikt sätt. På grund häraf hade styrelsen, som icke hade något att erinra vid den i ansökningen gjorda beräkningen af föreningens inkomster och utgifter för år 1895, förordat bifall till ansökningen.

För egen del har departementschefen, under uttalande att, enligt hans åsigt, föreningens verksamhet borde af staten understödjas och att det för denna verksamhets jemna fortgång under år 1895 af föreningen beräknade anslagsbeloppet måhända icke utan intrång i arbetena kunde nedsättas, förordat, att statsanslaget blefve föreningen beviljadt.

Ehuruväl utskottet fortfarande erkänner mossodlingens betydelse för vårt jordbruk och alltså föreställer sig, att fortsatt understöd bör från statens sida lemnas mosskulturföreningen, har utskottet dock icke ansett sig böra föreslå, att anslaget till föreningen för år 1895 bestämmes till högre belopp än som för åren 1892, 1893 och 1894 till ändamålet beviljats.

Utskottet hemställer alltså,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen till understöd åt svenska mosskulturföreningen på extra stat för år 1895 anvisar ett anslag af 10,000 kronor.

33:o) Kongl. Maj:t har föreslaget Riksdagen

Ang. anslag till geologiska undersökningarna. [34.]

att, för fortsättande under år 1895 af de *geologiska undersökningarna* och utgifvande af derpå grundade kartor, afhandlingar och uppsatser, bevilja ett extra anslag för samma år till belopp af 92,500 kronor.

Vid föredragning af detta ärende inför Kongl. Maj:t har departementschefen anmält en af chefen för Sveriges geologiska undersökning i skrifvelse den 27 november 1893 afgifven förslagsberäkning öfver de under år 1895 till fullföljande af de geologiska arbetena erforderliga medel, till hvilken å sid. 90 och 91 i statsrådsprotokollet intagna beräkning utskottet tillåter sig att hänvisa; varande denna beräkning öfverensstämmande i afseende å utgifterna med den, som för innevarande år framlades för 1893 års Riksdag, allenast med den ökning af aflöningssumman, som betingats deraf, att löneförhöjning med 500 kronor beräknats för en geolog, som enligt gällande bestämmelser skulle från och med år 1895 blifva dertill berättigad.

Tillika har departementschefen till statsrådsprotokollet redogjort för en af chefen för geologiska undersökningen uti skrifvelse, som den 4 oktober 1893 till departementet inkommit, gjord framställning om ändring i vissa afseende af kartverkets skalor. I denna skrifvelse hade bemälde chef, som ansett att, om ett menligt afbrott i de geologiska kartbladens regelbundna utgifvande af trycket skulle kunna undvikas, afgörande beslut med hänsyn till skalan för desamma oförtöfvadt måste fattas, med stöd af den i ämnet gjorda utredning tillstyrkt, att upprättandet af geologiska plankartor i skalan 1 : 200,000 måtte varda inställdt samt i dessas ställe på grund af fortsatta rekognosceringar i skalan 1 : 100,000 offentliggöras *dels* jordartskartor i sistnämnda måttstock, tryckta på topografiskt underlag i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de öfver landskapet Halland upprättade, år 1892 utgifna kartor af detta slag, med undantag dock för de kartblad, som fölle inom Blekinge samt möjligen Göteborgs och Bohus län, hvaröfver liknande plankartor undantagsvis skulle utgifvas, *dels äfven* och samtidigt med jordartskartorna berggrundskartor i den skala, som för de senare framdeles kunde varda af Kongl. Maj:t påbjuden.

Med förmälan, att kommissionen för de allmänna kartarbetena uti afgifvet utlåtande i ärendet af den 30 november 1893 i hufvudsak instämt i hvad chefen för geologiska undersökningen sålunda föreslagit, har departementschefen för egen del uttalat, att det enligt hans åsigt vore en stor brist hos våra geologiska kartor, såväl i skalan 1:50,000 som i skalan 1:200,000, att de saknade terrängbeteckning, enär på grund deraf nästan ingen möjlighet funnes, åtminstone för den, som ej vore med kartläsning synnerligen förtrogen, att å marken återfinna hvad å kartan vore utmärkt. Man behöfde blott, fortsätter departementschefen, kasta en blick på de nu utgifna geologiska kartorna öfver Halland med sin terrängbeteckning, för att finna hvilken oerhördt mycket lättare användning

sådana kartor kunde medgifva än de gamla geologiska plankartorna, och med hänsyn till den med deras åstadkommande förenade ringa förhöjning i kostnaden tvekade departementschefen icke att förorda, att den gamla skalan 1 : 200,000 utan terrängbeteckning utbyttes mot skala 1 : 100,000 med terräng, helst äfven de redan i 1 : 200,000 utgifna kartornas förändring till öfverensstämmelse dermed kräfde en i förhållande till öfriga utgifter för kartverken jemförelsevis obetydlig kostnad, i synnerhet som den naturligtvis komme att fördelas på flera år. Det kunde dock komma att visa sig att, der marken vore mycket bruten, det blefve till undvikande af otydlighet nödvändigt att öfvergifva terrängbeteckningen, men äfven då vållades med en skala af 1 : 100,000 icke så stora svårigheter som nu att återfinna på marken hvad å kartan vore markeradt, enär man till underlättande deraf ju hade att tillgå den topografiska kartan i alldeles samma skala. Hvad åter beträffade bergartskartan, så syntes i afseende å denna, i allmänhet åtminstone, böra iakttagas, att den upprättades å särskildt blad och i betydligt mindre skala, emedan den eljest i motsats till andra kartor måste blifva mera eller mindre vilseledande, då den nemligen icke utan synnerligt stora undersökningskostnader i allmänhet kunde angifva de bergarter, som vore täckta af jord, utan allenast dem, som vore i dagen synliga. Men genom att i allmänhet särskilda bergartskartor upprättades, vunnes i afseende på de i ekonomiskt-geologiskt afseende vigtigare jordartskartorna, då dessa tillika innehölle terrängbeteckning, att de blefve tydligare och sålunda mera användbara, än om kartorna jemte terräng och jordarter äfven skulle inrymma beteckningar öfver de särskilda, i dagen synliga berghällarnes beskaffenhet. I de af departementschefen nu angifna rigtningar syntes sålunda de förändringar i afseende på de geologiska kartorna böra gå, som nu af chefen för geologiska undersökningen ifrågasatts; och anhölle departementschefen att inom kort få underställa Kongl. Maj:t denna fråga till slutligt afgörande.

Då emellertid, enligt hvad departementschefen meddelat, frågan om förändrad plan för upprättandet och utgifvandet af de geologiska kartorna icke med hänsyn till statsregleringen för år 1895 är af betydelse, efter som det för geologiska undersökningen för samma år afsedda anslag icke till följd deraf kräfver någon förändring, finner utskottet denna fråga för närvarande icke böra till något Riksdagens yttrande föranleda, helst Kongl. Maj:t, för den händelse en förändring i planen för de geologiska arbetenas bedrifvande skulle komma att

medföra ökade kostnader, icke lärer underlåta att för Riksdagen framlägga den plan, Kongl. Maj:t anser böra härvid tillämpas.

Utskottet får derför allenast hemställa,

att Riksdagen må, för fortsättande under år 1895 af de geologiska undersökningarna och utgifvande af derpå grundade kartor, afhandlingar och uppsatser, bevilja ett extra anslag för samma år till belopp af 92,500 kronor.

Befrämjande i allmänhet af slöjderna.

Ang. andre instruktör i husslöjd. [35.]

34:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1895 anvisa till *anställande af en andre instruktör i husslöjd* 2,000 kronor och såsom *personligt ålderstillägg till andre instruktören Jonas Wallander*, derest han fortfarande i denna egenskap med godt vitsord komme att tjenstgöra, 500 kronor, eller tillhopa 2,500 kronor.

Till statsrådsprotokollet har departementschefen anfört, att från ordinarie anslaget till befrämjande i allmänhet af slöjderna utginge aflöning med 2,000 kronor till en instruktör i husslöjd, hvilken tjensteman dessutom vore berättigad att komma i åtnjutande af tre ålderstillägg, hvart å 500 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjenstgöring, hvarjemte Riksdagen för hvarje år från och med år 1878 å extra stat under denna anslagstitel anvisat medel för anställande af en andre undervisare eller, såsom befattningen numera benämndes, instruktör i husslöjd. Intill år 1885 hade aflöningen åt sistnämnde tjensteman utgått med 2,000 kronor, men sedan dåvarande innehafvaren af befattningen Wilhelm Nordin under mer än fem år skött densamma, hade Riksdagen för år 1885 höjt det för ändamålet förut anvisade anslaget med 500 kronor för beredande af ålderstillägg åt Nordin, hvilken derigenom erhållit en aflöning af 2,500 kronor. Med detta belopp hade aflöningen utgått till och med år 1889, hvilket år Riksdagen anvisat för år 1890 500 kronor såsom personligt ytterligare ålderstillägg åt Nordin. Sedan denne den 22 augusti 1890 förordnats till instruktör i husslöjd å ordinarie stat hade i följd deraf aflöningen till andre instruktören minskats till sitt ursprungliga belopp, 2,000 kronor, med hvilket belopp den för närvarande utginge.

Nu hade, enligt hvad departementschefen vidare meddelat, i en

till Kongl. Maj:t ställd, af landtbruksstyrelsen med skrifvelse den 10 oktober 1893 insänd skrift nuvarande andre instruktören i husslöjd Jonas Wallander, hvilken alltsedan den 14 maj 1889 oafbrutet tjenstgjort såsom instruktör i husslöjd och derunder på grund af kongl. brefvet den 31 december 1889 från och med den 1 januari 1890 till och med den 22 augusti samma år, då han förordnats att uppehålla befattningen såsom andre instruktör i husslöjd, uppburit den med instruktörsbefattningen i husslöjd å ordinarie stat förenade aflöning, anhållit om aflåtande af framställning till Riksdagen derom, att Wallander finge från och med år 1895 komma i åtnjutande af ett lönetillägg af 500 kronor.

För egen del hade landtbruksstyrelsen, enär behofvet af en andre instruktör i husslöjd fortfarande syntes böra tillgodoses samt Wallander, derest hans tjenstgöring i nämnda egenskap komme att på samma förtjenstfulla sätt som hittills fortgå, syntes böra, i likhet med hvad fallet varit med Nordin, efter fem års väl vitsordad tjenstgöring komma i åtnjutande af åldertillägg med 500 kronor för år, gjort framställning om aflåtande till Riksdagen af proposition i detta syfte.

Efter remiss hade statskontoret afgifvit utlåtande i ärendet den 25 oktober 1893 och dervid förenat sig i landtbruksstyrelsens hemställan, på det att tillgång derigenom måtte beredas till det ifrågasatta ålderstillägget, derest Kongl. Maj:t framdeles skulle pröfva Wallander böra deraf från och med år 1895 komma i åtnjutande.

Då en andre instruktör i husslöjd fortfarande vore behöflig, kräfde, enligt departementschefens åsigt, billigheten att Wallander, derest han fortfarande komme att i denna egenskap med godt vitsord tjenstgöra, från och med år 1895 komme i åtnjutande af ett ålderstillägg å 500 kronor.

Utskottet, som icke haft något att mot Kongl. Maj:ts omförmälda framställning erinra, får hemställa,

att Riksdagen må på extra stat för år 1895 anvisa,

a) till anställande af en andre instruktör i husslöjd, 2,000 kronor och,

b) såsom personligt ålderstillägg till andre instruktören Jonas Wallander, derest han fortfarande i denna egenskap med godt vitsord tjenstgör, 500 kronor.

35:o) Vidare hemställer utskottet,

Ang. anslag till väfskolan i Borås. [36.]

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, må på extra stat jemväl för år 1895 bevilja *dels*, såsom bidrag till upprätthållande af *väfskolan i Borås* — med vilkor att från Elfsborgs läns landsting eller eljest tillskjutes ett belopp, motsvarande minst hälften af statsanslaget — 3,800 kronor och *dels*, såsom bidrag till *aflönande af en andre lärare* vid samma skola, 1,000 kronor, under vilkor att enahanda belopp varder för ändamålet från nämnda läns landsting eller eljest tillskjutet.

Befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart.

Ang. anslag till handelsundervisning. [37.]

36:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen måtte för år 1895 på extra stat anvisa ett anslag af 15,000 kronor att af Kongl. Maj:t användas *till understöd åt Göteborgs handelsinstitut och grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola*, *Frans Schartaus praktiska handelsinstitut*, under förutsättning, hvad Göteborgs handelsinstitut beträffade, att Göteborgs stadsfullmäktige och, hvad Schartaus handelsinstitut anginge, att grosshandelssocieteten i Stockholm fortfarande till instituten lemnade årligt understöd till minst samma belopp som hittills samt på de vilkor i öfrigt, som Kongl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma.

Departementschefen har till statsrådsprotokollet erinrat, hurusom, i anledning af Kongl. Maj:ts till 1893 års Riksdag framstälda förslag att på extra stat för innevarande år anvisa ett anslag af 27,000 kronor för att af Kongl. Maj:t användas till understöd åt ofvannämnda båda handelsinstitut, Riksdagen i skrifvelse den 2 maj 1893 angående regleringen af utgifterna under sjette hufvudtiteln anfört: att Riksdagen delade Kongl. Maj:ts uppfattning derom att staten, då den understödde annan specialundervisning, jemväl borde uppmärksamma och främja handelsundervisningen, hvilket under för handen varande förhållanden borde ske genom anvisande af anslag till de båda redan befintliga handelsinstituten, på det att dessa måtte kunna blifva i tillfälle att genom sänkta afgifter draga till sig ett större elevantal, men att i fråga om beloppet af de anslagsmedel, hvilka borde för ändamålet anvisas, Riksdagen hyste en från Kongl. Maj:ts åsigt något afvikande mening; att Riksdagen nemligen, då den anslagsberäkning, som förekomme i

Kongl. Maj:ts förslag, förutsatte, att afgifterna skulle för samtlige betalande elever bestämmas till ett i jemförelse med nuvarande afgifter så lågt belopp som 100 kronor, men erfarenheten visat, att åtskillige ynglingar i god ekonomisk ställning vunne inträde vid instituten, samt någon anledning icke syntes Riksdagen förefinnas att för desse ynglingar nedsätta afgifterna, åtminstone ej i den betydande mån som ifrågasatts, föreställde sig, att det af Kongl. Maj:t åsyftade målet skulle kunna på ett för statsverket mindre betungande sätt vinnas, om, i likhet med hvad vid andra läroverk egde rum, full afgift, motsvarande den då utgående och till sitt belopp af vederbörande styrelse bestämd efter för handen varande förhållanden, fortfarande erlades af en del af eleverne, under det att, på samma gång som frielever skulle antagas, den åsyftade nedsättningen af afgifterna komme blott en del af de betalande eleverne till godo; att då statsverket sålunda skulle träda emellan endast med afseende å de lärjungar, som mot nedsatt afgift eller afgiftsfritt åtnjöte undervisning vid instituten, anslagsbehofvet komme att i icke obetydlig mån nedbringas, på samma gång möjlighet borde uppstå att öka antalet frielever utöfver hvad Kongl. Maj:t afsett; att Riksdagen på grund af verkställd förslagsberäkning trott sig finna, att med den af Riksdagen ifrågasatta anordningen ett anslag af 15,000 kronor skulle blifva för ändamålet tillfyllest; samt att Riksdagen ville åt Kongl. Maj:t öfverlemna ej mindre att fördela anslaget mellan de båda instituten, under förbehåll att instituten af Göteborgs stadsfullmäktige och grosshandelssocieteten i Stockholm erhölle årliga bidrag till minst samma belopp som dittills, än äfven att i öfrigt för medlens tillgodonjutande uppställa lämpliga vilkor i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad, enligt protokollet öfver civilärenden den 14 januari 1893, af departementschefen blifvit uti sådant hänseende ifrågasatt, med iakttagande likväl af den jemkning, hvartill förändrade bestämmelser angående elevernes afgifter kunde föranleda; och anmälde Riksdagen alltså, att Kongl. Maj:ts berörda framställning på det sätt af Riksdagen bifallits, att Riksdagen på extra stat för år 1894 anvisat ett anslag af 15,000 kronor för att af Kongl. Maj:t användas till understöd åt Göteborgs handelsinstitut och grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut, under förutsättning, hvad Göteborgs handelsinstitut beträffade, att Göteborgs stadsfullmäktige och, hvad Schartaus handelsinstitut beträffade, att grosshandelssocieteten i Stockholm fortfarande till instituten lemnade årligt understöd till minst samma belopp som dittills, samt på de vilkor i öfrigt, som Kongl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma.

Departementschefen meddelar vidare, att, efter det kommerskollegium, som anbefalts att inkomma med förslag till fördelning af det utaf Riksdagen sålunda anvisade anslag samt dervid tillika föreslå de vilkor, som borde stadgas för medlens tillgodonjutande, till följd deraf afgifvit utlåtande, Kongl. Maj:t den 9 juni 1893 förordnat, att omförmälda af Riksdagen anvisade anslag, 15,000 kronor, skulle användas till understöd åt Göteborgs handelsinstitut och grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut, med högst hälften eller 7,500 kronor till hvartdera institutet under nedannämnda vilkor och förbehåll, nemligen:

att vid hvartdera af nämnda institut skulle beredas tillfälle till afgiftsfri undervisning för minst 8 medellöse elever, och att för öfrigt nedsättning i de då utgående elevafgifterna borde ske i den mån institutets styrelse pröfvade eleverne deraf vara i behof, dock ej till lägre belopp än 100 kronor för hvarje elev;

att institutens styrelser skulle efter utgången af läsåret 1893—1894 till Kongl. Maj:t inkomma med uppgift om institutens inkomster och utgifter för undervisningen under nämnda läsår samt om det belopp, som utöfver erlagda elevafgifter skulle influtit, derest samtlige eleverne, frieleverne inberäknade, erlagt fulla elevafgifter;

att understödet till hvartdera institutet skulle intill förenämnda summa, 7,500 kronor, utgå med sammanlagdt det belopp, som motsvarade dels skilnaden mellan de elevafgifter, som erlagts, och de afgifter, som skolat erläggas, om alla eleverne betalt fulla afgifter, dels ock hvad som å frielever och icke fullt betalande elever belöpte af den summa, hvarmed, oaktadt nyssberörda godtgörelse, inkomsterna tilläfventyrs understege utgifterna, i hvilka senare dock icke finge inberäknas den kostnad, som, enligt styrelsens för Schartaus handelsinstitut uppgift, skulle erfordras för läroverkshusets lämpande för ny parallelklass samt för varumuseum och laboratorium;

samt att understödsbeloppen icke finge lyftas, förr än dels, hvad Göteborgs handelsinstitut beträffade, Göteborgs stadsfullmäktige och, hvad Schartaus handelsinstitut anginge, grosshandelssocieteten i Stockholm lemnat understöd till minst samma belopp som dittills, dels ock genom inspektion af sakkunnig person, som af Kongl. Maj:t utsåges, visshet vunnits, att undervisningen vid instituten under det gångna läsåret bedrifvits i sådan omfattning och utsträckning samt på sådant sätt, att den kunde anses med institutens ändamål öfverensstämmande.

Styrelserna för meranämnda handelsinstitut hade, enligt hvad departementschefen härefter till statsrådsprotokollet yttrat, uti särskilda

till Kongl. Maj:t ingifna skrifter anhållit, att understöd fortfarande måtte instituten beredas, och dervid bland annat anfört:

styrelsen för Göteborgs handelsinstitut: att styrelsen, efter i allmänna tidningarna infördt tillkännagifvande dels om nedsättning i elevafgiften för ett visst antal af eleverne, dels om friplatser, för läsåret 1893—1894 medgifvit dylik nedsättning till 100 kronor för 23 elever, som visat sig vara i behof af billigare undervisning, och, på grund af styrkt medellöshet, fullständig befrielse från erläggande af afgift för 8 elever; att emellertid, enär styrelsens tillkännagifvande om nedsättning i elevafgifterna för läsåret 1893—1894 icke kunnat utfärdas förr än kort före höstterminens början, elevantalet vid institutet under samma läsår icke blifvit så stort, som det sannolikt komme att blifva, då det blefve mera allmänt kändt, att vid institutet bereddes tillfälle till billigare undervisning; att, ehuru handelsinstitutet och den der studerande ungdomen obestridligt kunde draga ej obetydligt gagn af det nuvarande anslaget, detta gagn otvifvelaktigt skulle blifva vida större, om anslaget blefve fast och af ordinarie natur, så att styrelsen sattes i tillfälle att vid läroverket anställa duglige, faste lärare i synnerhet i institutets vigtigaste läroämnen; samt att styrelsen fördenskull och af i öfrigt anförda skäl anhölle, det Kongl. Maj:t täcktes åt Göteborgs handelsinstitut bereda helst ett fast årligt anslag af 7,500 kronor för att sätta institutet i stånd dels att anställa fast aflönade lärare i institutets hufvudämnen, dels ock att kunna meddela afgiftsfri undervisning åt 8 elever och åt ungefär 20 elever bereda nedsättning i årsafgiften till 100 kronor, eller, om hinder derför mötte, att styrelsen äfven under år 1895 finge åtnjuta ett extra anslag af 7,500 kronor;

styrelsen för grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut: att genom det för år 1894 beviljade statsunderstödet styrelsen satts i stånd att från och med innevarande läsårs början dels nedsätta ett antal årsafgifter för mindre bemedlade elever till 100 kronor och dels inrätta 9 friplatser för medellöse elever; att följden af dessa nedsättningar blifvit, att elevantalet under innevarande läsår sprungit upp till 60 eller så många elever, som för det närvarande kunde mottagas; att, derest tilloppet till institutet, såsom antagligt vore, under kommande läsår blefve lika stort som under det innevarande, det blefve nödvändigt att inrätta en parallelafdelning för den högre klassen, derest icke institutet skulle nödgas afvisa ett större antal nya inträdessökande till denna klass; samt att styrelsen på grund häraf och af i öfrigt anförda omständigheter ansåge talande skäl föreligga för att in-

stitutet äfven för år 1895 måtte komma i åtnjutande af ett anslag af allmänna medel intill ofvannämnda belopp, 7,500 kronor.

Till följd af härå erhållna remisser hade kommerskollegium inkommit med utlåtande af den 24 oktober 1893 och deri meddelat att, enligt hvad kollegium inhemtat, elevantalet vid Göteborgs handelsinstitut, som läsåret 1891—1892 varit 58 och läsåret 1892—1893 62, under läsåret 1893—1894 utgjorde 63, samt att vid Frans Schartaus handelsinstitut i Stockholm, der elevantalet, på sätt redan nämnts, under innevarande läsår utgjorde 60, detsamma läsåret 1891—1892 varit allenast 39 och läsåret 1892—1893 blott 32, äfvensom att vid sistnämnda institut ansökningar af några personer om inträde måst tillbakavisas, enär utrymmet för det närvarande förbjöde mottagande af ytterligare elever.

Af den redogörelse för kollegii yttrande i öfrigt, som af departementschefen lemnas å sid. 106—107 i statsrådsprotokollet, inhemtas, att kollegium anfört, bland annat, att till följd af det ökade tilloppet elever vid handelsinstituten otvifvelaktigt förstärkning på ett eller annat sätt af lärarekrafterna vid instituten blefve erforderlig; och då det ej kunde vara lämpligt, att ett alltför stort antal lärjungar på en gång undervisades af en och samma lärare, blefve parallelklassers inrättande en nödvändighet. Beträffande det af styrelsen för Göteborgs handelsinstitut uttalade önskningsmål att kunna anställa fast aflönade lärare, funne kollegium, i öfverensstämmelse med hvad kollegium i utlåtande den 21 april 1891 i detta afseende anfört, detsamma synnerligen beaktansvärdt, men ansåge tillika möjligheten att vid instituten anställa lärare, som uteslutande egnade sig åt undervisningen vid instituten, icke vara alldeles utesluten, äfven om det ifrågavarande statsunderstödet fortfarande anvisades endast å extra stat.

Kollegium tillstyrkte alltså, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärd för beredande åt Göteborgs handelsinstitut och grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut af understöd af statsmedel för år 1895 till belopp af 7,500 kronor för hvartdera institutet, att användas i främsta rummet till dels beredande af tillfälle till afgiftsfri undervisning för minst 8 medellöse elever vid ett hvart af nämnda läroverk, dels ock nedsättning i de nu utgående elevafgifterna i den mån institutens styrelser pröfvade eleverne deraf vara i behof, dock ej till lägre belopp än 100 kronor för hvarje elev, samt dernäst, och i den mån medlen dertill försloge, till gäldande af de kostnader, som med inrättande af parallelklasser eller med på annat sätt ökade lärarekrafter kunde vara förenade, allt under vilkor och med förbehåll i öfrigt:

att institutens styrelser skulle efter utgången af läsåret 1894—1895 till Kongl. Maj:t inkomma med uppgift om institutens inkomster och utgifter för undervisningen under nämnda läsår samt om det belopp, som utöfver erlagda elevafgifter skulle influtit, derest samtlige eleverne, frieleverne inberäknade, erlagt fulla elevafgifter;

att i utgifterna för undervisningen icke finge inräknas den kostnad, som skulle erfordras för det Schartaus handelsinstitut tillhörande läroverkshusets lämpande för ny parallelklass samt för varumuseum och laboratorium; samt

att understöden icke finge lyftas, förr än dels, hvad Göteborgs handelsinstitut beträffade, Göteborgs stadsfullmäktige och, hvad Schartaus handelsinstitut anginge, grosshandelssocieteten i Stockholm lemnat understöd till minst samma belopp som hittills, dels ock genom inspektion af sakkunnig person, som af Kongl. Maj:t utsåges, visshet vunnits, att undervisningen vid instituten under det gångna året bedrifvits i sådan omfattning och utsträckning samt på sådant sätt, att den kunde anses med institutens ändamål öfverensstämmande.

För egen del yttrar departementschefen, att han icke nu ansåge sig ega skäl att för år 1895 ifrågasätta någon förändring i afseende å det anslagsbelopp, som af Riksdagen för innevarande år beviljats till de båda handelsinstituten, eller att förorda vare sig de ifrågasatta förändringarna i afseende å anslagets användning eller anslagets uppförande på ordinarie stat, på sätt af styrelsen för Göteborgs handelsinstitut ifrågasatts.

Ehuruväl vid Göteborgs handelsinstitut under läsåret 1893—1894 ej visat sig den ökning i elevantalet, som antagits skola blifva en följd af de inrättade frielevplatserna och de för vissa fall nedsatta elevafgifterna, anser sig utskottet dock icke böra på grund endast af den hittills vunna erfarenheten ifrågasätta någon sänkning af förevarande anslag, helst elevantalet vid institutet, på sätt dess styrelse framhållit, sannolikt kommer att blifva större, då det blifver mera allmänt kändt, att derstädes är beredt tillfälle till billigare undervisning, ett antagande som ytterligare bestyrkes af den tillökning i elevantalet, som redan egt rum vid Schartaus handelsinstitut.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen må på extra stat för år 1895 anvisa ett anslag af 15,000 kronor för att af Kongl. Maj:t användas till understöd åt Göteborgs handels-

institut och grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut, under förutsättning, hvad Göteborgs handelsinstitut beträffar, att Göteborgs stadsfullmäktige och, hvad Schartaus handelsinstitut beträffar, att grosshandelssocieteten i Stockholm fortfarande till instituten lemna årligt understöd till minst samma belopp som hittills, samt på de vilkor i öfrigt, som Kongl. Maj:t kan finna skäligt bestämma.

Ang. främjande af svenska alsters afsättning i utlandet. [38.]

37:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och under hänvisning till den redogörelse i ämnet, som finnes meddelad till statsrådsprotokollet (sid. 108—110), hemställer utskottet,

att Riksdagen må jemväl för år 1895 på extra stat anvisa ett anslag af 20,000 kronor, att af Kongl. Maj:t användas för att *åt alster af svensk industri och svenska näringar bereda afsättning i främmande länder.*

Befrämjande i allmänhet af bergsbruket.

Ang. anslag till bergsskolorna i Filipstad och Falun. [39.]

38:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen måtte, i likhet med hvad under en följd af år varit förhållandet, under vilkor att *bergsskolorna i Filipstad och Falun* med dertill hörande skolor för bergsarbetare komme att jemväl under år 1895 fortsätta sin verksamhet i enahanda omfång och utsträckning som hittills, hvarom Kongl. Maj:t ville genom inspektion af sakkunnig person sig förvissa, å extra stat för samma år anvisa ett belopp af 14,000 kronor att till brukssocietetens fullmäktige i jernkontoret utbetalas.

Utskottet har tagit kännedom om berättelserna öfver de under senare åren företagna inspektioner af dessa skolor och har deraf inhemtat, bland annat, att under de tio läsåren från hösten 1883 till våren 1893 sammanlagda antalet elever utgjort vid Filipstads bergsskola 121 och vid bergsskolan i Falun 129, eller i medeltal årligen 12,1 i Filipstad och 12,9 i Falun, samt att under berörda period i öfre afdelningen undervisats vid den förra skolan 90 och vid den senare 86 samt i nedre afdelningen vid den förra 22 eller i medeltal endast 2,2 och vid den senare 34 eller endast 3,4 i medeltal för år, hvarjemte under samma tid 9 s. k. extra elever vid hvardera skolan åtnjutit undervisning.

Med afseende å det ringa antal elever, som begagnat sig af undervisningen i dessa båda skolor, särskildt i dessas lägre afdelningar, förefaller det utskottet, som om den undervisning, hvilken genom dessa skolor bibringas, skulle kunna meddelas med mindre kostnader än dem, som nu för detta ändamål utgå. Särskildt har utskottet fäst sin uppmärksamhet dervid, att väsentlig besparing skulle kunna vinnas genom båda skolornas sammanslagning till *en*, hvilken åtgärd, efter den utveckling, kommunikationerna i de trakter, der dessa skolor äro belägna, under senare åren erhållit, möjligen utan olägenhet skulle kunna vidtagas. I saknad af erforderlig utredning i detta ämne är utskottet ej i tillfälle att närmare uttala sig i frågan, men har dock ansett Riksdagen böra fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet derå; och då en omorganisation af ifrågavarande skolor icke lärer kunna företagas utan medverkan af brukssocietetens fullmäktige i jernkontoret, synes Riksdagen böra hos Kongl. Maj:t göra framställning derom, att Kongl. Maj:t behagade sätta bemälde fullmäktige i tillfälle att yttra sig i detta ämne och att Kongl. Maj:t derefter måtte för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill förhållandena må föranleda.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, må, under vilkor att *bergsskolorna i Filipstad och Falun* med dertill hörande skolor för bergsarbetare komma att jemväl under år 1895 fortsätta sin verksamhet i enahanda omfång och utsträckning som hittills och underkasta sig den inspektion, Kongl. Maj:t finner skäligt bestämma, i likhet med hvad förut för flera år egt rum, på extra stat för år 1895 anvisa ett belopp af 14,000 kronor att till brukssocietetens fullmäktige i jernkontoret utbetalas, *samt att* Riksdagen vid anmälan om detta beslut må tillika anhålla, att Kongl. Maj:t, efter det brukssocietetens fullmäktige i jernkontoret blifvit hörda i fråga om förändrad organisation af berörda skolor, täcktes till Riksdagen inkomma med det förslag i ämnet, hvartill förhållandena må föranleda.

Anordnande af fabriksinspektion.

Ang. anordnande af fabriksinspektion.

[40.]

39:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen måtte, *för anordnande af fabriksinspektion*, på extra stat för år 1895 anvisa: till

aflöning åt fem inspektörer 25,000 kronor, med 5,000 kronor till hvar, för år räknadt, till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter 3,000 kronor samt till Kongl. Maj:ts förfogande för godtgörelse åt tillfälligt förordnade inspektörer 2,000 kronor, eller tillhopa 30,000 kronor.

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehaft en inom Andra Kammaren af herr *D. Bergström* väckt motion (n:r 138), i hvars syfte herr F. Berg m. fl. instämt, och i hvilken motion föreslagits, att Riksdagen till offentliggörande i tryck af yrkesinspektörernas berättelser för år 1893 måtte bevilja ett förslagsanslag af 2,000 kronor.

Enligt lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889 skola, på sätt departementschefen till statsrådsprotokollet anfört, sakkunnige män till det antal, som kan finnas lämpligt, särskildt förordnas att gå vederbörande yrkesidkare till handa med upplysningar och råd i fråga om arbetarnes skyddande mot yrkesfara. Desse män, hvilka kallades yrkesinspektörer och förordnades af Kongl. Maj:t, ålåge jemväl att vaka öfver lagens efterlefnad samt att pröfva de föreskrifter, som enligt lagen skulle i arbetslokaler, der så nödigt funnes, anslås angående hvad arbetarne borde iakttaga för att undvika olycksfall och ohelsa i arbetet.

Vidare föreskrefves i den för desse tjenstemän den 20 juni 1890 utfärdade instruktion, att yrkesinspektör borde göra sig väl förtrogen med de industriella förhållandena inom det honom anvisade distrikt och besöka de inom distriktet befintliga fabriker, verkstäder och öfriga arbetsställen, hvilka vore föremål för hans tillsyn, samt i synnerhet sådana, hvilka kunde antagas vara framför andra i behof af särskilda skyddsanordningar. Medelst råd och upplysningar borde han söka att företrädesvis på öfvertygelsens väg bibringa såväl arbetsgifvare som arbetare insigt om nyttan af skyddsåtgärders vidtagande.

Antalet yrkesinspektörer — yttrar departementschefen vidare — hade från början utgjort och utgjorde fortfarande tre. De åtnjöte från medel, som Riksdagen årligen till belopp af 16,800 kronor plägat på extra stat anvisa, hvar en aflöning af 5,000 kronor jemte rese- och traktamentsersättning enligt fjerde klassen i resereglementet. Dessutom vore till hvarje yrkesinspektörs förfogande från berörda medel anvisadt ett belopp af 600 kronor att användas till skrifbiträden och likartade utgifter. Rörande yrkesinspektörernes distrikt och stationer vore genom kongl. brefvet den 20 juni 1890 stadgadt, att riket skulle i fråga om yrkesinspektionen indelas i tre distrikt, nemligen: *det norra*, omfattande Stockholms stad samt Stockholms, Upsala, Södermanlands,

Gefleborgs, Vesternorrlands, Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens län; *det vestra*, omfattande Göteborgs och Bohus, Elfsborgs, Skaraborgs, Vermlands, Örebro, Vestmanlands och Kopparbergs län; samt *det södra*, omfattande Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län; samt att yrkesinspektören i norra distriktet skulle hafva sin station i Stockholm, yrkesinspektören i vestra distriktet i Örebro samt yrkesinspektören i södra distriktet i Jönköping.

Derefter återger departementschefen dåvarande chefens för civildepartementet yttrande i det statsrådsprotokoll, som åtföljde Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen den 12 januari 1889 med förslag till förordning om åtgärder för skyddande af arbetares lif och helsa i arbetet, hvilket förslag låge till grund för den nu gällande lagen i ämnet; och framginge af detta yttrande att, då yrkesinspektörernes antal bestämdes till tre, detta ansetts vara en provisorisk anordning, som framdeles borde jemkas, i den mån närmare erfarenhet vunnes om de arbetskrafter, som för inspektionens behöriga utöfvande erfordrades.

Den nya lagstiftningen i ämnet — fortsätter departementschefen — hade också icke länge varit gällande, innan det visat sig, att yrkesinspektionens arbetskrafter vore otillräckliga; och meddelar departementschefen hvad i sådant afseende förekomme i de af kommerskollegium till Kongl. Maj:t insända sammandrag af yrkesinspektörernes berättelser.

I kommerskollegii berättelse af den 16 oktober 1891 rörande yrkesinspektionen under år 1890 omförmäldes, att hela antalet af industriella anläggningar, som, för så vidt dittills utrönas kunnat, vore eller antoges vara underkastade yrkesinspektionens verksamhet, utgjorde 8,961, samt att, sedan lagen angående skydd mot yrkesfara den 1 juli 1890 trädde i kraft och inspektionen sålunda hunnit taga sin början, allenast 276 arbetsplatser till årets slut hunnit inspekteras. Derjemte meddelades, att vederbörande industriidkare fått af yrkesinspektören mottaga meddelanden med anvisningar om behöfliga åtgärder till ett antal af tillsammans 1,240. Beträffande möjligheten att med dåvarande arbetskrafter åstadkomma en verkligt effektiv tillsyn öfver lagens rätta efterlefnad, hade kommerskollegium anfört, att erfarenheten från de månader af år 1890, hvarunder inspektionerna pågått, gåfve vid handen, att en mycket lång tid komme att förgå, innan alla arbetsplatser kunde hinna blifva inspekterade, särdeles som många bland dem torde kräfva upprepade besök af inspektör. Och om det äfven vore antagligt, att inspektörerne skulle, sedan större erfarenhet i inspektionens detaljer af dem vunnits, kunna hinna att besöka relativt flera arbetsplatser, än de

medhunnit under tiden juli—december 1890, så syntes dock denna relativa ökning af de besökta arbetsplatsernas antal icke blifva så särdeles stor, enär jemväl inspektörernes hemarbeten, ritning och skrifgöromål måste antagas skola tillväxa. Med hänsyn till möjligheten af ett hastigare ernående af det med lagen afsedda syfte ansåge kollegium alltså ett behof redan då förefinnas af att yrkesinspektionens arbetskrafter på ett eller annat sätt ökades, vare sig genom inrättandet af flera yrkesinspektörstjenster eller genom anställande af skrifbiträden och tekniskt bildade assistenter åt de redan varande inspektörerne.

Enligt den af kommerskollegium den 17 maj 1892 afgifna berättelse angående yrkesinspektionen under år 1891, hade under samma år inspekterats 503 arbetsställen med 31,688 arbetare, och vid 474 af dessa arbetsställen hade skriftliga anvisningar rörande åtgärder till skydd mot yrkesfara lemnats till ett antal af tillsammans 1,957. Inspektörerne i norra och vestra distrikten hade, enligt hvad kollegium i samma berättelse meddelat, förklarat, att de icke ansåge sig kunna med det ringa antal arbetskrafter, som för närvarande stode till yrkesinspektionens förfogande, medhinna att inom de respektive distrikten nöjaktigt verkställa erforderliga inspektioner och på samma gång tillse, att förut anvisade åtgärder till skydd mot yrkesfara blifvit vederbörligen verkstälda. I den mån ritningar och anvisningar till skyddsanordningar framdeles hunnit utarbetas, skulle emellertid, enligt yrkesinspektörens i norra distriktet förmenande, inspektionen i ganska stor utsträckning kunna med framgång fullgöras af hos inspektörerne anstälde assistenter, hvilkas anspråk på reseersättning skulle ställa sig betydligt lägre än de, inspektörerne sjelfve ansåge sig vara berättigade att hysa. Kommerskollegium hade jemväl förklarat sig till fullo dela den af inspektörerne uttalade åsigten om behöfligheten af att åtgärder vidtoges i syfte att ökade arbetskrafter bereddes inspektionen.

Af den utaf kommerskollegium den 17 oktober 1893 afgifna berättelse angående yrkesinspektionen under år 1892 inhemtades, att under samma år inspekterats 614 arbetsställen med tillsammans 38,075 arbetare samt att vid 555 af dessa arbetsställen lemnats skriftliga anvisningar rörande åtgärder till skydd mot yrkesfara till ett antal af tillsammans 2,559.

I sistnämnda berättelse omförmäldes jemväl, bland annat, att yrkesinspektören i vestra distriktet i sin berättelse berört frågan om yrkesinspektionens förhållande till sprängämnestillverkningen. Vid en år 1890 anlagd dynamitfabrik, som af inspektören besökts första gången i november 1891, hade tid efter annan inträffat tillsammans fem mer eller mindre starka explosioner och en eldsvåda. Vid eldsvådan hade skadats

två personer, af hvilka en sedermera aflidit till följd af skadorna. I januari och mars år 1892 hade de sista af berörda explosioner inträffat, hvarvid dock ingen skadats. Med anledning af dessa ofta upprepade olyckstillbud hade chefen för civildepartementet anmodat civilingeniören, nuvarande professoren A. W. Cronqvist att afresa till fabriken för att der anställa undersökning. Yrkesinspektören i vestra distriktet hade på anmodan af kollegium samtidigt infunnit sig på platsen. Af den undersökning, som då hållits, hade framgått behöfligheten af speciel fackkunskap i sprängämnestillverkningen för att kunna bedöma hvad som till förekommande af olycksfall borde föreskrifvas. Kollegium meddelade efter omförmälande häraf, att yrkesinspektören med anledning deraf till kollegium inkommit med en skrifvelse, hvari hemstälts att för inspektionen af sprängämnesfabrikerna måtte förordnas särskild sakkunnig inspektör eller, i fall detta ej kunde ske, annan kompetent person att på statens bekostnad vara inspektören behjelplig såsom rådgifvare vid inspektion af nämnda slag af fabriker. Vidare erinrade kollegium, att kollegium derefter i underdånig skrifvelse af den 5 april 1892 hemstält, det Kongl. Maj:t täcktes bemyndiga vederbörande yrkesinspektörer att, der så funnes erforderligt, vid inspektion af sprängämnesfabrik anmoda person, som egde speciel fackkunskap och erfarenhet uti sprängämnestillverkningen, att mot ersättning af allmänna medel vid inspektionen biträda, samt att Kongl. Maj:t i anledning deraf den 28 oktober 1892 förklarat att, der yrkesinspektör funne biträde af person, som egde speciel fackkunskap och erfarenhet uti sprängämnestillverkningen, erforderligt vid tillämnad inspektion af sprängämnesfabrik, yrkesinspektören egde derom göra anmälan hos kommerskollegium, som hade att hos Kongl. Maj:t göra den framställning, hvartill kollegium funne berörda anmälan föranleda, samt dervid tillika föreslå den ersättning, som borde vederbörande tillkomma.

Med erinran om de af kollegium förut gjorda uttalanden om behofvet af ökande af yrkesinspektionens arbetskrafter, hade kommerskollegium i sin senast omförmälda berättelse funnit sig böra framställa positivt förslag i nämnda syfte, dervid kollegium till en början förmält att, såvidt hittills kunnat utrönas, antalet arbetsställen, som vore föremål för yrkesinspektion, uppginge till närmare 9,000 och att af dessa inspekterats:

år 1890	276
„ 1891	503
„ 1892	614
eller tillhopa	1,393.

Kollegium hade vidare anfört följande:

»Af 5 § uti lagen angående skydd mot yrkesfara, jemförd med den för inspektörerne gällande nådiga instruktion, framgår otvetydigt att inspektörerne skola gå vederbörande yrkesidkare tillhanda med upplysningar och råd i fråga om arbetarnes skyddande mot yrkesfara. Yrkesinspektörerne skola alltså icke allenast, då förhållandena synas sådant påkalla, förklara, att en skyddsanordning bör vidtagas, utan äfven meddela, huru skyddsanordningar kunna lämpligen inrättas och anbringas, samt måste derför i ett mycket stort antal fall till industriidkare lemna så utförda teckningar öfver skyddsanordningar, att dessa kunna efter dem anbringas. Att sådant måste taga mycken tid i anspråk är sjelfklart, i synnerhet som det icke kan begäras, att inspektörerne skola vara så hemmastadda inom hela den mångfald af olika industrier, som är föremål för deras tillsyn, att de i hvarje fall kunna omedelbart lemna fullständiga utredningar om hvad som bör i skyddshänseende åtgöras. Inspektörerne måste tvärtom i särdeles många fall egna ett ganska ingående studium åt de mångskiftande förhållandena inom de olika industrierna för att kunna på lämpligt sätt gifva upplysningar och råd. Särdeles är detta händelsen i fråga om de hygieniska förhållandena och inom den kemisk-tekniska industrien. Nu antydda omständigheter äro vidare särskildt beaktansvärda beträffande inspektionen inom, bland andra städer, Stockholm, der de mest olika industrier förekomma, hvilka ofta äro inrymda i förhyrda och för industrien ej från början lämpade lägenheter, hvarest åvägabringandet af i synnerhet de hygieniska skyddsanordningarna ej sällan möter stora svårigheter.»

»Det af yrkesinspektionen föranledda skrifarbete tillväxer äfven och får icke försummas. Ensamt till yrkesinspektören i norra distriktet hafva under år 1892 inkommit 477 skrifter förutom 593 protokoll öfver verkställda ångpanneprofningar, hvilka samtliga handlingar måst diariiföras och jemväl oftast påkallat vidare handläggning i ett eller annat hänseende.»

»Vid nu antydda förhållanden är tydligt att, om ock efter vunnen större erfarenhet inspektion af flera arbetsplatser än hittills kan komma att af en hvar af inspektörerne årligen medhinnas, denna ökning af antalet inspekterade arbetsplatser dock icke kan varda synnerligen stor, hvadan, om yrkesinspektionens arbetskrafter icke förstärkas, dess anseende och effektivitet ställas på spel, hvarförutom den i många fall särdeles vigtiga efterbesigtningen till utrönande, huruvida anvisad skydds-

anordning verkligen kommit till stånd, måste varda mer eller mindre försummad.»

Derest betydelsen och gagnet af yrkesinspektionen inom dess nuvarande verksamhetsområde skulle blifva i någon väsentligare mån större, ansåge kollegium fördenskull yrkesinspektörernes antal nu böra ökas med minst två samt derjemte anslag beredas att användas till arfvode åt med särskilda fackkunskaper utrustade män, hvilkas biträde kunde i vissa fall vara för yrkesinspektörerne behöfligt, såsom vid inspektion af sprängämnesfabriker och andra till den kemiska industrien hörande arbetsställen eller i fråga om hygieniska föreskrifter.

I sistnämnda afseende åberopade kollegium att behofvet af biträde vid inspektion af sprängämnesfabriker, enligt hvad erfarenheten redan gifvit vid handen, gjort sig gällande, hvilket tydligen framginge af yrkesinspektörens i vestra distriktet här ofvan omförmälda berättelse; och de explosioner, som på senaste tid inträffat vid dylika fabriker, innebure en ytterligare maning till att vidtaga åtgärd uti ifrågavarande hänseende. Flera andra af de till den kemisk-tekniska industrien hörande anläggningar vore jemväl af beskaffenhet, att deras inspekterande understundom erfordrade sådana insigter i kemi, att de ej kunde hos yrkesinspektörerne, hvilkas utbildning hufvudsakligen låge och jemväl med hänsyn till deras verksamhet i allmänhet borde ligga inom det mekaniska facket, förutsättas; och särskildt syntes de hygieniska förhållandena inom fabriker ganska ofta påfordra utredning af kemist eller hygienisk fackman. Det vore väl sant, att 1889 års lag angående skydd mot yrkesfara föreskrefve, att vederbörande provinsial-, stads- och distriktsläkare vore pligtige att lemna inspektör det biträde, som af hans tjensteåligganden påkallades; men dels vore icke alltid desse i tillfälle att verkställa mera omfattande, allmängiltiga utredningar, dels erfordrades ofta för dylika utredningar sådana särskilda insigter, som egdes af t. ex. helsovårdsnämndens i Stockholm kemist eller med honom jemförliga personer. Kollegium hemstälde alltså, det täcktes Kongl. Maj:t vidtaga åtgärd för inrättande af ytterligare två yrkesinspektörtjenster samt för anvisande af ett årligt anslag att, vid förefallande behof af sakkunnigt biträde åt yrkesinspektör vid inspektion af sprängämnes- eller annan kemisk-teknisk fabrik och för utredning af särskilda hygieniska förhållanden, användas till ersättning i hvarje särskildt fall åt härför lämpliga personer, som af Kongl. Maj:t eller, derest Kongl. Maj:t pröfvade så lämpligen böra ske, af kollegium årligen för ändamålet utsåges; och ansåge kollegium ett belopp af 3,000 kronor årligen för sistnämnda ändamål vara tillfyllest.

Slutligen hade kollegium äfven gjort hemställan om förhöjning i den resekostnadsersättning, som nu vore yrkesinspektörerne tillerkänd.

För egen del har departementschefen yttrat, att genom hvad ofvan blifvit anfördt syntes honom vara ådagalagdt, att antalet yrkesinspektörer behöfde ökas, såvida ändamålet med inspektionen skulle kunna i nöjaktig grad ernås. Genom inrättande, på sätt kommerskollegium föreslagit, af ytterligare två inspektörsbefattningar, hvarigenom de nu öfver höfvan vidsträckta inspektionsdistrikten kunde väsentligen minskas, borde mycket i ifrågavarande hänseende komma att vinnas. Departementschefen ansåge sig alltså böra förorda bifall till kommerskollegii berörda förslag, utom hvad reseersättningen beträffade, i afseende hvarå vidare utredning syntes erforderlig, innan Kongl. Maj:t derom fattade beslut.

Genom hvad ofvan blifvit anfördt — yttrar departementschefen vidare — i fråga om behofvet af sakkunnigt biträde vid inspektion af sprängämnesfabriker och andra till den kemisk-tekniska industrien hörande anläggningar, vid hvilkas inspekterande understundom erfordrades sådana speciella insigter, som ej kunde hos de ordinarie yrkesinspektörerne förutsättas, hade uppmärksamhet fästs å en brist i den nuvarande yrkesinspektionen, som det syntes departementschefen angeläget att afhjelpa. Den anordning, som kommerskollegium i detta syfte föreslagit, eller användande vid förefallande behof af sakkunnigt *biträde* åt yrkesinspektörerne syntes dock icke vara lämplig. Enligt lagen angående skydd mot yrkesfara egde nemligen väl *yrkesinspektör* tillträde till fabrik, verkstad och annan arbetslokal samt rätt att der företaga undersökningar, men att yrkesidkaren skulle vara pligtig att jemväl lemna tillträde åt ett yrkesinspektören åtföljande *biträde*, dertill gåfve lagen ingen anledning. I stället för den af kollegium föreslagna anordningen borde derför, enligt departementschefens åsigt, så förfaras, att i mån af behof sakkunnig man af Kongl. Maj:t förordnades att såsom yrkesinspektör på eget ansvar verkställa sådana inspektioner, hvarför den ordinarie yrkesinspektören saknade nödiga förutsättningar. Denne sakkunnige skulle sålunda i afseende å de åt honom uppdragna inspektioner åtnjuta samma befogenhet, som tillkomme en ordinarie yrkesinspektör, och äfven vara underkastad samma skyldighet som denne i afseende å förtigande af yrkeshemligheter, hvarom han genom inspektionen erhölle kännedom. Godtgörelsen till sålunda tillfälligt förordnad inspektör syntes böra utgå för hvarje särskild förrättning; och ansåge departementschefen för beredande af dylik godtgörelse ett anslag af 2,000 kronor för år kunna vara till fyllest.

De belopp, som för yrkesinspektionen skulle erfordras, utgjorde sålunda:

det hittills årligen af Riksdagen beviljade anslaget	kr. 16,800: —
aflöning åt två yrkesinspektörer, 5,000 kronor till hvardera, eller tillhopa	„ 10,000: —
till kostnader för skrifbiträden och likartade utgifter för desse två inspektörer	„ 1,200: —
till Kongl. Maj:ts förfogande till godtgörelse åt tillfälligt förordnade yrkesinspektörer för inspektion af sprängämnes- och andra kemisk-tekniska fabriker	„ 2,000: —
eller tillhopa	kr. 30,000: —

Motionären har till stöd för sitt förslag anfört hufvudsakligen, att de af kommerskollegium utarbetade sammandragen af yrkesinspektörernas berättelser, hvilka sammandrag numera blifvit befordrade till trycket, icke kunde ersätta ett offentliggörande in extenso af sjelfva berättelserna, enär i dylika sammandrag det blefve vissa allmänna synpunkter, som komme att framhållas och erhölle sin belysning, hvaremot åtskilliga ganska vigtiga synpunkter och anmärkningar fölle bort, likasom ej heller någon utförlig framställning kunde lemnas af särskildt upplysande fall och iakttagelser. Då vidare yrkesinspektörerna erhållit en hufvudsakligen rådgifvande ställning, så borde ingenting vara mera egnadt att öfvertyga arbetsgifvare såväl som arbetare om nyttan af skyddsåtgärders vidtagande än just de detaljerade redogörelser, yrkesinspektörerna afgifvit för sin föregående verksamhet. Slutligen borde, i likhet med hvad på andra områden af statsförvaltningen egde rum, tillfälle beredas icke allenast Riksdagen utan äfven allmänheten att i detalj inhemta resultaten af yrkesinspektionens arbeten och följa dess utveckling.

Att det nuvarande antalet yrkesinspektörer icke är tillräckligt, synes vara fullständigt ådagalagdt genom hvad som inhemtas af kommerskollegii berättelser om de hittills förrättade inspektionerna; och att utöfver nuvarande antalet yrkesinspektörer ytterligare två äro behöflige, anser utskottet framgå af hvad i denna fråga blifvit af departementschefen till statsrådsprotokollet anfördt. Dock vill det synas utskottet, som skulle de svårigheter, hvilka vållas af de stora inspektionsdistrikten, med tiden kunna i viss mån utjemnas. Dels torde nemligen inspektörerna genom den större erfarenhet, de förvärfva sig under den fortsatta utöfningen af sina befattningar, blifva i stånd att medhinna

jemförelsevis flera inspektioner, och dels borde, derigenom att föreskrifna säkerhetsåtgärder å de olika arbetsställena vederbörligen iakttagas, inspektionerna blifva mindre tidsödande.

I fråga om förordnande af tillfälliga inspektörer för inspektion af sprängämnes- och andra till den kemisk-tekniska industrien hörande anläggningar delar utskottet den af departementschefen i statsrådsprotokollet uttalade mening. Det till godtgörelse åt sådana tillfälligt förordnade inspektörer äskade anslagsbeloppet, 2,000 kronor, förefaller visserligen utskottet väl högt, då ju dessa tillfälliga inspektörers verksamhet endast skulle afse sådana anläggningar, der fabrikationen är af beskaffenhet att särskildt medföra fara; men då, å andra sidan, inspektionen å dylika fabriker måste vara särdeles angelägen, är det enligt utskottets förmenande af vigt att ej genom ett för knappt tilltaget anslag lägga hinder i vägen för en fullt effektiv sådan, hvadan utskottet, med hänsyn äfven dertill, att de ifrågavarande ersättningarna äro af tillfällig beskaffenhet och afsedda att utgå för hvarje särskild förrättning, icke ansett sig böra föreslå någon nedsättning i det af Kongl. Maj:t för detta ändamål äskade belopp.

Hvad derefter angår herr Bergströms ifrågavarande motion, så får utskottet erinra, att Riksdagens år 1892 församlade revisorer hemstält, att yrkesinspektörernas årsberättelser samt det af kommerskollegium till Kongl. Maj:t insända sammandrag deraf måtte befordras till trycket för att bringas till allmänhetens kännedom. I statsutskottets utlåtande öfver Revisorernas berättelse yttrade utskottet med anledning af denna hemställan att, derest både berättelserna och sammandraget skulle utgifvas i tryck, deraf skulle föranledas allt för höga kostnader, samt att publicerandet af allenast sammandraget borde vara för det afsedda ändamålet tillfyllestgörande; med anledning hvaraf utskottet hemstälde, att revisorernas framställning icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Denna utskottets hemställan blef af Riksdagen bifallen.

Enligt hvad kändt är, blifver kommerskollegii sammandrag af yrkesinspektörernas berättelser numera genom civildepartementets försorg till trycket befordradt. Med afseende härå och då Riksdagen, såsom ofvan nämnts, nästlidet år afslagit väckt förslag om offentliggörande af dessa berättelser, saknar utskottet anledning att tillstyrka herr Bergströms ifrågavarande motion.

Med stöd af hvad sålunda anförts får utskottet hemställa,

a) att Riksdagen med bifall till Kongl. Maj:ts förslag må, för anordnande af fabriksinspektion, på extra stat för år 1895 anvisa: till aflöning åt fem inspektörer 25,000 kronor, med 5,000 kronor till hvar, för år räknadt, till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter 3,000 kronor samt till Kongl. Maj:ts förfogande för godtgörelse åt tillfälligt förordnade inspektörer 2,000 kronor, eller tillhopa 30,000 kronor; samt

b) att herr Bergströms förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Ersättning för af statskontoret gjorda förskott.

Ang. ersättning för af statskontoret gjorda förskott. [41].

40:o) Af statsrådsprotokollet inhemtas, att, enligt hvad statskontoret anmält, nämnda embetsverk förskjutit följande belopp, hvilka borde anmälas till ersättande af Riksdagen under sjette hufvudtiteln, nemligen:

ersättning till Blekinge läns ränteri för derifrån till länsmannen H. Bolling, såsom innehafvare af bostället $^1|_2$ mantal n:o 1 Möllekulla, förskjuten räntegodtgörelse för tiden från den 14 mars 1891 till den 13 mars 1892 för från bostället exproprierad jord..... kr. 45: 28

godtgörelse för afkomst af boställen, som enligt kongl. brefvet den 31 maj 1878 innehafvare af länsmanstjenster, hvarmed boställen varit förenade, egt undfå i anledning deraf att företrädarne åtnjutit fardagsår ... „ 2,502: 50

resekostnads- och traktamentsersättning samt arfvoden till ordföranden och ledamöterna i den af Kongl. Maj:t den 27 juni 1887 tillsatta komité för utarbetande af förslag till föreskrifter i fråga om upphandlingar, leveranser och entreprenader för statens räkning, godtgörelse till en ledamot i komitén för bestridande af sekreteraregöromål, äfvensom ersättning till kanslibiträde och vaktmästare samt utgifter för renskrifning m. m. för komitén..... „ 2,878: 97

Transport kronor 5,426: 75

Transport kr. 5,426: 75

resekostnads- och traktamentsersättning samt arfvoden till ordföranden, ledamöterna och sekreteraren i den af Kongl. Maj:t den 29 juli 1892 tillsatta komité för upprättande af förslag till ordningsstadga för hafsfisket vid kusten af Göteborgs och Bohus län, äfvensom löpande utgifter för komitén samt arfvoden åt komiténs kansli ..... „ 8,943: 58

godtgörelse till Jönköpings läns ränteri för derifrån förskjutna understöd åt sådana i följd af en den 27 maj 1892 i Nässjö stationssamhälle timad eldsvåda behöfvande, som ej varit i stånd att af egna medel återgälda understöden ..... „ 2,870: —

Summa kronor 17,240: 33

Tillika hade statskontoret, enligt hvad departementschefen meddelat, till ersättande anmält åtskilliga utgifter, som blifvit bestridda för genomförande af särskilda anordningar till förhindrande af kolerans införande i riket.

I afseende härå erinrar departementschefen att, sedan, på grund af Kongl. Maj:ts derom fattade beslut, under år 1892 åtskilliga anordningar i nämnda syfte vidtagits, Kongl. Maj:t till Riksdagen nästlidna år gjort framställning om godtgörande af, bland andra förskottsvis bestridda utgifter, de med genomförandet af nämnda anordningar förenade kostnadsbelopp, å hvilka uppgifter då vore tillgängliga, nemligen dels ett belopp af 62,811 kronor 2 öre för utgifter, som af medicinalstyrelsen till 1892 års slut bestridts af det belopp, 75,000 kronor, som statskontoret på grund af kongl. bref af den 21 juli och den 22 oktober nämnda år till styrelsen under förskottstitel utanordnat, dels ock ett belopp af 18,188 kronor 42 öre för vissa af flottans station i Stockholm bestridda utgifter; och med bifall till den af Kongl. Maj:t sålunda gjorda framställning hade Riksdagen till betäckande af dessa jemte vissa andra förskottsvis bestridda utgifter beviljat ett extra anslag af 87,764 kronor.

Statskontoret hade nu till ersättande anmält återstoden af nyssberörda till medicinalstyrelsen utanordnade belopp, eller kr. 12,188: 98.

Vidare och sedan Kongl. Maj:t, uppå af marinförvaltningen gjord anmälan, att de kostnader, som i följd af föreskrifterna i särskilda kongl. bref blifvit

Transport kr. 12,188: 98

Transport kr. 12,188:98

under år 1892 af marinförvaltningen för nu ifrågavarande ändamål förskottsvis bestridda, utgjorde tillhopa 55,712 kronor 49 öre, den 3 november 1893 anbefalt statskontoret att, för godtgörande af nämnda förskott, till marinförvaltningen utbetala dels 18,188 kronor 42 öre från ofvanomförmälda af Riksdagen anvisade extra anslag af 87,764 kronor, dels ock af under händer varande medel ett belopp af 37,524 kronor 7 öre, hade statskontoret till ersättande anmält jemväl sistnämnda belopp ..... kr. 37,524: 07

Ytterligare hade statskontoret till godtgörande anmält följande af detta embetsverk, på grund af särskilda kongl. bref, till lotsstyrelsen och generaltullstyrelsen såsom ersättning för vissa åtgärder till förhindrande af kolerans införande förskjutna belopp, nemligen

till lotsstyrelsen ..... kr. 388: —

och till generaltullstyrelsen ..... » 3,170: 45

Summa kronor 53,271: 50

Sammanlagda beloppet af de förskott, som sålunda nu borde till ersättande af Riksdagen anmälas, utgjorde alltså 70,511 kronor 83 öre.

Med iakttagande af grundsatsen om anslags bestämmande till jemnt tal af kronor, har Kongl. Maj:t föreslagit att Riksdagen måtte, till betäckande af ofvan omförmälda *af statskontoret förskottsvis bestridda utgifter*, anvisa ett anslag af 70,512 kronor.

Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Diverse anslag.

Ang. anslag för anskaffande till landtmäterikontoret i Umeå af kopior af vissa handlingar och kartor.

41:o) I en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 24, har herr *A. F. O. Cederberg* föreslagit, att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:ts disposition ställa ett belopp af högst 60,000 kronor för anskaffning till Umeå provinskontor af kopior af de laga skifteshandlingar, hvilkas

koncept förstörts vid Umeå stads brand den 25 juni 1888, samt till utgående häraf under år 1895 anvisa ett belopp af 6,000 kronor.

I samma syfte har inom Andra Kammaren väckts förslag af herr *A. Wiklund m. fl.*, hvilka i motion n:o 118 hemstält, att Riksdagen måtte bevilja och till Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett belopp af 60,000 kronor, att utgå under loppet af tio år, för anskaffning till landtmäterikontoret i Vesterbottens län af kopior af de laga skiftes-handlingar och kartor, hvilkas koncept förstörts vid Umeå stads brand den 25 juni 1888, samt att till utgående häraf under år 1895 måtte anvisas ett belopp af 6,000 kronor.

Utaf den af motionärerna förebragta utredningen inhemtas hufvudsakligen, att vid omförmälda eldsvåda nästan alla de i länets landtmäterikontor befintliga kartor och handlingar gått förlorade, samt att med anledning häraf Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet, på framställning af förste landtmätaren, gjort hemställan hos Kongl. Maj:t, att medel måtte anvisas till anskaffande af kopior och afskrifter från generallandtmäterikontoret af ifrågavarande kartor och handlingar. Sedan landtmäteristyrelsen häröfver afgifvit yttrande och dervid uppskattat kostnaden för arbetet i rundt tal till 60,000 kronor, under förutsättning att arbetet finge utföras under en tid af omkring 10 år, allt efter som tillgång på lämpliga kartritare vore att påräkna, hade emellertid Kongl. Maj:t med afseende å den betydliga kostnad, som ifrågavarande arbete skulle kräfva, funnit framställningen icke föranleda vidare åtgärd.

Såsom skäl för ifrågavarande framställningar har vidare anförts, att de vid generallandtmäterikontoret befintliga exemplaren af berörda handlingar och kartor vore synnerligen svåråtkomliga för dem, som hade sin verksamhet inom Vesterbottens län, och att äfven de kunde utsättas för förstöring, i hvilken händelse kostnaden för bristens afhjelpande endast i några få enstaka fall kunde komma att uppgå till samma belopp, som nu erfordrades för att få den fullständigt afhjelpt, samt att man icke syntes kunna med fog ifrågasätta bidrag härtill af respektive skiftesdelegare, hvilka ju ensamme fått vidkännas kostnaden för de redan brunna koncepten.

Utskottet har af landtmäteristyrelsens ofvan omförmälda yttrande inhemtat, att liknande eldsvådor, som den i Umeå, öfvergått jemväl landtmäterikontoren i Venersborg år 1834 och i Karlstad år 1865, samt att på sin tid af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vermlands län gjorts framställning om ersättande af de vid sistberörda eldsvåda förstörda kartor och handlingar, hvilken framställning, efter det landt-

mäteristyrelsen deröfver afgifvit yttrande, af Kongl. Maj:t lemnats utan afseende.

Vid sådant förhållande och då Kongl. Maj:t ej heller i nu förevarande fall funnit sig böra af Riksdagen äska något anslag samt då härtill kommer, att de numera betydligt förbättrade kommunikationerna torde göra de påpekade olägenheterna af att icke på närmare håll än i Stockholm ega tillgång till ifrågavarande kartor och handlingar mindre känbara, finner sig utskottet, med afseende jemväl å de ansenliga kostnader, de föreliggande förslagen innebära, icke kunna förorda desamma.

Utskottet hemställer alltså,

att herrar Cederbergs och Wiklunds m. fl. förevarande motioner icke må vinna Riksdagens bifall.

Öfver Kongl. Maj:ts under sjette hufvudtiteln gjorda förslag om anvisande på extra stat för år 1895 af medel till *vägars anläggning och förbättring*, *bro- och hamnbyggnader samt vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker* har utskottet i sitt utlåtande n:o 18 afgifvit yttrande.

Beträffande Kongl. Maj:ts äfven under sjette hufvudtiteln framstälda förslag dels till utförande af *nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik* samt till *anskaffande af ny rörlig materiel vid statens jernvägar* och dels om *utbetalande af gratifikationer till afdelningsingeniören H. J. W. Rosell och kassören H. A. R. Ljunggren* afgifver utskottet särskilda utlåtanden.

Öfver herr *O. Perssons* motion (n:o 26) om ändrade bestämmelser om fjerdingsmäns tillsättning och aflöning, herr *S. J. Kardells* motion (n:o 33) angående skyldighet för statens tjenstemän att vid insättning i bank af omhänderhafda allmänna medel anlita riksbanken m. m. samt herr *P. O. Lundells* motion (n:o 63) om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i syfte af landtränteriernas indragning m. m. komma hvad den förstnämnda motionen angår sammansatta stats- och lagutskottet samt beträffande de två öfriga motionerna sammansatta stats- och bankoutskottet att afgifva utlåtanden.

Stockholm den 16 februari 1894.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.

Reservationer:

vid *punkten 5:o* (angående höjning af anslaget till extra biträden m. m. vid landsstaterna i länen):

af herrar *H. Andersson*, *L. Jönsson*, *P. Pehrson*, *C. Persson*, *J. E. Wikstén*, *A. P. Danielson* och *N. Nilsson*, hvilka ansett utskottet böra hemställa, att anslaget måtte höjas med allenast 20,000 kronor;

vid *punkten 7:o* (angående ändring i staten för landtbruksstyrelsen):

af herrar *A. Persson*, *H. Andersson*, *S. G. von Friesen*, *P. Holm*, *O. Jonsson*, *L. Jönsson*, *P. Pehrson*, *C. Persson*, *J. E. Wikstén* och *N. Nilsson*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

Äfven vid nästlidet års riksdag var af Kongl. Maj:t framställdt enahanda förslag som det nu föreliggande. Detta förslag tillstyrktes af utskottet, men vid utskottets betänkande i ämnet var fogad en af tolf bland utskottets ledamöter afgifven, så lydande reservation:

»Då Riksdagen år 1889, med anledning af kongl. proposition i ämnet, beslöt att anvisa medel till inrättande af en landtbruksstyrelse, erhöll denna styrelse den sammansättning och dess sekreterare den lön, som af Kongl. Maj:t föreslagits. Så vidt utskottet kunna finna, har någon förändring i landtbruksstyrelsens åligganden sedan dess upprättande icke föreskrifvits, och i följd häraf borde icke heller nu på grund af den korta erfarenhet, som hittills kunnat vinnas, förändringar i dess organisation företagas. Försigtigheten synes bjuda, att, om för närvarande en förstärkning af styrelsen tillfälligtvis skulle erfordras vare sig för erhållande i vissa fall af en juridiskt bildad persons uttalande eller för beredande under någon del af året af ökad möjlighet för styrelsens medlemmar till inspektionsresors företagande, denna förstärkning åtminstone tills vidare icke på annat sätt beredes än genom tillfällig adjunktion af sekreteraren, för hvilken till ersättning härför kunde, såsom ock redan lärer hafva förekommit, beredas någon lättnad i vissa af de göromål, som eljest åligga honom, genom extra biträdes anställande.»

Denna reservation blef af Andra Kammaren bifallen med 135 röster mot 50, och vid sedermera försiggången gemensam votering blef Andra Kammarens mening segrande.

Utskottet, som anser, att de i ofvan återgifna reservation anförda skälens giltighet icke blifvit i någon mån rubbad genom hvad i statsrådsprotokollet i ärendet finnes anfördt, hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

Vid sådant förhållande saknar utskottet anledning att vidare yttra sig om herr Ljungmans motion och hemställer,

att herr Ljungmans motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

vid *punkten 9:o* (angående höjning af anslaget till reseunderstöd för landtbrukets studerande):

af herr *C. E. Casparsson* mot den i punkten använda motiveringen;

af herrar *A. Persson*, *H. Andersson*, *S. G. von Friesen*, *P. Holm*, *O. Jonsson*, *L. Jönsson*, *P. Pehrson*, *C. Persson*, *N. Petersson*, *J. E. Wikstén*, *A. P. Danielson* och *N. Nilsson*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Då utskottet håller före, att iakttagelser öfver landtbrukets ställning inom olika delar af vårt eget land i många fall äro af större betydelse för utvecklingen af denna näring än studiet af främmande länders jordbruksförhållanden, har utskottet funnit den med afseende å användningen af ifrågavarande anslag föreslagna förändring synnerligen välbetänkt. Men med hänsyn dertill, att understöd för resa inom Sverige kan bestämmas till betydligt lägre belopp än för besök i utlandet, samt jemväl med afseende å det ringa antal personer, nemligen lärarne vid landtbruksinstituten och landtbruksskolorna, hvilka hufvudsakligen skulle komma att åtnjuta understöd för inländska resor, har utskottet icke ansett någon förhöjning af anslaget erforderlig.

Utskottet hemställer alltså,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må endast på det sätt bifallas, att Riksdagen godkänner den enligt statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 13 januari 1894 föreslagna förändring i afseende å användningen af det under denna anslagstitel upp-

förda anslaget till reseunderstöd för landtbrukets studerande, men att anslaget bibehålles vid sitt nuvarande belopp, 6,000 kronor.»

vid *punkten 11:o* (angående åtgärder för befrämjande af hafsfisket vid rikets vestra och södra kuster samt af fisket vid östra kusten och i sötvattnen).

af herrar friherre *F. W. von Otter*, *G. D. R. Tornerhjelm*, *A. G. L. Billing*, *A. Persson*, *H. Andersson*, *S. G. von Friesen*, *P. Holm*, *O. Jonsson*, *P. Pehrson*, *C. Persson*, *J. E. Wikstén* och *N. Nilsson*, hvilka yrkat, att utskottets yttrande och förslag måtte erhålla följande lydelse:

»Vid nästlidet års riksdag hade samme motionär (motionerna n:is 10 och 11 inom Andra Kammaren) väckt tvenne förslag, hvilka så till yrkande som till motivering väsentligen öfverensstämde med nu förevarande motioner. Båda dessa förslag blefvo då af utskottet afstyrkta, och utskottets uppfattning delades i fråga om båda förslagen af Första Kammaren, men i fråga om det förslag, som nu finnes framlagdt i motionen n:o 8, icke af Andra Kammaren. Denna sistnämnda anslöt sig i denna fråga till en vid utskottets i ämnet afgifna betänkande fogad reservation, i hvilken i den föreliggande frågan hyllades samma mening som vid 1892 års lagtima riksdag uttalades af sjelfva utskottet.

I öfverensstämmelse med den åsigt, som vid 1893 års riksdag sålunda gjorde sig gällande, anser utskottet, att de i motionen n:o 7 framlagda förslagen rörande ostkust- och sötvattensfiskena icke böra af Riksdagen bifallas, men att i enlighet med den uppfattning, som uttalades af statsutskottet vid 1892 års lagtima riksdag och af Andra Kammaren vid sistlidet års riksdag, med anledning af motionen n:o 8 framställning i ämnet måtte göras hos Kongl. Maj:t, helst som utskottet föreställer sig, att kostnaden för den utredning, som kan finnas erforderlig, bör kunna bestridas af till fiskerinäringens understöd anvisade eller eljest tillgängliga medel, utan att särskildt anslag behöfver af Riksdagen för ändamålet äskas.

Utskottet hemställer:

a) att herr Ljungmans motion n:o 7 icke må vinna Riksdagens bifall;

b) att Riksdagen, med anledning af herr Ljungmans motion n:o 8, må i skrifvelse till Kongl. Maj:t

anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru en verksam administration af hafsfisket såväl vid rikets vestkust som ock, om så af förhållandena funnes påkalladt, vid dess sydkust lämpligen måtte kunna bringas till stånd; och

c) att herr Ljungmans motion n:o 8 i öfrigt icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.»

vid *punkten 29:o* (angående anslag till en kemisk-växtbiologisk anstalt inom Norrbottens län):

af herrar *F. Boström*, *R. G. von Hedenberg*, *I. Kerfstedt* och *J. E. Wikstén*, som yrkat, att utskottet måtte hemställa, att Riksdagen måtte för ändamålet på extra stat för år 1895 anvisa ett anslag af 6,000 kronor.

vid *punkten 32:o* (angående anslag till svenska mosskulturföreningen):

af herrar *C. E. Casparsson*, *F. Boström*, *R. G. von Hedenberg* och friherre *C. G. A. Klingspor*, hvilka ansett, att Kongl. Maj:ts i ämnet framstälda förslag bort af utskottet tillstyrkas.

samt vid *punkten 36:o* (angående anslag till handelsundervisning):

af herrar *H. Andersson*, *L. Jönsson* och *C. Persson*.

Det skulle här antecknas, att herr *P. Andersson* icke deltagit i förestående hufvudtitels behandling inom utskottet.

Likaledes skulle här antecknas, att herr *C. D. R. Tornerhjelm* icke inom utskottet öfvervarit behandlingen af punkterna 24:o med 41:o af detta utlåtande.

Bil. Litt. A.

Bil

Tabell öfver ordinarie anslagen

1894 års riksstat anslår:								
Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag*.				Summa.		
		Friheter.		Ersättningar.				
Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	**Civil-**
6,500	—	— —	—	— —	—	6,500	—	Statsministern, lönefyllnad, *förslagsanslag*, högst .....
36,000	—	— —	—	— —	—	36,000	—	Statsråden utan departement, 3 à 12,000 kronor.....
17,000	—	— —	—	— —	—	17,000	—	Departementschefen .....
76,700	—	— —	—	— —	—	76,700	—	Departementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli. Nu-
								Ökas å anslaget för amanuenser, vikariatsersättning
64,600	—	— —	—	— —	—	64,600	—	Kommerskollegium .....
33,000	—	— —	—	— —	—	33,000	—	Bergsstaten .....
59,900	—	— —	—	— —	—	59,900	—	Statistiska centralbyrån:
								Aflöningsmedel för statistiska centralbyrån.....
								Reservationsanslag:
								Till bibliotekets underhållande.....
								„ arfvoden åt tillfälliga biträden samt till vi-
								„ officiella statistiska trycket. Nuvarande belopp
								Ökas med .....
								„ en statistisk tidskrift .....
								„ utarbetande af en aflönings- och pensions-
108,800	—	— —	—	— —	—	108,800	—	Landtmäteristaten. Nuvarande belopp .....
								Minskas med beloppet af 24 andre landtmätare-löner,
6,000	—	— —	—	— —	—	6,000	—	Rikets ekonomiska kartverk, *reservationsanslag*. An-
								Rikets allmänna kartverk. (Nytt) .....
87,422	—	— —	—	— —	—	87,422	—	Öfverståthållareembetet .....
2,652,302	—	— —	—	— —	—	2,652,302	—	Landsstaterna i länen (deraf 90,000 kronor *reserva-*
								Ökas å reservationsanslaget med .....
								och å ordinarie anslaget med det belopp, hvartill fyra
								hvarjemte rubriken ändras till: Landsstaterna i
Tpt 3,148,224	—	— —	—	— —	—	3,148,224	—	

Litt. A.

under riksstatens Sjette hufvudtitel.

departementet.			Förslag till blifvande riksstat: Anvisning i kontant. Kronor	ö.	Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag*. Friheter. Kronor	ö.	Ersättningar. Kronor	ö.	Summa. Kronor	ö.
.....			6,500	—	— —	—	— —	—	6,500	—
.....			36,000	—	— —	—	— —	—	36,000	—
.....			17,000	—	— —	—	— —	—	17,000	—
varande belopp		76,700: —								
och renskrifning m. m. med		2,000: —	78,700	—	— —	—	— —	—	78,700	—
.....			64,600	—	— —	—	— —	—	64,600	—
.....			33,000	—	— —	—	— —	—	33,000	—
.....		28,400: —								
.....	1,500: —									
kariatsersättningar	12,200: —									
..... 15,800: —										
..... 1,500: —	17,300: —									
.....	1,000: —									
statistik	1,000: —	33,000: —	61,400	—	— —	—	— —	—	61,400	—
.....		108,800: —								
tillsammans		21,600: —	87,200	—	— —	—	— —	—	87,200	—
slaget uteslutes.										
.....			178,600	—	— —	—	— —	—	178,600	—
.....			87,422	—	— —	—	— —	—	87,422	—
tionsanslag). Nuvarande belopp		2,652,302: —								
.....		25,000: —								
indragna boställens afkastning beräknas		3,580: —	2,680,882	—	— —	—	— —	—	2,680,882	—
länen (deraf 115,000 kronor *reservationsanslag*.)										
		Transport	3,331,304	—	— —	—	— —	—	3,331,304	—

	1894 års riksstat anslår:								
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning på *förslag.*				Summa.		
			Friheter.		Ersättningar.				
	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	
Tpt	3,148,224	—	— —	—	— —	—	3,148,224	—	
	133,700	—	— —	—	— —	—	133,700	—	Väg- och vattenbyggnadsstaten (deraf tvenne särskilda och till vägundersökningar, hvartdera å 30,000 kronor)
	27,800	—	— —	—	— —	—	27,800	—	Landtbruksstyrelsen. Nuvarande belopp..... *Ökas* med .....
	239,000	—	— —	—	— —	—	239,000	—	Ålderstillägg, *förslagsanslag* .....
	10,847	—	6,635	—	1,664	—	19,146	—	Gästgifvares friheter .....
	250,000	—	— —	—	— —	—	250,000	—	Bidrag till skjutsentreprenader, *förslagsanslag* .....
	354	—	25	—	— —	—	379	—	Färjor och färjekarlar .....
	— —	—	— —	—	— —	—	— —	—	Bidrag till vägunderhållet på landet, *förslagsanslag*....
S:gr	3,809,925	—	6,660	—	1,664	—	3,818,249	—	
									Jordbruket, handeln
									Reservations-
	12,000	—	— —	—	— —	—	12,000	—	Vägar och kommunikationer.....
	190,400	—	— —	—	— —	—	190,400	—	Undervisningsanstalter för jordbruk och landtmanna- understöd åt landtmannaskolor). Nuvarande belopp *Ökas* å anslaget till reseunderstöd för landtbrukets
	49,500	—	— —	—	— —	—	49,500	—	Landtbruksingeniörer och deras biträden .....
	105,000	—	— —	—	— —	—	105,000	—	Befrämjande i allmänhet af jordbruk och landtmanna-
	48,500	—	— —	—	— —	—	48,500	—	Länsveterinärer .....
	63,500	—	— —	—	— —	—	63,500	—	Befrämjande i allmänhet af slöjderna. Nuvarande be- Tillkommer till understöd åt sådana arbetare i de i främmande länder förvärfva sig ökade och till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bergshandteringen .....
	11,500	—	— —	—	— —	—	11,500	—	Befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart.....
	8,700	—	— —	—	— —	—	8,700	—	Befrämjande i allmänhet af bergsbruket .....
	42,000	—	— —	—	— —	—	42,000	—	Fiskerinäringens understöd .....
S:gr	531,100	—	— —	—	— —	—	531,100	—	
									Diver
	63,000	—	— —	—	— —	—	63,000	—	Skiften och afvittringar, *reservationsanslag* .....
	50,000	—	— —	—	— —	—	50,000	—	Utflyttningshjelp efter skiften, *förslagsanslag* .....
Tpt	4,454,025	—	6,660	—	1,664	—	4,462,349	—	

		Förslag till blifvande riksstat:							
		Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning på *förslag*.				Summa.	
				Friheter.		Ersättningar.			
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
Transport		3,331,304	—	— —	—	— —	—	3,331,304	—
reservationsanslag till expenser för allmänna arbeten									
.....		133,700	—	— —	—	— —	—	133,700	—
.....	27,800: —								
.....	1,000: —	28,800	—	— —	—	— —	—	28,800	—
.....		239,000	—	— —	—	— —	—	239,000	—
.....		10,847	—	6,635	—	1,664	—	19,146	—
.....		250,000	—	— —	—	— —	—	250,000	—
.....		354	—	25	—	— —	—	379	—
.....		600,000	—	— —	—	— —	—	600,000	—
S:gr		4,594,005	—	6,660	—	1,664	—	4,602,329	—
och näringarne.									
anslag.									
.....		12,000	—	— —	—	— —	—	12,000	—
näringar (deraf ett *förslagsanslag* å 15,000 kronor till									
.....	190,400: —								
studerande med	2,000: —	192,400	—	— —	—	— —	—	192,400	—
.....		49,500	—	— —	—	— —	—	49,500	—
näringar		105,000	—	— —	—	— —	—	105,000	—
.....		48,500	—	— —	—	— —	—	48,500	—
lopp	63,500: —								
särskilda näringsyrkena, hvilka önska att insigter och konstfärdighet	5,000: —								
bildade tekniker, hvilka icke egna sig åt	5,000: —	73,500	—	— —	—	— —	—	73,500	—
.....		11,500	—	— —	—	— —	—	11,500	—
.....		8,700	—	— —	—	— —	—	8,700	—
.....		42,000	—	— —	—	— —	—	42,000	—
S:gr		543,100	—	— —	—	— —	—	543,100	—
anslag.									
.....		63,000	—	— —	—	— —	—	63,000	—
.....		50,000	—	— —	—	— —	—	50,000	—
Transport		5,250,105	—	6,660	—	1,664	—	5,258,429	—

	1894 års riksstat anslår:								
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag*.				Summa.		
			Friheter.		Ersättningar.				
	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	
Tpt	4,454,025	—	6,660	—	1,664	—	4,462,349	—	
	4,500	—	— —	—	— —	—	4,500	—	Odlingshjelp för krononybyggare, *förslagsanslag* .....
	2,700	—	1,560	—	4,567	—	8,827	—	Jordförluster genom kanal- och väganläggningar, *förslags-*
									Minskas med det å "indelning och dermed jemförlig
									lopp, som uteslutes ur riksstaten .....
	108,550	—	1,070	—	— —	—	109,620	—	Hästafvelns förbättrande, *reservationsanslag* (deraf sär-
	30,000	—	— —	—	— —	—	30,000	—	Till förekommande och hämmande af smittosamma sjuk-
	15,850	—	— —	—	— —	—	15,850	—	Karantänsinrättningen på Känsö, *förslagsanslag*, högst
	43,000	—	— —	—	— —	—	43,000	—	Rese- och traktamentspenningar, *förslagsanslag* .....
	118,565	—	— —	—	— —	—	118,565	—	Skrifmaterialier, expenser, ved m. m., *förslagsanslag*.
									Ökas för jemnande af hufvudtitelns slutsumma
	12,000	—	— —	—	— —	—	12,000	—	Extra utgifter, *reservationsanslag* .....
S:gr	448,165	—	2,630	—	4,567	—	455,362	—	
S:a	4,789,190	—	9,290	—	6,231	—	4,804,711	—	

		Förslag till blifvande riksstat:							
		Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning på *förslag.*				Summa.	
				Friheter.		Ersättningar.			
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
Transport		5,250,105	—	6,660	—	1,664	—	5,258,429	—
.....		4,500	—	— —	—	— —	—	4,500	—
anslag. Nuvarande belopp	8,827: —								
anvisning på förslag: Friheter" uppförda be-	1,560: —	2,700	—	— —	—	4,567	—	7,267	—
skildt 50,000 kronor till prisbelöningar för hästar)		108,550	—	1,070	—	— —	—	109,620	—
domar bland husdjuren, *förslagsanslag*		30,000	—	— —	—	— —	—	30,000	—
.....		15,850	—	— —	—	— —	—	15,850	—
.....		43,000	—	— —	—	— —	—	43,000	—
Nuvarande belopp	118,565: —								
med	957: —	119,522	—	— —	—	— —	—	119,522	—
.....		12,000	—	— —	—	— —	—	12,000	—
	S:gr	449,122	—	1,070	—	4,567	—	454,759	—
	Summa	5,586,227	—	7,730	—	6,231	—	5,600,188	—

Bil. Litt. B.

Tabell öfver extra ordinarie anslagen under riksstatens Sjette hufvudtitel.

		Kronor.	ö.
Civildepartementet.			
Civildepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli:			
För handhafvande af kontroll å försäkringsanstalterna		4,500	—
Öfverståthållareembetet:			
Till utgifvande af "Polisunderrättelser"		15,000	—
Landsstaterna i länen:			
Till aflöning m. m. åt särskild polisstyrka på landet	65,000: —		
„ ersättning för juridiskt biträde åt de svenske lapparne i Norge samt till lappfogdar och lappförmän	10,000: —	75,000	—
Väg- och vattenbyggnadsstaten:			
Till undersökningar af mindre hamnar och farleder äfvensom till upprättande af planer till anläggning eller ombyggnad af broar, då dylika arbeten icke äro förenade med vägföretag		5,000	—
Vägunderhållet på landet:			
För bestridande af statsverkets andel i kostnaden för vägdelningar, *förslagsanslag*		50,000	—
Undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar:			
Till aflöningar och öfriga utgifter vid Ultuna landtbruksinstitut	29,000: —		
Transport	29,000: —	149,500	—

		Kronor.	ö.
Transport	29,000: —	149,500	
För uppehållande af undervisningen vid mejeriinstitutet vid Alnarp	8,000: —	37,000	—
Befrämjande i allmänhet af jordbruk och landtmannanäringar:			
Bidrag till bestridande af kostnaderna för allmänna landtbruksmöten	7,500: —		
Till prisbelöningar vid allmänna landtbruksmöten för husdjur, redskap, maskiner m. m.	12,500: —		
Bidrag till underhåll af sju kemiska stationer för jordbrukets och näringarnes behof	28,000: —		
Bidrag till underhåll af en för öfre Norrland afsedd kemisk-växtbiologisk anstalt inom Norrbottens län	5,000: —		
Till understöd åt frökontrollanstalter	10,000: —		
„ utbildande af en elev i boskapsskötsel och mejerihushållning	1,000: —		
„ understöd åt svenska mosskulturföreningen	10,000: —		
„ de geologiska undersökningarne	92,500: —	166,500	—
Befrämjande i allmänhet af slöjderna:			
Till anställande af en andre instruktör i husslöjd och personligt ålderstillägg till andre instruktören Jonas Wallander	2,500: —		
Bidrag till upprätthållande af väfskolan i Borås och till aflönande af en andre lärare vid samma skola	4,800: —	7,300	—
Befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart:			
Till understöd åt Göteborgs handelsinstitut och Frans Schartaus praktiska handelsinstitut i Stockholm	15,000: —		
„ beredande åt alster af svensk industri och svenska näringar af afsättning i främmande länder	20,000: —	35,000	—
Befrämjande i allmänhet af bergsbruket:			
Till bergsskolorna i Filipstad och Falun		14,000	—
Fabriksinspektion:			
För anordnande af fabriksinspektion		30,000	—
	Transport	439,300	—

	Kronor.	ö.
Transport	439,300	—
Diverse anslag:		
Till ersättning för af statskontoret förskottsvis bestridda utgifter.....	70,512	—
Summa	509,812	—

Anm. Rörande öfriga af Kongl. Maj:t föreslagna extra anslag under Sjette hufvudtiteln, nemligen till vägars anläggning och förbättring m. m. och till nya byggnader m. m. vid statens jernvägstrafik äfvensom extra anslag utom hufvudtitlarne till ny rörlig materiel vid statens jernvägar, afgifver utskottet särskilda utlåtanden.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1894.